

NR 1/2 | 14

JANUAR/FEBRUAR

PORTRETTE: Anniken Huitfeldt SIDE 44

AKTIV: Kuletrening på grensa SIDE 62

KULTUR: Gjestespillerne SIDE 66

1500

PENDLERE

Antallet flypendlere har økt med 62 prosent på tre år. SIDE 32

RETURUKE 10 INTERPRESS NORGE

ISSN 0809-845X Kr. 39,-

Vil du bli spesialsoldat?

Bli spesialbåtoperatør i Marinejegerkommandoen.

Som spesialbåtoperatør skal du beherske et stort spekter av militære ferdigheter. Du blir utdannet til å manøvrere Forsvarets raskeste båter. Kurset gir også opplæring i bruk av andre typer innsettelsesplattformer som blant annet helikopter, ubåt og fallskjerm.

Utdannelsen er blant de mest krevende du kan ta i Forsvaret. Du må være en god lagspiller som lærer fort, har en sterk psyke og en god fysikk.

Spørsmål? Kontakt mjkopptak@mil.no eller ring 55 50 50 98.

Gå inn på forsvaret.no/mjk og søk nå!
Søknadsfrist 1. mars.

For alt vi har. Og alt vi er.

FORSVARET

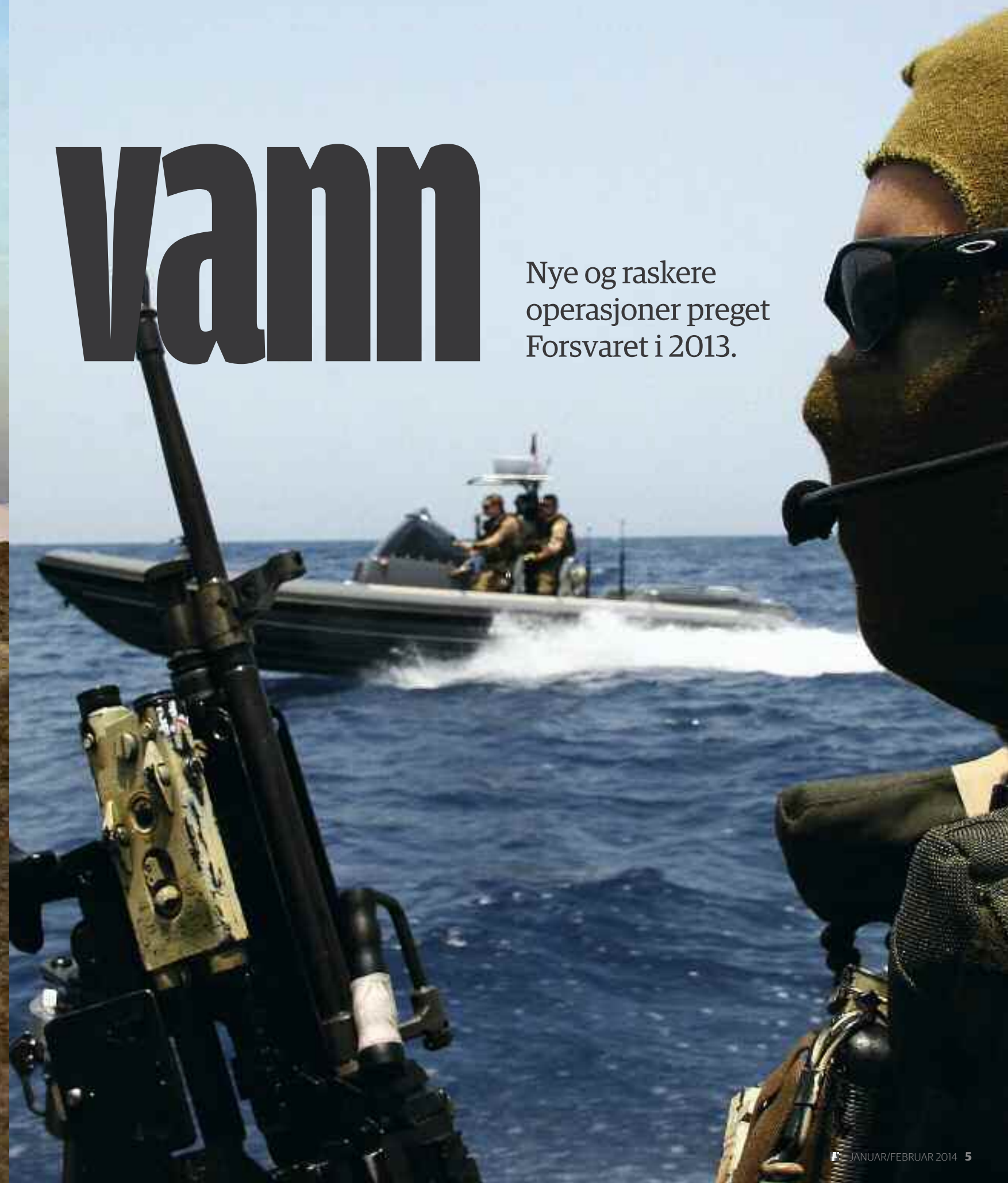

Fra land til

vann

Nye og raskere
operasjoner preget
Forsvaret i 2013.

Et ekspertpanel mener Forsvaret kom til et veiskille der en lang operasjon i Afghanistan nærmer seg slutten – til å gå over i kortere konsentrerte operasjoner over et begrenset tidsom, som de i Adenbukta eller Syria.

– **Det var ikke enkelt** dette her. Ingen enkeltsaker pekte seg ut, men flere små peker i en retning for Forsvaret, sier Rune Thomas Ege og møter anerkjennende nikk fra et samstemt panel.

VG-journalist Ege, Forsvarets mediegruppes Harald Høiback og Lene Ekhaugen fra Institutt for forsvarsstudier sliter med å bli enige. De skal diskutere og debattere inn sine kjepphester, og til slutt enes om seks hendelser som har hatt størst betydning for Forsvaret i 2013. Ingen enkel øvelse – og kanskje ikke minst for dem med særlig interesse for og kunnskap om etatens daglige virke.

Kvinner. – Likestilt, eller kjønnsnøytral verneplikt er en stor prinsipiell sak og er viktig for områder som kompetanse og personell, konkluderer Ekhaugen.

– Men får det noen praktisk betydning? Alle kvinner som har lyst, kan jo allerede komme til førstegangstjeneste, kontrer Høiback. Sammen med den nye elitestyrken for kvinnelige vernepliktige, kan kjønnsnøytral verneplikt være med på å få flere kvinner inn i spesialstyrkene. Eller iallefall mer operative og tøffere deler av Forsvaret, sier Ege.

– Men hva skjer med samholdet da i sånne små grupper hvis det blir både kvinner og menn, svarer Høiback før kvinner i Forsvaret er i ferd med å forsvinne ut fra listen over toppsaker.

Flere skal ut. Verneplikt var bare én av flere saker som ble diskutert av ekspertpanelet. For hva med den storstilte kabalen av lederskifter i fjor høst eller et havarent artilleriprojekt med svenskene?

– Hvis et nordisk forsvarssamarbeid hadde lyktes, ville det vært en sensasjon, sier en lett ironisk Høiback.

– Omtrent samtidig som Norge inntar lederrollen i NORDEFECO (nordisk forsvarssamarbeid, journ. anm) så viser vi «fingeren» til Sverige, igjen. Det å samarbeide med Norge om anskaffelser er vanskelig, sier Rune Thomas Ege.

– Det viser at det er veldig krevende å ha felles utviklingsprosjekter, grunner Ekhaugen.

Etter rundt halvannen time er listen komplett – noen ble veid for lett, mens andre klamret seg fast og klatret opp på listen.

På de neste sidene kan du lese panelets endelig dom over forsvarsåret 2013.

ØYVIND FØRLAND OLSEN ofo@fofo.no

PANELET: Fra venstre Lene Ekhaugen, Harald Høiback og Rune Thomas Ege.

Operasjonsmåten

1 I desember seilte KNM «Helge Ingstad» mot Middelhavet - og mot et historisk skille for Forsvaret: Etter ti år på tronen er ikke Afghanistan lenger vår største utenlandsoperasjon. Dansk-norske operasjon RECSYR, som skal hente ut kjemiske stridsmidler fra Syria, er med sine 180 norske soldater større enn ISAF-bidraget (140). Samtidig har Norge ledet hele Natos antipirat-operasjon utenfor Afrikas Horn. Dette - og Syria-opdraget – er et godt bilde på Forsvaret i internasjonale operasjoner vi vil få i årene som kommer: Mindre bidrag i mindre operasjoner som blir sendt ut på kort varsel – og gjerne til oppdrag som bare måneder i forveien virket helt utenkelige.

AFGHANISTAN: Elise Toft søkte etter miner i Afghanistan og fikk Forsvarets innsatsmedalje i fjor.

FOTO: KIM A. GILLBRANDSEN

ARCHER: Det svenske artillerisystemet Archer ble prøveskutt i fjor.

FOTO: INGE DYPDALEN

Samarbeidssmellen

3 Norge leder det nordiske forsvarssamarbeidet NORDEFECO. Den rollen gikk vi inn i med et smell, ved å kansellere det prestisjefylte utviklingsprosjektet om nytt artilleri, Archer, der vi allerede hadde investert en halv milliard. Nato trekker frem samarbeid («Smart Defence») som hovedsatsingsområde fremover. Forsvarssamarbeid på tvers av landegrensene ble nevnt i rosende ordelag både av den forrige og den nye regjeringen. Archer-floppen viser hvor vanskelig det er i praksis. Og hvor langt det kan være fra politiske vyer til virkeligheten på bakken.

VESTLAND: Forsvaret øvde i og rundt Bergen.

FOTO: TANJA RENATE AAKERØY

Øvelse Vestland

2 Under den første storøvelsen på Vestlandet siden den kalde krigen – Øvelse Vestland (FOA 4) trente Forsvaret i november på å løse kjerneoppgaver. Store materiell- og personellforflytninger og trening på tvers av forsvarsgrenene var i fokus. Slike koordinerte øvelser peker på sentrale tendenser som har ytterligere befestet seg i løpet av 2013, nemlig søkelys på hjemlige oppgaver, beredskap i forhold til flere ulike typer trusler, økt samarbeid og konsekvenser av overgangen fra invasjonforsvar til innsatsforsvar.

EGEN SJEF: Spesialstyrkene fikk egen sjef på tampen av 2013.

FOTO: SIMEN RUDI

Spesialstyrkene

4 Norske spesialstyrker har de siste 15 årene utmerket seg gjennom fremragende innsats i internasjonale operasjoner. Selv om de er relativt få i antall har deres operasjoner hatt strategiske effekter. 13. desember 2013 fikk de sin belønning, landet fikk i praksis en ny forsvarsgren. Flaggkommandør Nils Johan Holte ble utnevnt til kontreadmiral og beordret til den nyopprettede stillingen som sjef for Forsvarets spesialstyrker. Debatten i forkant viste noen av utfordringene: En brutal og åpen diskusjon mellom soldatene i de lukkede miljøene på den ene siden, og forsvarsledelsen på den andre.

NYE SJEFER: Forsvarsminister Ine Eriksen Søreide, forsvarssjef Haakon Bruun-Hanssen og sjef for Forsvarsstaben Erik Gustavsson.

Ny toppledelse

5 Sjelden har Forsvaret vært vitne til større utskiftninger i toppen enn i 2013. Samtidig er den politiske ledelsen i departementet ny, noe også sjefen for sikkerhetspolitisk avdeling i FD er. Dette gir god anledning til å reflektere over hva nye ansikter og parti- og uniformsfarger i de dypeste skinnstolene egentlig betyr for en så stor og tung organisasjon som Forsvaret. Utskiftningene gir også grunn til å reflektere over hvilke kompetanse- og ledelsesfilosofi Forsvaret legger til grunn for de opprykk som nå følger i etasjene under. Hva slags toppledere ønsker Forsvaret å ha i 2025?

FOTO: ARNE FLÅTEN

FEIRING: Da kjønnsnøytral verneplikt ble vedtatt, feiret de tillitsvalgte med kake.

Kjønnsnøytral verneplikt

6 Innføringen av kjønnsnøytral verneplikt er en symboltung beslutning av stor prinsipiell betydning. Beslutningen markerer en milepæl i diskusjonen om likestilling og kvinner i Forsvaret – i 2013 også markert ved tildelingen av den første medaljen for krigsinnsats til en kvinnelig soldat og forslaget om en kvinnelig elitestyrke. Prinsippbeslutningen representerer et nytt kapittel i historien om verneplikten i Norge. Beslutningen må ses i sammenheng med den store og langsiktige kompetanse-reformen i forsvarssektoren. En likestilt verneplikt er dessuten spesielt, også i en internasjonal sammenheng.

FOTO: KRISTIN ELLESEN

FOTO: TORBJØRN LØVLAND

aktuell
Slutt for Tyr

KNM Tyr er historie i Forsvaret. Vi var med på siste seilas. 22

FOTO: ARNE FLAATEN

folk
Spesialsjefen

Nils Johan Holte ble den første sjefen for alle spesialstyrkene. 60

FORSIDEN:
Et Norwegian-fly på vei til et sted i Norge.
FOTO: STIG PATEV/NORWEGIAN

- 12 Kort fortalt
- 13 Redaksjonell kommentar
- 14 Kalender
- 15 Ledelsen
- 16 Lagerrydding
- 18 Klipp
- 20 Fotoikoner
- 26 Syr neversåler

27

«Når Forsvaret får et fjes på Facebook, skaper det åpenhet inn i en tidligere lukket verden»

KJELL TERJE RINGDAL

48

«Bakgrunnen for konflikten i Sør-Sudan handler ikke om etniske motsetninger»

ØYSTEIN H. ROLANSEN

- 50 Meninger
- 56 Mediegruppa
- 57 TMO
- 58 Forsvaret og jeg: Vegard Ulvang
- 70 Miks
- 75 Forsvarets informasjonssider

Unge hospitanter

Marinemusikken lar 50 unge musikere få bryne seg i profesjonelt korps.

66

FOTO: ARNE FLAATEN

portrett
Huitfeldts arv

Anniken Huitfeldt har arvet sin kampvilje fra flere generasjoner krigere. 44

aktiv
Kuletrening

Ved Garnisonen i Sør-Varanger trener de med kettlebell. 62

■ kort fortalt

Norsk ledelse

1. januar 2014 overtok Norge formannskapet i det nordiske forsvarssamarbeidet, NORD-EFCO. Det ble etablert i 2009 og består av Norge, Sverige, Danmark, Finland og Island. I desember signerte de nordiske landene også en avtale om å samarbeide om transportfly. – Konkrete samarbeid som dette er nordisk forsvarssamarbeid på sitt beste. Til sammen bruker de nordiske landene mer enn en milliard kroner på å operere transportfly hvert år, så potensialet er stort, sier forsvarsminister Ine Eriksen Søreide.

Bistod i Syria

Tirsdag den 7. januar ble de første konteinerne med kjemiske våpen fraktet ut av Syria. Ni konteinere ble plassert ombord i et lasteskip og eskortert ut i internasjonalt farvann av fregatten Helge Ingstad og et dansk marinefartøy. Dette er første gangen kjemiske våpen blir fraktet ut på denne måten. Totalt skal 1300 tonn stridsmidler fra det syriske arsenalet destrueres i operasjonen som er ledet av Organisasjonen for forbud mot kjemiske våpen. Lasteskipet «Ark Futura» blir nå liggende i internasjonalt farvann i påvente av at flere konteinere skal ankomme havnen i Latakia. Totalt er omlag 180 nordmenn involvert i Forsvarets innsats ombord i fregatten.

Studier i bokform

Forsvarets stabsskole (FSTS) har startet opp utgivelsene «Militære studier», som skal være en samling av forsvarsstudier i bokform.

– Bøkene skal formidle relevant, forskningsbasert og profesjonsnær kunnskap om militærfaglige problemstillinger – på en åpen, ærlig og kritisk måte, sier kommandør og

fungerende sjef for FSTS Tom Egil Lillevedt. Han sier målet er høy kvalitet, og at det skal ha en form som er leseverdig for mange. Oberstløytnant Tormod Heier er redaktør av «Militære studier».

– Vi ønsker først og fremst å nå Forsvarets ulike avdelinger, forteller Heier. Også skoler, høgskoler, universitet og generell statsforvaltning skal kunne nyte godt av bøkene. Militære studier skal bidra til å formidle mye av den forskning og utviklingen som foregår på stabsskolen, samt enkelte av masteroppgavene fra Forsvarets høgskole.

Utgivelsene er også tilgjengelig elektronisk på bibsys.no

Kraftig erstatningsøkning

Statens pensjonskasse betalte ut 381 millioner kroner til skadde veteraner i 2013.

Beløpet inkluderer erstatningsutbetalingene, salær til advokater og honorarer til sakkyndige som har vurdert sakene til skadde veteraner fra krigene i Libanon, Balkan, Afghanistan og noen få saker fra Afrika.

Antallet søknader om erstatning for psykiske og fysiske lidelser etter å ha deltatt i krigene øker også kraftig. I perioden 2010 til 2012 ble det

meldt inn om lag 400 saker, mens det bare i 2013 kom nærmere 300 erstatningsøknader fra veteraner.

Oversikten som F har fått tilgang til, viser at det ble betalt ut 94 millioner kroner i 2010, 109 millioner i 2011 og 162 millioner i 2012 før det økte kraftig til 381 millioner kroner i 2013.

– Erstatningsordningen har utviklet seg annerledes enn det som først ble lagt til grunn, både på grunn av antall søkere og fordi veteranene har hatt en mer alvorlig ervervsmedisinsk uførhet enn først anslått, sier spesialrådgiver i Forsvarsdepartementet Birgitte Frishe.

PAAL RAVNAAS pr@fofo.no

Siste dag på jobben

OSS ADMIRALER I MELLOM: Forsvarssjefen, admiral Haakon Bruun-Hanssen (t.v.), takker av viseadmiral Jan Eirik Finseth. FOTO: ARNE FLAATEN

– Det var jurist jeg egentlig skulle bli, sa viseadmiral Jan Eirik Finseth da han ble takket av som sjef for Forsvarsstaben.

– **Takk og pris** for at du ikke ble det, svarte departementsråd Erik Lund-Isachsen.

Etter mer enn 38 års tjeneste sluttet Finseth i Forsvaret 10. januar. Da overtok generaløyntnant Erik Gustavson hans stilling. Gustavson har vært sjef for operasjonsavdelingen i Forsvarsstaben. Det mener Finseth er et godt utgangspunkt, og han ønsker Gustavson lykke til:

– Jeg fornærmer sikkert noen, men Forsvarsstaben i dag er den beste forsvarsstaben vi noensinne har hatt. Vi har aldri hatt så mange dyktige folk samlet og fått gjort så mye med så få, sier admiralen som har ledet forsvarsstaben under tre forsvarssjefer. Både departementsråd Lund-

Isaksen og forsvarssjef Haakon Bruun-Hanssen roser Finseth for hans sentrale og betydelige rolle i omstillingen av Forsvaret. Finseth var kystartilleriinspektør da kystartilleriet ble nedlagt, senere ble han generalinspektør og – fra 2008 – sjef for Forsvarsstaben.

– Jeg hadde bare tenkt meg ett år i Sjøforsvaret, for så å bli jurist, minnes Finseth. Han ser tilbake på flotte utfordringer i Forsvaret.

– Man må være i stand til å stå oppreist selv om det blåser litt, men det har egentlig vært få negative opplevelser, sier admiralen.

TOR EIGIL STORDAHL tes@fofo.no

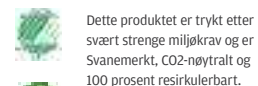

F er utgitt av Forsvarets forum på oppdrag fra Forsvarsstaben. Bladet har som oppgave å formidle informasjon og debatt. Redaksjonen har ei fri og uavhengig stilling formulert i Lov om redaksjonell frihet i media og Redaktørplakaten. Innholdet treng difor ikke vere uttrykk for kva den politiske eller militære leiinga måtte meine.

Medlem av:

F • Forsvarets forum ønsker å rette seg etter reglar for god presseskikk slik desse er nedfelte i Ver Varsam-plakaten. Den som meiner seg ramma av urettmessig omtale i bladet, vert oppmoda til å kontakte redaksjonen. Ein kan også klage til: Pressens Faglige Utvalg, Rådhusgt. 14, 0158 Oslo, Tlf.: 22 40 50 40.

Trykk: Aktietrykkeriet AS
www.aktietrykkeriet.no

Ansvarleg redaktør: TOR EIGIL STORDAHL
Redaktør: ERLING EIKLI
Kontorleiar: GUNN-HILDE KOLSTAD

■ redaksjonelt

Pendle eller slutte?

Forsvaret har samla verksemda si på færre stader i Noreg og utan tvil spart milliardar av kroner på det. Stortinget har lokalisert avdelingar i Forsvaret til område som ligg utanfor større byar og senter med tett folkesetnad for å motverke sentralisering og å halde oppe utsette lokalsamfunn. Det kan ha vore god distriktpolitikk.

Men desse gevinstane har også sin pris. I eit slikt reknestykke er pendling ein kostnad.

Talet på pendlarar har auka monaleg. Tal som Forsvarets logistikkorganisasjon sit på, viser at talet på pendlarar med fly har stige frå 926 til 1504 på tre år. Det er ein auke på over 60 prosent.

Ein ny regel som general Sverre Diesen fekk gjennomført som forsvarssjef, gir befal rett til å få velje bustad etter fire års teneste. Forsvaret dekkjer flytteutgifter og dei påfølgjande pendlarutgiftene.

Dei økonomiske kostnadene som pendlarreisene inneber for Forsvaret, uroar meg ikkje så mykje. I forhold til dei milliardinnsparingane omstillinga har gitt, er utgiftene til pendlarreiser til å leve med.

Kostnadene dreiar seg ikkje først og fremst om pengar, men om menneske. Mange av dei er naturleg nok befal, fordi dei jamt og oftare skiftar stilling og arbeidsplass enn sivilt tilsette i Forsvaret. I fjor blei det registrert bortimot 50 000 pendlarreiser med fly. I tillegg kjem andre typar pendlarreiser, som Forsvaret ikkje har noka samla oversikt over enno.

Einskilde lever greitt med pendlinga, andre slit, somme så mykje at dei hoppar av. Arbeidsmarknaden for ektefelle eller sambuar gjer ofte at flytting er heilt uaktuelt. Dei tidene er for lengst forbi da det var sjølv sagt at partnaren og familien følgde med til ny tenestestad. Ved enkelte avdelingar er det no så mange nøkkelpersoner som pendlar at det er reist spørsmål om den operative evna er god nok i en akutt situasjon.

Kompetanse er eit sentralt ord i utviklinga av framtidens forsvar. Ein kronikk som ekspedisjonssjef Kjersti Klæboe har skrive i dette nummeret av F, understrekar det.

Å halde på tilsette med viktig kompetanse var ein viktig grunn til at forsvarsleiinga ville gjere det lettare å pendle. Like fullt ser vi kor vanskeleg det er i praksis. Det har for eksempel ikkje vore lett å få flyteknikarar i Bodø til å flytte til Ørland, der basen for dei nye kampflya skal liggje. Personellet vil heller bli buande – og finn seg jobb utanfor Forsvaret der.

Mens offiserar tenestegjer på stader som dei sjølve ikkje har noka tilknytning til, har mange sivilt tilsette vakse opp i nærleiken og kan bli verande på arbeidsplassen i mange år.

Ein måte som kan gjere det lettare å halde på viktig kompetanse, er derfor å vurdere om sivilt fagpersonell kan tilsetjast i nokre av dei stillingane som i dag har militært personell.

«Kan fleire sivile tilsetjast i stillingar som i dag har militært personell?»

■ 20 år siden

■ I fem år hadde en muslim i Tromsø vært i hellig kamp mot Forsvaret. Religionen forbyr bruk av våpen, men hellig krig for troen ville han stilt opp på. Saken gikk til Nord-Troms herredsrett. Dommen ble at mannen ikke kunne fritas for militærtjeneste.

■ 44 atomdrevne ubåter lå ved kai på Kola og ventet på opphugging – uten at kjernereaktorene var tatt hånd om. – I dag ligger det 50 atomubåter til kai i Murmansk-området som skal hugges opp, fortalte forskningssjef Frode Fønnum ved Forsvarets forskningsinstitutt (FFI).

■ 50 år siden

■ Dagpengene for menige og korporaler hadde stått uendret siden 1955. Stortingets militærkomite innstilling om forsvarsbudsjettet for 1964 var å foreslå å øke innkommanderingstillegget med én krone per dag.

■ Forsvarets første rene helikopteravdeling, 339 skvadronen, var under oppsetting på Bardufoss flystasjon. I første omgang bestod avdelingen av fire Bell 204 B helikoptre, og i løpet av året skulle antallet doubles.

I denne spalten skriver forsvarssjefen om aktuelle saker og problemstillinger.

JANUAR 2014						
So	Ma	Ti	On	To	Fr	La
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

FEBRUAR 2014						
So	Ma	Ti	On	To	Fr	La
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	

EKSTREMRENN: Det blir natur med svette tak for dei som snart legg ut på ein 80 mil lang skitur i tre land – Frostskade 500. ARKIVFOTO

■ **MØTE OG SEMINAR**

- 28-29/1: Nordisk baltisk møte i Riga.
- 29/1: PRIO-seminar om drapsrobotar.
- 29-30/1: Sjef FOH møter sjef russiske FSB i Kirkenes.
- 29-31/1: Årsmøte Nettverk for kvinneleg befal i Oslo.
- 1-2/2: München-konferansen om tryggingsspolitikk.
- 3/2: Kjønnsnøytral verneplikt tema i Oslo mil. Samfund.
- 4/6: Leangkollen-konferansen i Oslo/Asker om asiatisk vekst.
- 4-6/2: Luftmaktseminar Trondheim.
- 5/2: Folk og forsvar-seminar i Bodø.
- 7/2: Sjømilitære Samfund i Bergen: Røynsler frå forliset til KNM Oslo.
- 11-12/2: Nordisk utanriks- og forsvarsministermøte på Island.
- 11-13/2: Jobbkurs karriereskift i Oslo.
- 12-13/2: Møte i landsstyret TMO i Kirkenes.
- 14-16/2: Samlivskurs i Troms og Hordaland.
- 25/2: FFI-forum om satellittkonsept.
- 26-27/2: Forsvarsministermøte i Brussel.
- 3/3: E-tenesta si årlege tryggingsevurdering i Oslo mil. Samfund.
- 4-6/3: Sentralt totalforsvarsforum i Kirkenes.

■ **KULTUR**

- 2/2 Hans Majestet Kongens Gardes festkonsert i Oslo konserthus
- 4/2: Forsvarsministeren sin festkonsert i Oslo.
- 6/2: Marinemusikken og Nordic Tenors i Horten.
- 13/2: Luftforsvarsmusikken med tru, håp og kjærleik i Trondheim.
- 13/2: Stabsmusikken ærar Adolphe Sax i Oslo.
- 16/2: Offisiell opning av grunnlovsjubileet på Eidsvoll.

■ **ØVINGAR**

- 27/1-24/2: Norsk deltaking på Islands Air Meet
- 24-28/2: Skyteøving F-16 Halten skytefelt.
- 24-28/2: Bold Blast, CBRN-øving i Nato.

■ **ANDRE HØGDEPUNKT**

- 28/1: Medaljeseremoni Akershus festning for Libanon og Balkan.
- 4-5/2: Forsvarssjefen inspiserer Brig. N.
- 5/2: Forsvarsministeren vitjar Ørland.
- 6/2: Samefolket sin dag.
- 15/2: Søknadsfrist for å bli matroskolelærling.
- 17-28/2: Vinteraktivitetsveke på Bæreia.
- 21/2: HM Kong Harald rundar 76 år.
- 21/2: Medaljeseremoni for MJK i Bergen.
- 24/2: Framlegging av e-tenesta si årsvurdering.
- 25/2: Evaluering av Afghanistan-innsatsen i Stortinget.
- 5/3: Utanriks- og forsvarskomiteen reiser til Brussel.

Ekstremrenn i nord

Forsvaret er støttespelar når eit nytt ekstremrenn på ski tar laus på 80 mil i tre land.

Tidleg om morgonen 1. februar går starten på Bardufoss. Då vil eit tjugetals løparar med pulk og/eller ryggsekk legge av garde mot Rostadalen og Kilpisjärvi i Finland. Dei som vel den lengste løypa, skal heilt til Kautokeino, Alta og Karasjok før dei vendar attende til Kilpisjärvi, som er mål for kortaste og lengste distanse. Halvmaraton fullfører i Alta.

80 mil. Så det er ikkje utan grunn at det er sett av 18 dagar for løparane må vere i mål. Lengste løypa er 500 engelske mil, eller om lag 800 kilometer. Av dette kjem namnet – Frostskade 500. Til den kortaste distansen på 16 mil er det sett av fire dagar. Delar av vegen vil ein følge Nordkalottløypa, med depot på nokre hytter, men overnatting skal skje i telt. GPS og eigen primus blir difor obligatorisk.

To dagar før start er sett av til trening og utstyrskomplettering på Bardufoss. Då vil det også vere folkefest der Forsvaret er aktivt med. Arrangørane vil ikkje sleppe av garde folk som tydeleg ikkje maktar å klare seg på eiga hand.

Vinterfest. Det er dei to britane Scott Gilmour og Charlie Paton som med gode vener arrangerer rennet. Begge er kjende eventyrarar, og sistnemnde er tidlegare Royal Marines med ti turar til Nordpolen. Gilmour er no busett i Lofoten, og han har vore med og jakta piratar i Somalia. No lever dei av den ekstreme naturen, og planen er mellom anna å tilby National Geographic eit TV-program frå rennet.

Før rennet vil det i Istindportalen vere offisiell opning.

– Vi lagar ei vinterfesthelg for alle på Bardufoss. Sjølv rennet er mest for idealistar, men nokre lokale vil følge løparane eit stykke på vegen, seier næringskonsulent Sylvi Granheim i Målselv kommune. Inntil midten av januar var 22 påmelde. Ingen norske militære er med i år, men kanskje neste vinter.

TORBJØRN LØVLAND tl@fofo.no

NB: 27. januar går andre episode i serien om fallskjermjegerane på TV-kanalen MAX.

Den lavt bemannede fredstidsstrukturen har innvirkning på vår evne til krisehåndtering og forsvar mot væpnet angrep.

Status og utfordringer

Et nytt år gir en anledning til å gjøre opp status og se fremover, så også for Forsvaret. Jeg vil derfor dele noen betraktninger om det bilde jeg har dannet meg etter min korte tid som forsvarssjef. Hovedinntrykket er at veldig mye er meget bra i Forsvaret. Samtidig tror jeg Forsvaret er tjent med åpenhet rundt noen viktige utfordringer som ligger foran oss.

Forsvarsministeren presenterte i sin årlige tale i Oslo militære samfund tidlig i januar et overordnet sikkerhetspolitisk bilde, der fravær av en direkte militær trussel mot Norge, et svekket militært Europa og USAs fokusering mot Stillehavet var sentrale tema. Jeg ser det samme bildet og en av konsekvensene er at det kan forventes at Forsvaret må ta et større ansvar i vårt eget nærområde. En av de viktigste oppgavene til Forsvaret er i så måte å utgjøre en krigsforebyggende terskel, eller med andre ord avskrekke for å forebygge bruk av militærmakt mot Norge. Vår troverdighet i avskrekking ligger i gjentatte demonstrasjoner av denne vilje og evne, både i hjemlige områder og under internasjonale operasjoner i fjerne himmelstrøk.

Her hjemme bygger vi daglig denne terskelen gjennom vår overvåking, tilstedeværelse og patruljering i våre områder samt gjennom øvelser - som den kommende Cold Response-øvelsen der 16.000 soldater fra allierte og partnere øver under arktiske forhold.

I tillegg er den internasjonale innsatsen til Forsvaret de siste årene et vitnesbyrd på kvaliteten og kapasiteten til det norske Forsvaret. Om det har dreid seg om presise bombeslipp i Libya, sikring av sjøveiene i Adenbukta eller sikkerhetsoperasjoner i Afghanistan, har de norske styrkene demonstrert stor evne til å løse komplekse oppdrag i samarbeid med allierte styrker. De internasjonale operasjonene har også hevet kompetansen i Forsvaret, gjort oss bedre til å samvirke med våre allierte og gitt oss mange nyttige erfaringer.

Omstilling og modernisering har også gitt bedret kapasitet gjennom nye systemer og våpenplattformer. Et eksempel er fregattene som har en slagkraft flere ganger større enn sine forgjengere grunnet flere våpen, med høyere presisjon og lengre rekkevidde enn før. Det gir ikke lenger mening å sammenligne størrelsen på dagens

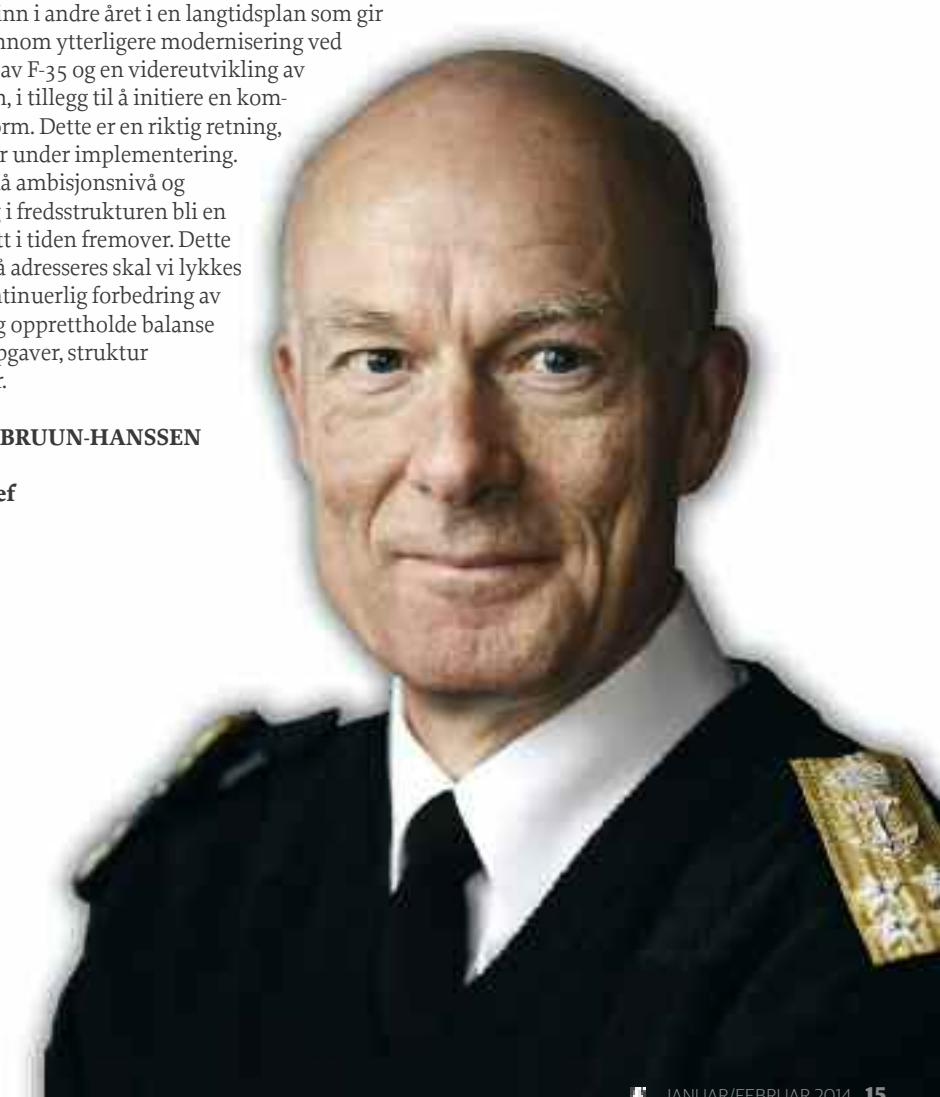
forsvar med invasjonforsvaret fordi kvaliteten på dagens systemer gjør at den enkelte soldat, fartøy og fly har en helt annen kapasitet enn før.

Samtidig med at jeg kan slå fast at Forsvaret på en meget god måte håndterer de fredsoperative oppgavene, løser krevende oppdrag i internasjonale operasjoner og utgjør et troverdig terskelforsvar, er det også utfordringer.

Av disse vil jeg særlig fremheve en for lavt bemannet fredstidsstruktur. Dette har innvirkning på vår evne til krisehåndtering og forsvar mot væpnet angrep. En for lav bemanning bremser kompetanseproduksjonen vår, skaper negative ringvirkninger både ved operative enheter og i støttestrukturen, og virker negativt inn både på reaksjonsevne, stridskraft og utholdenhet.

Vi går nå inn i andre året i en langtidsplan som gir retning gjennom ytterligere modernisering ved anskaffelse av F-35 og en videreutvikling av landmakten, i tillegg til å initiere en kompetansereform. Dette er en riktig retning, og planen er under implementering. Samtidig må ambisjonsnivå og bemanning i fredsstrukturen bli en viktig debatt i tiden fremover. Dette området må adresseres skal vi lykkes med en kontinuerlig forbedring av Forsvaret og opprettholde balanse mellom oppgaver, struktur og ressurser.

HAAKON BRUUN-HANSEN
Admiral
Forsvarssjef

«Hovedinntrykket er at veldig mye er meget bra i Forsvaret»

■ tall

5 forskjellige klassifiseringer ble for noen år tilbake tatt i bruk med tanke på skikkethet til utenlandsoperasjoner. Noen finnes skikket til operasjoner (A) - andre bare til inspeksjonsreiser i lavrisikoområder (C2). Men denne klassifiseringen har ikke vært koblet opp mot helseprofilen til den enkelte.

Nå skal den gamle betegnelsen «Kan vurderes for operasjoner i utlandet» erstattes med en skikkethetsklasse som også tar hensyn til medisinske krav, altså hvilken helse den enkelte har. Dette skal gjelde både ved nyansettelser, opptak til skoler og periodiske kontroller. Når personell så skal reise ut, er det nok å framstille seg i en sykestue eller legenemnd for å bekrefte medisinsk skikkethet.

18 måneders tjeneste blir i år også innført for hundeførere i Luftforsvaret. Dermed vil alle tre forsvarsgrener være i gang med prøveprosjekter på differensiert førstegangstjeneste. Neste år vil forlenget tjeneste også bli innført for åtte ingeniørsoldater i maskin- og konstruksjonslaget til Luftforsvaret, og fra 2017 vil 18 måneders førstegangstjeneste bli aktuelt for deler av januarinntaket til Luftvernartilleribataljonens rekruttskole på Ørland. Samtlige må undertegne villighetserklæring

105 millioner kroner er kostnadsoverlaget for Forsvarets medvirkning i et eventuelt vinter-OL i Oslo i 2022. Beregningene er heftet med en del usikkerhet og under visse forutsetninger. Halve beløpet er øvingstillegg - i alt er over 1100 hoder fra Forsvaret med i regnestykket, både soldater, HV-folk og fast tilsatte.

Det er særlig innenfor vakt og sikring - som støtte til politiet - at den militære bistanden tenkes, både til havs, på land-jorda og i lufta. Den militære bistanden er tenkt å strekke seg over totalt 22 dager.

UTSTYRSLASS: Ola og Kari Soldat får utlevert veldig mye utstyr, nå skal FLO prøve å effektivisere. ARKIVFOTO: TORBJØRN LØVLAND

Rydder på lageret

Nå skal det ryddes på intendanturlageret.

Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) ønsker både å redusere kostnadene med forvaltning av personlig bekledning og utrustning og vil i tillegg kvitte seg med eldre uniformer.

Reduserte lagerbeholdninger betyr lavere husleie og spart forvaltning. En arbeidsgruppe har sett på ny forsyningsstrategi med nye metoder for å beregne behov, de har vurdert bruk av rammeavtaler, lokalisering og nivå på lagerhold. Sentralt i gruppens forslag ligger etablering av et sentralt distribusjonssenter.

Mindre utvalg. – Vi må stramme opp systemene og artikkelforvaltningen. Vi går gjennom alt og ser om det er overlappende kapasitet, underveis har vi også ryddet fra den tida hver forsvarsgren hadde sine egne forsyningskommandoer. Kall det gjerne et skipperstak, sier oberstløytnant Arne Reke, avdelings sjef for personlig bekledning og utrustning i FLO Felleskapasiteter.

Målet med ryddingen er å spare kostnader. Det er

dyrt å ha store lagerbeholdninger, med klær, og utstyr det kanskje aldri blir bruk for. Antallet materielltyper skal reduseres, det er for eksempel svært kostbart å ha mange typer marsjstøvler. Behovet for bredde i sortimentet må veies opp mot kostnadene.

Planavdelingen i FLOs stab skal nå beregne gevinsten, og FLO arbeider med å forbedre oversikten over alt materiell på lager. Strekkoding er allerede tatt i bruk noen steder, og materiellstyring blir et stikkord i militær logistikk framover.

Strekkoding. For første gang ble det under januarinnrykket i Indre Troms benyttet strekkoder for registrering av hele utstyrssatsen til soldatene, både på Skjold, Bardufoss og Setermoen:

– Det ser ut til å ha gått bra, alt utstyret var samlet i én sats som var strekkodet. Vi vet altså hva hver enkelt har fått utlevert, men ikke størrelsen på uniformen. Og det må være neste mål.

Dette forenkler utleveringen fra depotet fordi vi slipper den gamle punchingen, og vi frigjør tid til forvaltning og kontroll, forteller seksjonssjef Halvor Berntsen i FLO Forsyning på Bardufoss. Han har ledet et strekkodeprosjekt, og satt også i en arbeidsgruppe som foreslo ett forsyningslager i nord og ett i sør, pluss eventuelt Bergen.

Nå ligger det an til at vi får bare ett hovedlager eller distribusjonssenter på Nordkisa, og opprettholder de fleste mindre forsyningslagrene i garnisonene. Planen er videre å teste selvbetjente depoter i mindre avdelinger.

Utstyrsmengden til den enkelte soldat har økt de siste årene, og blitt mer spesialisert ut fra den enkeltes fagfelt.

To-delning. Ett av forslagene som nå settes ut i livet, er også å redusere grunnsatsen som hver soldat får utlevert første dagen. Dette vil gjøre innlevering enklere for soldater som blir dimittert før rekruttperioden er ferdig.

– Forsvaret har betydelige mengder uniformer på lager. Vi ønsker å bruke dem opp i daglig tjeneste for å redusere lagrene. Vi holder på med en total gjennomgang av alle lagerbeholdninger, men starter med intendantur. Litt av utfordringen er at uniformer ikke skal selges ut på det sivile markedet, sier stabssjef i FLO, brigader Arild Dregelid.

TORBJØRN LØVLAND tl@fofo.no

■ akkurat nå

F inviterer gode skribenter til å kommentere aktuelle temaer. Denne gang JENS BARLAND. Førsteamanuensis Høgskolen i Gjøvik

Hvem er skurk, og hvem er helt når pressen avslører hvordan hemmelige tjenester overvåker borgernes datatrafikk?

Storebror og statsmakt

Internett. For en oppfinnelse! Tenk om gamle Stasi hadde hatt dette verktøyet? Full kontroll på all digital kommunikasjon mellom mennesker. Ofte til og med helt frivillig. Dette må være drømmen til mange makthavere.

George Orwells fremtidsroman «1984» (utgitt i 1948) har mer enn gått i oppfyllelse der den introduserer oss for Tankepolitiet og for Storebror som ser alt og alle.

Skandalen var komplett da den amerikanske avhopperen Edward Snowden i løpet av fjoråret kunne lekke ut hvordan USA har drevet omfattende overvåking av datatrafikk. Ja, langt utover det allierte venner forventet og tillot. Amerikanerne forsvarte seg blant annet med hvor mange terroranslag de avverget. Dette er på ingen måte en enkeltstående sak, men blir en slags føljetong etter diverse lekkasjer fra Wikileaks og Julian Assange de senere årene.

Pressen har fått servert stoff til en mengde oppslag. En gammel definisjon på «nyhet» er «det noen ikke vil skal trykkes». Det gjør alt hemmelig potensielt til gode nyheter. Dessuten skal nyheter ofte oppfylle sin egen dramaturgi, blant annet med konflikt mellom det gode og det onde, ikke uvanlig i form av kritisk journalistikk som representerer de gode i kampen mot onde overgrep fra myndighetene. Ja, det ligger i pressens samfunnsoppdrag.

Overvåking uten lovlig hjemmel er et overgrep. Eksemplene fra Norge er også rause på dette feltet, ikke minst det Lund-kommisjonens rapport i 1996 dokumenterte av politisk overvåking. Det skjedde fordi hemmelige tjenester ville holde oppsikt med de som ble vurdert å være en trussel mot rikets sikkerhet. Vi må skru vår hukommelse tilbake til den kalde krigens tid for å forstå den mentaliteten.

I vår tid oppfattes gjerne de store datamengdene som overlates til globale datagiganter som Google, Facebook, Microsoft som den største trusselen for de som ikke vil bli sett i kortene. Amerikanske myndigheter har snoket i disse dataene. Siden vi antar at informasjon deles mellom samarbeidende lands hemmelige tjenester, frykter vi at våre hjemlige myndigheter også vet mer om oss enn de vil si. Og det er pressens oppgave å følge med.

Hemmelige tjenesters samfunnsoppdrag er å beskytte oss. Lovlig overvåking er legitimt. Men det er grensen mellom lovlig og ikke lovlig som kan diskuteres. Pressens samfunnsoppdrag består blant annet i å grave frem og informere oss om overgrep. Dette skal også beskytte demokratiske verdier og vårt samfunn. Da står de der, pressen og de hemmelige tjenestene, til dels med sammenfallende samfunnsoppgave, der de passer på hverandre og avslører hverandre.

Og av og til får offentligheten innsyn i hva som foregår.

«Det er grensen mellom lovlig og ikke lovlig overvåking som kan diskuteres»

■ kjapt om Lufttransport til Sør-Sudan

FOTO: ARNE FLAATEN

Navn: Sven Svensson (51)
Stilling: Oberstløytnant og senior stabsoffiser logistikk i Forsvarsstaben

– Hvorfor tilbyr vi lufttransportstøtte til FN-operasjonen i Sør-Sudan?

– FN ønsker å styrke sikkerheten for personellet i et urolig område, og i første omgang skal vi sammen med Sverige, Finland og Storbritannia fly inn materiell for å forsterke FN-leirene i Sør-Sudan. Regjeringen har i første omgang satt en kostnadsramme på 30 millioner kroner.

– Hvordan vil dette skje?

– Det blir ett løft med to store sivilt innleide Anthonov AN-124-fly fra Oxford i England til Entebbe i Uganda. Derfra vil materiellet flys inn med mindre transportfly til Juba i Sør-Sudan, et oppdrag Norge og Sverige samarbeider om.

– Så norsk personell er ikke direkte involvert?

– Nei, men Forsvarets logistikkorganisasjons transportavdeling på Gardermoen står for planleggingen. Det vil kunne være norsk personell i Juba som står for lossingen, men dette er usikkert. Norge benytter noen av sine forhåndsbestilte flytimer med Anthonov. C-17 er ikke egnet til dette oppdraget, men kan være aktuell seinere.

– Når vil transporten skje?

– Vi håper på et det konkrete oppdraget vi snakker om blir utført i løpet av januar måned. Senere kan det bli aktuelt med støtte til troppeforflytninger i Afrika, i forbindelse med at FN ønsker å forsterke UNMISS med styrker fra andre FN-misjoner.

TORBJØRN LØVLAND tl@fofo.no

■ klipp

Medaljen

– Jeg synes det er kjempeharry å henge opp medaljer. Det er blodharry.

Elise Toft til Fædrelandsvennen

I Indre Troms

Forsvaret har mye på å vinne på at gjerdene mot sivilsamfunnet blir så lave som det vi har vært vant til i Indre Troms.

Nye Troms på lederplass

E-tjenesten

Selv om Dagbladet bommet denne gang, er det like stor grunn som før til å mene at overvåkingen er gått altfor langt. Det handler ikke om å beskytte skurkene, men om privatlivets fred og retten til å være annerledes – kampen mot det konforme.

Lars M. J. Hanssen, samfunnsredaktør, i Romerikes Blad

På grensen

Det er utrolig hva de klarer å få ut av disse ungdommene, som var sivilister for bare et halvt år siden.

Garnisjonsjef Jan Erik Haug til Sør-Varanger Avis – om ferdig-utdannede grensejegere

Militær makt

Militær makt skaper ofte flere problemer enn den løser dersom det ikke følges opp av andre fredsbevarende virkemidler. Kunnskap om politikk, humanitære forhold, historie, kultur og sosialantropologi er helt avgjørende for å få til løsningene.

Generalmajor Robert Mood, som vil at befal skal kunne ta seg fri med et halvt års lønn for å jobbe i ulike organisasjoner, referert i Østlendingen

Like viktig

For oss er det særdeles nyttig å øve i områder vi sjelden er i. Vestlandet er en like viktig del av Norge som resten av nasjonen.

Trond Haande, bataljonssjef, Telemark bataljon, til Bergens Tidende

Sverige

Brasil kjøper 35 JAS Gripen. Hva kan vi da forvente fra Brasil. Brasiliansk rom i Systembolaget? Et sambaorkester i hver svensk småby – eller et fullastet fartøy med brasiliansk kaffe til Göteborgs havn?

Expressen

FOTO: TARAL JANSEN/FMS

Omsider

Utnevning av admiral Haakon Bruun-Hanssen til ny forsvarssjef var en viktig og riktig avgjørelse. Det gjenspeiler det faktum at Norge er en kystnasjon og ikke et «steppeland». I over 20 år har Hæren hatt klippekort på utnevnelser til forsvarssjefer. Det er ganske ubegripelig...

Torstein Myhre, Tromsø, i Nordlys

EXTREME TECHNOLOGY

KONGSBERG
KONGSBERG creates and delivers high technology solutions for people that operate under very challenging conditions – on the oceans, in the deep subsea, in the defence, in space.

WORLD CLASS
through people, technology and dedication

office.kite@kongsberg.com
www.kongsberg.com

Kald krig på kjøkkenet

Fotografen:
Elliott Erwitt

Amerikansk fotograf fødd Elio Romano Erwit 26. juli 1928 i Frankrike av russisk-jødiske foreldre. Barneåra hadde Erwit i Italia. På flukt frå fascisme og nazisme reiste familien med aller siste rutebåt frå Frankrike til USA i 1939. Erwit fekk den formelle foto-utdanninga si i Los Angeles, så tok han filmutdanning i New York og reiste til Europa som vernepliktig soldat og heldt fram med foto og film i tenestetida. Deretter arbeidde han med reklame og reportasjefotografering og blei etter kvart invitert av Robert Capa til å bli medlem av bildebyrået Magnum. Ved sida av kommersiell fotografering har Erwit heile tida arbeidde med foto som personleg uttrykksform. Ofte blir han kalla for Woody Allen innan fotografering. Dei bilda hans som kanskje er best kjende, er av hundar i forskjellige, uventa situasjonar.

Om biletet frå Moskva fortel han at det var på eit oppdrag frå firmaet Westinghouse han arbeidde da Nixon dukka opp med eit stort pressekorps. Han følgde med pressa og fekk nærbylde av «kjøkkendiskusjonen» som sidan vart publiserte verda rundt.

Kjelder: Magnum, Kunsthaus Wien, Wikipedia.

Biletet: Året er 1959. Staden er Moskva. USAs visepresident Richard Nixon var på offisiell vitjing, og høgdepunktet var ei amerikansk utstilling sett saman for å vise sovjetisk publikum tilgjengelege produkt for amerikanske forbrukarar.

Sovjets leiar, Nikita Krustsjov, vitja messa og viste seg frå si aller verste side og la opp til ein debatt om storpolitikk og polariseringar. Biletet er frå framsyninga på utstillinga av eit typisk amerikansk kjøkken med alle nyvinningane på eit slikt. Nixon presiserte at dette var tilgjengeleg standard for den jamne amerikanske forbrukaren og ikkje luksusprodukt. Krustsjov svarte med å rakke ned på det amerikanske systemet og haldningane til kvinna i det kapitalistiske samfunnet. Han heldt fram i same stil på ein paviljong der dei siste nyvinningane i fjernsynsteknologi i USA vart synte fram, spesielt ein tidleg videobandmaskin til bruk i fargefjernsynsproduksjon. Her vart heile dialogen mellom Nixon og Krustsjov tatt opp. Samtalen dei imellom syner ein tydeleg opplagt og stridslysten Krustsjov som framhevar føremonene i det kommunistiske systemet.

Dialogen er vel verd å sjå for ein historieinteressert person, prøv denne nettsida: [youtube.com/watch?v=sn8Q9SeNUe4](https://www.youtube.com/watch?v=sn8Q9SeNUe4)

ARNE FLAATEN af@fofo.no
FOTO: ELLIOTT ERWITT,
MAGNUM/ALLOVER PRESS NORWAY

GIKK AV VAKT: KNM Tyr på siste seilas i militær drakt nordover gjennom Sortlandsundet.

FOTO: TORBJØRN LØVLAND

KNM Tyr's **siste oppdrag** var å fjerne et 100 kilo tungt stridshode.

Opprinnelig ble KNM Tyr kjøpt for å drive oppsyn med faste mineanlegg under vann. Det 42 meter lange spesialfartøyet er utrustet med en undervannsrobot som både kan observere og utføre operasjoner på større havdyp. Med nedleggelsen av kystfortene fikk KNM Tyr andre oppgaver, ofte knyttet til minevåpenet, Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) og Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO).

– Vi har bistått eller ryddet opp etter andre, iblant lett etter omkomne på oppdrag fra politiet, sier skipssjef Frederik Thanem, og viser frem en tykk perm med avisoppslag om Tyr's virksomhet.

Før jul var det slutt for Marinens minste fartøy, og vi var med på det siste oppdraget: opprydding etter skyting med det nye sjømålsmissilet NSM. Noen sjømil nord for Andøya skal mannskapet finne og ta opp det kalde stridshodet som har ligget et par måneder på nesten 60 meters dyp. Stridshodet inneholder data som Sjøforsvaret veldig gjerne vil ha tak i. En undervannsfarkost av typen Scorpion 21 skal sendes ned i sjøen.

– Den kan gå ned til 1000 meters dyp og har vært fast inventar på Tyr. Fra tid til annen har vi også hatt den autonome farkosten Hugin om bord. Det er på grunn av disse undervannsfarkostene vi er etterspurte, sier kapteinløytnant Thanem.

Andfjorden. Tyr har kommet til en oppgitt GPS-posisjon og den gule ROV-en (Remotely operated vehicle) heises ned i sjøen. I operasjonsrommet bak brua har to karer rigget seg til foran flere skjermer. Det er ROV-operatørene Sebastian Hennig og Tom Helge Svåsand. De styrer roboten gjennom en kraftig kabel og følger et søksmønster for å dekke et område av havbunnen. Et dynamisk posisjoneringssystem holder KNM Tyr på eksakt samme plass hele tiden.

Tre–fire kameraer overfører bilder til ope-

SISTE REIS

■ **aktuelt** » slutt for Tyr

Tyrs funn

Tyr har funnet og filmet mye under vann. Her er noen av funnene: Den tysken ubåten U 864, et helikopter i Førdefjorden, krigsvrakene av Scharnhorst og Hunter, fiskebåten Utvik Senior og lastebåten Ulsund, Sabre jagerfly på Vestlandet. De fant imidlertid ikke vrakdeler etter Roald Amundsens fly ved Bjørnøya, trolig fordi posisjonen var svært usikker.

SKORPIONEN: ROV-en er gul og lysende i det svarte havet, med seks hurtiggående propeller (trustere) og to fangarmer.
FOTO: TORBJØRN LØVLAND

rasjonsrommet, og mange små og større steiner og en og annen fisk dukker opp etter hvert som farkosten beveger seg noen meter over havbunnen. Nattemørke og litt sjø er ingen stor hindring denne novemberkvelden. Dette har karene gjort mange ganger før.

– Det har hendt vi har viklet ROV-en fast, men vi har klart å vikle den løs også, forteller løytnant Svåsand.

Vi forstår at det ligger mye erfaring i denne type operasjoner, og i de aller fleste tilfellene finner også Tyr det den leter etter.

– Det hender jo vi ikke finner noe. Det kan også være bra å få slike bekreftelser, skyter skips-sjefen inn.

Hjemmelaget bur. Den røde «granaten» Tyr har søkt etter, dukker opp på skjermen etter en liten halvtime. Den ligger nokså nær den oppgitte posisjonen. Nå blir utfordringen å bringe den opp til overflaten, den veier godt over 100 kilo.

Et sinnrikt bur som er konstruert av en tidligere maskinsjef på Tyr tas i bruk, ROV-en må bare sørge for at missilhodet løftes eller dyttes på plass.

Med en kran blir buret plassert en meter fra missilet. Og etter et par forsøk klarer ROV-piloten å klemme er gripearms rundt missilhodet

slik at det kan løftes varsomt mot buret. Så er det bare å heise opp buret og deretter undervannsroboten. Lete- og heveoperasjonen tok under tre timer.

– Det ligger mye erfaring i denne type operasjoner. Vi over ofte og lenge, og operatørene får en «fingerspitz-gefyhl», poengterer skipssjef Thanem.

Han frykter Sjøforsvaret kan miste kunnskap når ROV-en skal videreføres i en mobil konteinerbasert løsning som skal kunne flyttes mellom flere fartøyer.

ERFARNE OPERATØRER: Fenrik Sebastian Hennig og løytnant Tom Helge Svåsand styrer bevegelsene og gripearmene på undervannsfarkosten Scorpion. FOTO: TORBJØRN LØVLAND

På Tyr sitter alle involverte i praksis på brua, så kommunikasjonen blir effektiv. På sivile fartøyer sitter operatørene av roboten og skipet adskilt. Det vil de nok også gjøre i en mobil militær løsning.

– Vi er mange ganger brukt til å finne omkomne på havet, vi hentet for eksempel opp den siste etter Sleipner-ulykka. Vi har egne prosedyrer for denne typen oppgaver, og samles for å prate ut etterpå, sier løytnant Helge Træet, forpleiningsoffiser som med 14 år har vært lengst om bord.

Lettere systemer. Nå blir flere av mannskapet på 18 (knappt halvparten er vernepliktige) disponert til Valkyrien og i neste omgang til det nye forsyningskipet som skal bygges i Sør-Korea. Det skal anskaffes en eller flere mobile ROV-løsninger, men Sjøforsvaret vil være helt uten denne kapasiteten i noe tid.

– Planen er å ta ut utstyret på Tyr og se om vi kan få erstattet kapasiteten på lengre sikt, i tillegg til noen lettere systemer på fartøyer i indre kystvakt. Men jeg tør ikke si når dette vil være på plass, sier flaggkommandør Lars Johan Fleisje, stabssjef i Sjøforsvaret.

TORBJØRN LØVLAND tl@fofo.no

Har du avtjent førstegangstjenesten, inviteres du til en annerledes repetisjonsøvelse.

Vi vil gjerne at du bidrar med dine minner.

Har du avtjent førstegangstjenesten, er du også en viktig del av historien om den. Nå inviterer Forsvarsmuseet alle til å dele en eller flere av sine minner fra førstegangstjenesten i Norge, slik at historien kan bevares for fremtiden. Materialet vil bli publisert i bokform og være tilgjengelig for alle – for alltid.

Vi ønsker flere temaer og sider belyst, både positive og negative. Alle aldersgrupper kan delta, og alle tekster er velkommen uansett Etterøere kvaliteter. Tekstene kan omhandle hva som helst. Opplevelser du hadde.

Tanker du gjorde deg. Erfaringer. Lukter, smaker og lyder. Samhold, ensomhet, vennskap eller uvennskap.

Ditt minne vil utgjøre en viktig del av det som skal gi et større bilde av hvordan folk har opplevd førstegangstjenesten opp gjennom historien.

Du kan sende oss dine bilder og dele dine opplevelser via brev eller e-post for å fortelle din historie. Fristen for innsending er 1. april 2014.

Les mer om Vernepliktsminner på forsvaret.no

For alt vi har. Og alt vi er.

FORSVARET

Varmer kalde føtter

En lokal husflidsbedrift i Karasjok bruker never for å holde soldater varme.

Store deler av bekledningen til norske styrker produseres ikke lenger i Norge, men i Karasjok produseres både neversåler og kartanker. Husflidsbedriften Sara Duodji har funnet to nisje-produkter Forsvaret setter pris på.

– Ull suger opp fuktighet, og never råtner aldri. Mange her oppe bruker et lag bjørkenever inni ullsålen. Dette har jeg solgt til ansatte i Forsvaret siden 90-tallet – da det var mye folk på Porsangmoen. Soldatene kom hit og handlet fordi de frøs på beina. De siste ti-tolv årene har jeg hatt større årlige leveranser til Forsvaret, forteller Karen Berit Sara Nedrejord.

Saueull. Fire damer er i sving når F er på besøk.

– Først må vi få tak i never av riktig kvalitet, fra Norge eller Finland. Den skal presses flat, splittes og stanses ut til forskjellige skostørrelser. Så skal neverstykket legges inni et lag ull som toves og tørkes. Saueulla kommer for øvrig fra Vestlandet. Under tovingprosessen ligger sålen i en strømp, i en form. Etter tørking blir det sydd noen sømmer slik at sålen holder formen, forklarer Sara Nedrejord.

Neversålen kan vaskes for hånd og varer i ett til tre år, avhengig av bruk. Enkelte bruker neversålen til og med i sandalene sommerstid. Ved å bruke ull i forskjellige farger og mønstre kan man få såler som naturlig passer sammen. Sålene selges også på det private markedet, ikke minst til jegere, og ifølge bedriftslederen går alt de klarer å produsere unna.

– Firmaet begynte i det små etter oppstart hjemme i garasjen. Nå er det blitt tre årsverk. I lager jo også noen andre produkter.

Bråkebøtte. Et av disse produktene er kartanken. Noen vil kanskje kalle det en ladd i ull. I Forsvaret brukes den som innlegg i fotposen og gjør at du holder varmen. Også denne toves før den er klar til bruk.

– Dere må få med at SINTEF har vært med på å utvikle den spesielle tove-maskinen vi har i kjelleren, forteller Elen Kirsten Anti.

Maskinen finnes visst bare i to eksemplarer og er en skikkelig bråkebøtte.

– Dette er ekte handarbeid, omtrent som i TV-serien Fredriksons fabrikk, flirer hun.

Det å være kjent som Norges kaldeste sted er utvilsomt med på å gi varmeproduktene fra Karasjok et kvalitetsstempel. Forsvarets innkjøpere har også vært og besøkt «fabrikken» de årlig handler hos.

– Never, ull, reinskinn og sennagress er råvarer samiske miljøer har lange tradisjoner på å utnytte, saueulla var nok lettest tilgjengelig på kysten, forteller Karen Berit Sara Nedrejord, og røper at halve produksjonen går til det norske Forsvaret.

Ifølge Øivind Røislien i Forsvarets logistikkorganisasjon ble det i fjor kjøpt inn 900 par kartanker og 2700 par neversåler fra den lille bedriften i Finnmark. Det er soldater i kalde strøk av landet som får utlevert de spesielle effektene.

TORBjørn LØVLAND tl@fofo.no
Foto: ARNE FLAATEN

SJEFEN: Karen Berit Sara Nedrejord med nisje-produktene hennes husflids-bedrift leverer.

I denne spalten inviterer vi ulike bidragsytere til å skrive om det å være menneske.

■ Førstelektor på Markedshøyskolen og foredragsholder om retorikk

Face value: Facebook ti år

Dette skal handle om åpenhet, en Garde-raddis og hvordan Facebook har blitt den viktigste våpengren i Forsvaret.

Pakket inn i retoriske tanker om hva som har skjedd med et stivbent forsvaret som tidligere ikke kunne si takk for maten uten at det hørtes ut som ordre om å skyte.

Som ung mann var jeg raddis og håndballspiller. Noe som gjorde at jeg ble gardist. Min allment gode helsetilstand, men akk så skeptiske sinnelag, ga meg stilling som 653 Ringdal i Hans Majestet Kongens Garde – og slottsvakt. Der sto jeg og smugrøkte og tenkte på hvor håpløst det var å forsvare landet mot angivelige krigerske sovjetrusser. Ingen evnet å motivere, verken ideologisk eller praktisk, hva vi skulle bruke AG'n til – egentlig?

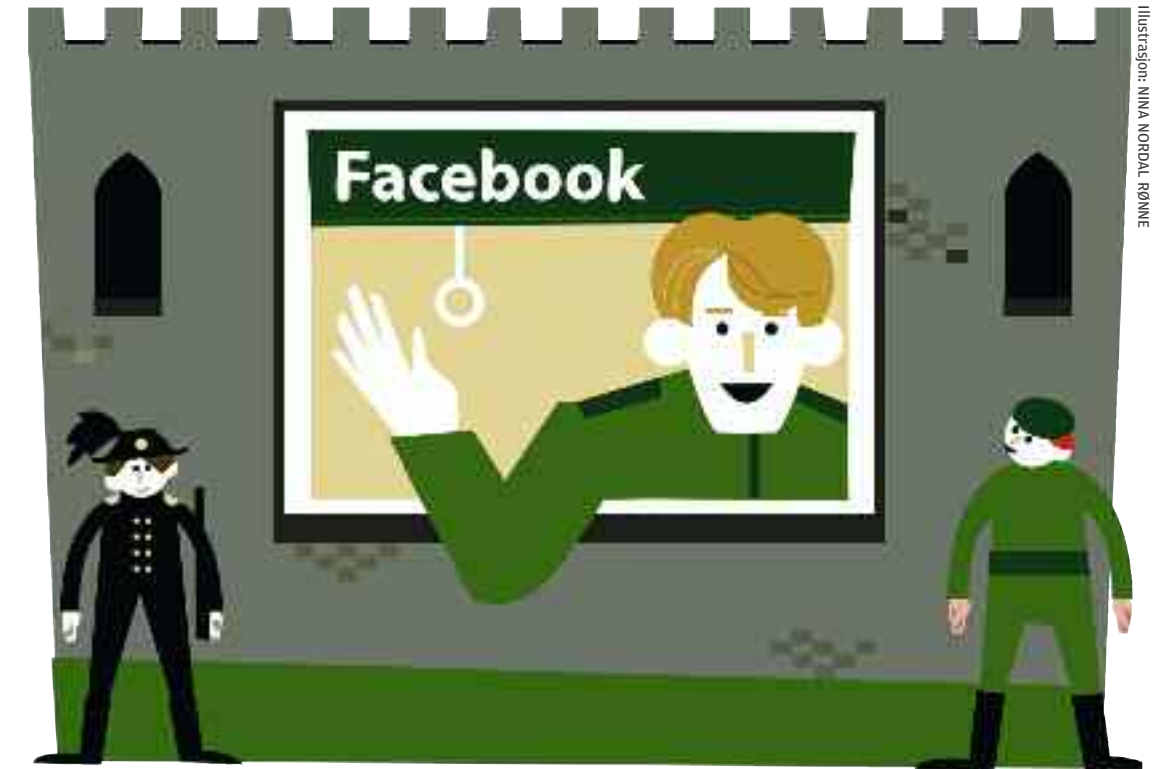
Den gang ville jeg sannsynligvis ha tenkt at å flørte med sine omgivelser gjennom aktiv bruk av åpenhet ville være et sleipt triks fra borgerskapet og krigshisserne.

Fra vinduet i kasernen i 4. kompani så jeg de ansatte i Forsvarets overkommando marsjere inn i den hemmelighetsfulle kontorbyen. Noe som ga næring til en sint ung manns tanker om et blodig brorskap som kun hadde ond i sinne.

For ingen snakket til oss. Eller med oss. Ingen evnet eller hadde trening i å kommunisere med sine omgivelser. Kommunikasjon er et latinsk ord, communicate – som betyr å gjøre felles. Det handler altså ikke om å sende beskjeder eller ordre, men å finne det felles punktet der vi forstår hverandre. Det gamle Forsvaret sendte ordre. Uten forklaring. Den slags skaper ikke lojale eller entusiastiske medarbeidere.

Helt til våre dager der det nye forsvaret snakker med sitt folk, motiverer sin eksistens med det ganske geniale slagordet «For alt vi er. Og alt vi har». En argumentasjon på subtilt og effektivt nivå.

Man skaper et fellesskap omkring ideen om å forsvare oss selv, men også delta i freds- og demokratibyggning andre steder i verden. Selv en gammel liksom-pasifist røres til tårer av begrunnelsen.

Og inn her kommer Facebook og legger et ytterligere sjikt av sjarm rundt det hele. Der jeg trodde at stjernegutta som gikk med høy kneføring inn på Huseby hadde skumle planer, der får jeg nå vite, gjennom Facebook og den nye åpenhetskulturen, at den samme mannen faktisk er nygift, gleder seg til å tjenestegjøre i Afghanistan – og er glødende opptatt av sjakk.

La meg straks føye til at åpenhet også kan tildekke realiteter vi ikke liker så godt. Den amerikanske embedded-strategien under krigen mot Irak var et moderne kommunikasjonsvirkemiddel.

Den skulle bidra til å lokke journalistene inn i en varm og deltagende atmosfære som kunne bidra til langt mindre kritisk dekning av krigen enn om de var blitt holdt utenfor teltene. Dette er slagskyggen av åpenhetskulturen. Den kan fordreie og forføre.

Men åpenhet virker. Fordi den kan vaske bort myter. Den skaper helhetlige bilder av menneskene og systemene. Når Forsvaret får et fjes på Facebook, skaper det åpenhet inn i en tidligere lukket verden. For å si det på facebooksk: Like!

«Når Forsvaret får et fjes på Facebook, skaper det åpenhet inn i en tidligere lukket verden»

Kampen for å OVERLEVE

– De første minuttene av et **gisseldrama** er som regel de farligste, sier militær- og krisepsykiater Lars Weisæth.

– **I starten** er gisseltakere «triggerhappy» og nervøse, de vil ha kontroll. Det kan redde livet ditt om du som gissel opptrer rasjonelt og samarbeidsvillig, forteller han.

Den pensjonerte professor, som fortsatt er aktiv, sier at visse typer adferd øker sjansen for å overleve et klassisk gisseldrama. Selv om et lykkelig utfall aldri kan garanteres.

– Hvis det dreier seg om rene henrettelses- eller selvmordsaksjoner, hjelper det ikke å underkaste seg. Da er flukt eller motverge eneste utvei, selv om det er risikabelt. Graden av brutalitet i angrepet vil ofte vise hva du står ovenfor, fortsetter Weisæth.

Kidnappet. I januar 2014 ble de to svenske journalistene Magnus Falkehed og Niclas Hammarström løslatt i Syria. De hadde vært seks uker i fangenskap. Den norske journalisten Pål Refsdal ble holdt fanget i Afghanistan i seks dager i 2009. Og i 2000, da han var FN-observatør i Sierra Leone, ble den norske offiseren Knut Gjellestad kidnappet. Han var en av 20 personer som ble holdt som gisler av en opprørsgruppe. Først tre uker senere ble de løslatt.

– Jeg ble sparket, slått og mishandlet, særlig til å begynne med og under transporten. Jeg sliter fortsatt med finmotorikken i fingrene. Den får

jeg kanskje aldri tilbake, sa orlogskaptein Gjellestad til bladet F i 2001.

– Jeg brukte familien som trøst, og tenkte på hvor godt det skulle bli å komme hjem, fortalte han.

Gjellestad døde i 2010.

I live. I en klassisk gisselsituasjon har du som gissel størst verdi hvis du lever, forklarer Lars Weisæth. Du tas til fange fordi gisseltakerne vil presse en tredjepart. Gjerne for å innfri et krav om penger, politiske innrømmelser, mediedekning eller lignende. Sjansene er store for at kidnapperne ønsker å holde liv i deg.

– Jo mer ro du selv bidrar til å skape, jo større er sjansen for å overleve, mener Weisæth.

– Derfor lønner det seg sjelden å handle på sterke følelser. Heller ikke å true eller provosere pressede gisseltakerne, fortsetter han.

– Men det er klokt å si til deg selv at du skal overleve og at de aller fleste gisler gjør det!

Militær. Weisæth mener gisselrollen kan være spesielt utfordrende for trente soldater.

– Når du er utdannet til å slåss, føles det nesten naturstridig å underkaste seg, sier han.

Han mener at du likevel bør bestemme deg for å opptre så lite provoserende som mulig. Du bør

puste så rolig du kan og forsøke å observere og sanke informasjon. Små detaljer kan være av stor betydning om du får kontakt med omverden, gjemmer deg eller prøver å flykte.

Lars Weisæth er internasjonalt anerkjent innen gisselpsykiatrien. Han er hyppig rådgiver i forbindelse med pågående gisseldramaer og bidragsyter på kurs for personell som ferdes i risikoområder.

– Det er klokt å tenke gjennom et mulig gisselscenario før man i det hele tatt opplever det, sier han.

– Alt man har trent på, aksepterer hjernen raskere. Det er også lurt å ta forholdsregler. Det kan for eksempel lønne seg å ha familiebilder i lommeboken fremfor ID-kort. Dette fordi det styrker muligheten for å overleve om man utvikler et mellommenneskelig forhold til fangevokterne.

Ifølge Weisæth er det viktig å anerkjenne at man faktisk er tatt som gissel når det først har skjedd.

– Bruk kreftene på å roe deg, fokuser på pusten din og på å være akkurat «her og nå». Prøv raskt å få med deg mest mulig av det som skjer rundt deg. Tell gisler, merk deg språk. Iakttatte våpen og lukter og lyder samt hvor lenge du eventuelt fraktes videre. I fly eller tog – eller andre steder

HOLD ROEN: – Bruk kreftene på å roe deg, fokuser på pusten din og på å være akkurat «her og nå», sier psykiater Lars Weisæth. ILLUSTRASJONSFOTO: PER THRANA

GISSSEL I SIERRA LEONE: Knut Gjeljestad var på jobb som FN-observatør da han ble kidnappet i 2000. Tre uker senere ble han løslatt. FAKSIMILE: FORSVARETS FORUM

Stockholmsyndromet

■ Beskriver ofre som utvikler en sympati for sine kidnappere. Navnet kommer fra et bankran i Stockholm i 1973. Etter seks dager som gisler, motsatte flere av gislene politiets forsøk på frigjøring, og nektet å vitne mot ranerne i den påfølgende rettssaken.

Flere tilfeller

■ Forsvaret har ved flere anledninger opplevd tilfeller med begrenset frihetsberøvelse i operasjonsområder, ifølge oberstløytnant (p) Egil Nordli i Forsvarets veterantjeneste. Disse gisseltillfellene har blitt løst i løpet av kort tid og har derfor også fått svært begrenset medieomtale. – Noen av hendelsene som ikke nødvendigvis kan betraktes som gisselsituasjoner, men som i seg selv har vært meget alvorlige har også vært «utenfor radaren» til CNN-effekten med tanke på når og hvor i verden de har funnet sted, sier Nordli.

GISSLEKSPERT: Militær- og krisepsykiater Lars Weisæth er internasjonalt anerkjent innen gisselspsykiatri.

ARKIVFOTO: ARNE FLAATEN.

«Det er klokt å si til deg selv at du skal overleve og at de aller fleste gisler gjør det»

hvor mange gisler er samlet – bør du unngå blikk-kontakt med gisseltakerne, Gjør deg selv så usynlig som mulig. Brå bevegelser og høylytt snakk er neppe lurt. Og kan du gjemme unna «farlige» ID-papirer, gjør det.

Stockholm-syndromet. – Etter noen timer har du gjerne summet deg. Du frykter at du skal dø og du begynner å tenke over livet ditt. Du lover gjerne deg selv – eller Gud – at du skal leve annerledes hvis du bare ikke dør. Og fordi de ennå ikke har drept deg, kan du raskt utvikle en irrasjonell lojalitet til gisseltakerne. Du er takknemlig for at de kan gi deg en sjanse nummer to til et bedre liv, du glemmer der og da at de faktisk er overgripere, forklarer Weisæth.

Fenomenet kalles Stockholm-syndromet. I ytterste konsekvens begynner gisselet å se mulige redningsmenn som fiender – av frykt for å bli drept i en redningsaksjon.

– For ikke å miste perspektivet, bør du raskest forsøke finne ut hvorfor du er tatt til fange, fortsetter psykiateren.

– En gisselaksjon er de svakes våpen, en slags krig i fredstid. Gi gjerne uttrykk for at du skjønner hva gisseltakerne slås for. Selv om du opplever det hele som meningsløst. For å beholde egen verdighet, lønner det seg å innta en annen rolle enn å være offer. Kanskje kan du i det stille bli en observatør, en informasjonssanker, en som prøver å holde motet oppe hos andre. Det er viktig at gisler holder sammen. Og det er viktig å beholde selvrespekten. Du skal ikke provosere, men heller ikke kripe.

Mist ikke motet. – Forsøk å lese positive og negative tegn. De kan påvirke valg du gjør. Det er et godt tegn når gisseltakerne sier de vil bruke deg for å oppnå noe. Da brukes du for å presse en tredjepart. Sier de derimot at du er symbolet på et forhatt system, er det et dårlig tegn. Det er positivt om gisseltakerne dekker ansiktene sine, men ikke gislens. Det kan tyde på at de regner med løslatelse og ikke vil bli gjenkjent. Det motsatte kan være et dårlig tegn.

Det er lettere å være brutal mot noen man ikke ser i øynene, sier Weisæth.

– For å bevare balansen, er det lurt å holde seg i best mulig fysisk form og ha en slags tidsregning. Det er tøft når tiden trekker ut. Å oppleve at det settes en pris på hodet ditt er både ydmykende og passiviserende.

Han understreker at forhandlinger og tidsfrister ofte øker både spenningen og aggressjonen blant gisseltakerne.

– Det er viktig å huske på at alt som kan gjøres ved forhandlinger eller en potensiell redningsaksjon, blir gjort, forklarer han.

– Selv om du ikke hører om det. Forhold deg så rolig som mulig. Og skulle en redningsaksjon iverksettes, lønner det seg å holde seg så godt skjult som mulig til den er over. Slik kan du unngå både å bli tatt som levende skjold og å bli fanget i skuddvekslinger.

NINA BRATT, frilansjournalist

Norske gisler

2013: 16. januar gikk en gruppe islamister til angrep på et gassanlegg i In Amenas, sørøst i Algerie. De tok rundt 700 arbeidere som gisler, et

hundretall av dem utlendinger. 40 ansatte fra en rekke land ble drept i angrepet, inkludert fem av de 17 Statoil-ansatte som befant seg på anlegget: Tore Bech, Thomas Snekkevik, Hans M. Bjone, Alf Vik og Victor Sneberg.

2012: Astrid Sehl og tre kolleger, som alle jobbet for Flyktninghjelpen, ble bortført fra flyktningleiren Dadaab i Kenya like ved grensen til Somalia 30. juni 2012. Hjelpearbeiderne ble frigitt av somaliske og kenyanske styrker 2. juli.

2012: FN-arbeider Gert Danielsen ble holdt som gissel i Jemen fra 15.-27. januar. Danielsen ble holdt i fangenskap av Al Jalal-stammen i Maarib-regionen, og ble sluppet fri etter forhandlinger mellom jemenittiske myndigheter og kidnapperne.

2011: Den norske fotografen Ammar al-Hamdani ble holdt som fange i et libysk fengsel i 40 dager. Al-Hamdani jobbet for Al Jazeera da han ble arrestert av libyske sikkerhetsstyrker sammen med tre kolleger.

2009: Journalist Pål Refsdal ble kidnappet av opprørere i Afghanistan. Han ble reddet av norske myndigheter.

2006: Jarle Johansen og Roger Bjerkås ble kidnappet fra det norske forsyningskipet «Northern Comrade» utenfor kysten av Nigeria. De ble løslatt etter at det ble betalt løsepenger.

2000: I tre uker ble FN-observatøren Knut Gjeljestad holdt som gissel hos geriljaen i Sierra Leone. Gjeljestad ble løslatt 21. mai.

1999: Under et oppdrag for Leger Uten Grenser ble Trond Heldaas bortført av væpnede menn nord i Liberia. Han ble satt fri etter syv døgn.

1999: Forretningsmannen Kjetil Moe blir bortført og drept i Sør-Afrika, angivelig etter en pengekrangel med nigeriansk mafia.

1999: UD-ansatte Stig Traavik og Rigmor Skjeie ble plyndret og bortført av opprørersoldater i Liberia, men løslatt etter 36 timer.

1998: Røde Kors-medarbeideren Ola Skuterud ble tatt til fange av en av de mange klanene som kjemper om makten i Somalia. Skuterud satt fanget i ni døgn.

1997: Stein Vatne, ansatt i svenske Skanska AB, satt ni måneder i fangenskap etter at geriljabevegelsen ELN bortførte ham i Colombia.

1988: FN-ansatte William Jørgensen og hans svenske kollega Jan Stening ble tatt som gisler 5. februar. De ble kidnappet da de var på vei fra Tyr til Beirut via Saida i Libanon og satt som gisler i tre uker.

1986: Arne Olav Øyhus i Kirkens Nødhjelp ble kidnappet av SPLA-soldater i Sør-Sudan. Etter fem uker ble han satt fri.

Kilde: NTB

PENDLAREN

Oberstløytnant Jan Erik Haug har **vekependla** i 14 år og ligg an til å halde fram i tolv år til. Han er definitivt ikkje aleine.

Har ikkje total pendlaroversikt

Da F bad Forsvarsstaben (FST) om tal på den totale pendlarverksemda, hadde dei ingen informasjon om dette. Rett og slett fordi ingen har etterspurt det tidlegare.

Men no har FST ifølgje kommandørkaptein Egil Holstad (biletet) gitt Forsvarets lønnsadministrasjon i Harstad i oppdrag å lage ein pendlar-rapport som skal samkøyrast med dei årlige teljingane av årsverk.

«Det er krevjande å vere pendlar både for meg og familien heime»

Oberstløytnant JAN ERIK HAUG

NORDOVER: Flybyttet på Noregs hovudflyplass går greitt, og over Midt-Noreg får passasjerane på Kirkenes-flyet ein glimt av sola. Haug bruker turen nordover til å lese.

» **På berre tre år** har talet på pendlarar med fly auka med 62 prosent, frå 926 med eigen pendlarprofil i 2010 til 1504 i 2013. Det viser ferske tal frå Forsvarets logistikkorganisasjon som F har fått tilgang til. Ser ein på utviklinga dei siste fem åra, er det blitt 609 fleire pendlarar med fly.

Pendlinga kostar Forsvaret mange titals millionar kroner i året, men det kostar også for den einskilde – i form av lang reiseveg og fråvær frå familie og vener.

Kristiansand: Det er ein våt og mørk januardag. Oberstløytnant Jan Erik Haug låser ytterdøra og overlèt heimeansvaret i Tyres veg til kona Ranveig. Med ein velfylt stridssekk køyrer vi ut til Kjevik flyplass. Ei ny arbeidsveke ventar i andre enden av landet, nærmare bestemt Høybuktkmoen.

– Vi valde å etablere oss i Kristiansand i 1998,

fordi Ranveigs jobbpermisjon var over, og dottera byrja på skolen. Sidan da har eg stort sett vore vekependlar. Dei siste åra har vi som familie flytta eit par periodar til Italia og USA. Vi har nettopp feira 20 års bryllaupsdag, og kona seier det er ein prestasjon, seier Haug ettertenksamt.

For ein oberstløytnant i Hæren er jobbmoglegheitene på Sørlandet lik null. Så no bruker 45 år gamle Haug fem timar på reisa opp til Garnisonen i Sør-Varanger, der han i fjor sommar overtok som sjef for Grensevakta. Med flybytte blir det også fem timar sørover på fredagane. Slik vil det vere for vekependlaren – i alle fall to år til.

– Da Noreg hadde ein stor mobiliseringshær, var det fleire tenestestader og meir vanleg at familien flytta saman. Eg minnest ein påstand om at ein burde «gifte seg riktig», helst med ein lærar eller sjukepleiar, som fekk jobb kvar som helst. Kona er korkje lærar eller helsearbeidar, no jobbar ho i offshorebransjen, på land, seier Haug.

Flybyttet på Noregs hovudflyplass går greitt, og over Midt-Noreg får passasjerane på Kirkenes-flyet ein glimt av sola. Haug bruker turen nordover til å lese.

Kirkenes flyplass: Det er vinterleg nullføre da SAS-flyet frå Oslo landar i rute.

Køyreturen inn til kontoret tar to minutt. Knapt nokon annan garnison har så kort veg til flyterminalen.

– Er det derfor det er så mange pendlarar på GSV?

– Det er ei misoppfatning at vi har så mange pendlarar. Faktisk er det berre 16 av totalt 110 stillingar, altså rundt 15 prosent. Mange bur her oppe. Men det vert kanskje oppfatta som om mange er pendlarar når både sjefen og hans nestkommanderande, operasjonssjefen og tre av fire kompanisjefar, to nestkommanderande i kompani og tre–fire troppssjefar har pendlarstatus, fortel Haug.

Høybuktkmoen: Det er dei siste åra pendlinga har tatt av. Den generelle beredskapen i Forsvaret forsvann med den kalde krigen på 90-talet, det same gjorde buplikta for sjefen.

For GSVs del er det berre krav om nærvær på grensa og normale vakt- og støtteordningar inne i garnisonen.

– Eg trur det kjem til å bli enda fleire pendlarar i Forsvaret. Det er fordi Forsvaret har etablert seg der berre ti prosent av befolkninga bur, og no ventar også ektefellen ein yrkeskarriere. Vi diskuterer grundig kvar gong eg søker ny jobb. Det er jo tre moglegheiter – pendle, dra familien med eller slutte.

– Har du vurdert å slutte?

– Mange gonger. Det er krevjande å vere pendlar både for meg og familien heime. Vi offiserar er jo alltid undervegs i eit beordrings-

eller søknadssystem for å få tenesteerfaring, gjerne i «ringløypene» i Indre Troms, Østerdal garnison eller Oslo-området. Vi har bestemt oss for å bu i Kristiansand, så for meg kan det innberere ytterlegare elleve år med pendling.

– Når ein kjem på kontoret ved lunsjtider måndag og drar ved lunsjtider fredag, blir det berre tre fulle arbeidsdagar i veka. Skaper det utfordringar?

– På GSV har vi gjort nokre tillempingar, som at orienteringsmøtet på måndagar vert teke etter lunsj, og vi har ingen møte ut over normal arbeidstid. Eg er den tredje grensevakt-sjefen som pendlar og har ikkje registrert misnøye blant andre samarbeidspartnarar. Og eg jobbar lange ettermiddagar og kveldar.

– Kva med familien?

– Det at eg er så langt unna, gir meg dårleg samvit. Kona tar mest ansvar heime og tykkjer med rette at det er ei stor belastning. Forutan ei dotter på 19 år har vi to gutar på 16. Familien

ofrar mykje for min jobb, seier Haug, som dagleg held kontakten med dei heime i sør.

Vardø: Major Elisabeth Eikeland tuslar dei 190 meterane frå

tenestebustaden til jobben som kommandant på Vardøhus festning. Det tar eit par minutt. Da kan det hende ho tenkjer tilbake på dei ti timane ho kvar veke stod i bilkø da ho budde i Stavanger og jobba på Joint Warfare Center på Jåttå. Ho tok eit val. Saman med ungane flytta ho til tenestestaden i Fastlands-Noregs einaste arktiske by. Der reknar ho med å bli verande.

– Eg valde å flytte i 2011 fordi eg kjende eit krysspress mellom jobb og familieliv i Stavanger, fortel 46-åringen.

Familien er godt integrert i det sosiale livet i Vardø, og dei har byrja å leggje seg til finnmarksdialekt. Elisabeth er leiar i både foreldrerådet og bryteklubben.

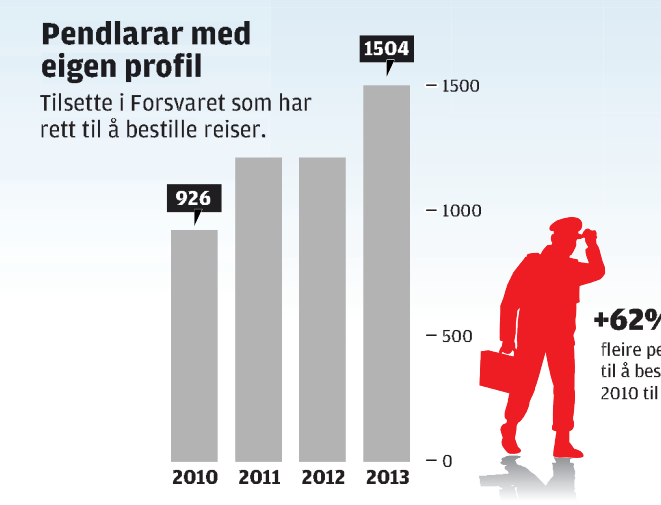
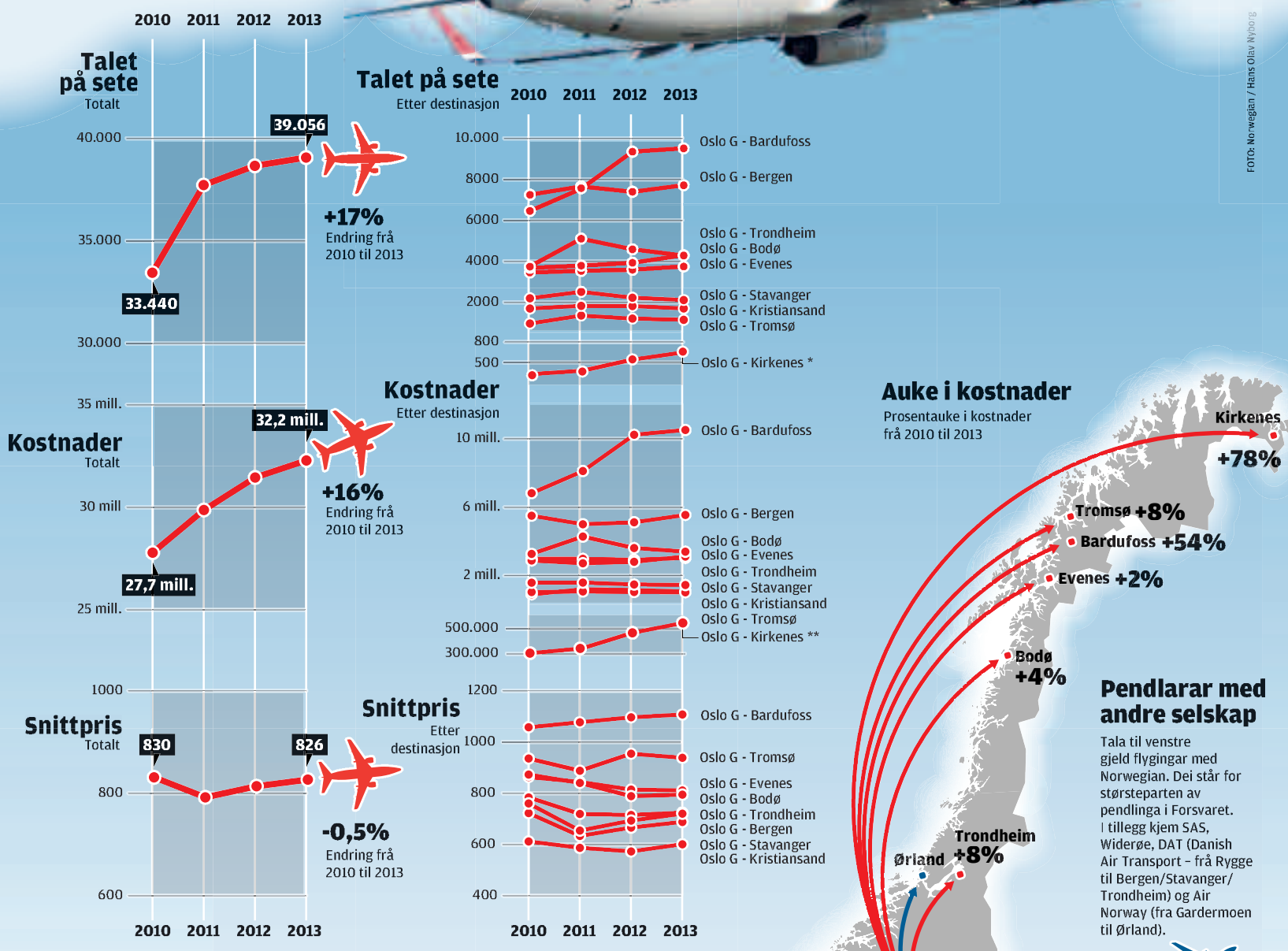

Pendling i Forsvaret

TAL ER PER ÅR - FLYGINGAR MED NORWEGIAN

FOTO: Norwegian / Hans Olav Nydahl

FESTNINGEN: Elisabeth Eikeland stortrivst på Vardøhus festning, her står ho på festningsmuren.

«No bur vi utanfor festningsmurane, og eg kan bruke tida på heilt andre ting enn å stå i bilkø»

Major ELISABETH EIKELAND

» – Mange kollegaer åtvara meg om at jobben her ikkje var det beste for karrieren min, og deira ungar ville neppe akseptert å flytte til Vardø. Men her trivst heile familien, og her blir vi verande – kanskje til eg blir pensjonist.

For Sjur på 13 går det i bryting på fritida, Njål på 15 er meir fokusert på fotball, mens Frøy på 17 er handballtrenar. Barnetalet i Vardø er så lågt at enkelte lagidrettar slit, men på den andre sida er det ein behageleg storleik på skoleklassene – 15-20 elevar på kvart klassesteg. For familien Eikeland var det også avgjerande at Vardø har vidaregåande skole.

– Vardø er ein fin stad med kjekke folk, og alle kjenner kvarandre. Eg er mykje ute med kompisane, seier Njål.

Vardøhus: Major Eikeland ser ut over festningsområdet. Stormflagget er heist av

soldatane. Sjølv om ho har tenestegjort ni ulike stader, har ho aldri pendla. Som eineforsørgjar er det heller ikkje mogleg å forlate ungene. Ho er eigentleg utdanna i Hæren, men konverterte til Luftforsvaret fordi det gjerne er lettare å vere småbarnsmor i lyseblått.

No er ho militær sjef på Varangerhalvøya der ho samarbeider både med Garnisonen i Sør-Varanger på sørsida av fjorden og sjølvsagt lufttradaren og Globus II, som ligg nokre lange steinkast unna festningen.

– Men Vardøhus er jo ein del av FAKT, og mine føresette er i Oslo. Fire gonger i året må eg sørover på kommandantsamlingar. Etter at eg i yngre dagar tenestegjorde i Porsanger, har eg lengta nordover. Bardufoss viste seg ikkje å vere langt nok nord, og for meg er det operative hovudkvarteret i Bodø sørpå, seier ho.

Familien Eikeland treng ikkje søkje om besøksreiser sørover, dei nyttar tida i Finn-

mark. Mor er blitt hekta på både laksefiske og fugletitting. Vinterstid blir det nærmast daglege skiturar.

– Dei tre kommandantane før meg var alle vekependlarar. Prinsipielt meiner eg ein militær sjef bør bu på tenestestaden, og da eg byrja i Forsvaret var det lite pendling. Eg merkar at også lokalsamfunnet set pris på at vi bur her. Men somme har byrja å spørje om vi snart skal flytte, for til sommaren har vi jo budd her i tre år, fortel ho.

Vardøhus har enno ikkje fått intranett, dei som kjem på vitjing, er heller ikkje så opptekne av SAP eller FIF. Mykje skjer i Vardø, både sivilt og militært, men ikkje minst på kulturfronten.

– Vi har årleg 28 000 turistar innom festningen, og vi samarbeider også med ein festning i Arkhangelsk. Når kollegaene mine les e-pos-

FAMILIEN: Pendlar ein ikkje, tyder det meir kvalitetstid med familien. Her er Elisabeth Eikeland med barna Frøy (17), Sjur (13) og Njål (15).

Sivile kan få pendlarstatus

– Sivile kan ved ei omstilling og flytting av avdelingar få same rettar til pendling som militært tilsette. Det seier Tom-Rune Klemetsen (biletet) som er leiar av Norsk Tjenestemannslag. Dei har 3000 medlemmer der det store fleirtalet er sivilt tilsett i Forsvaret.

– Det vi ønskjer er likebehandling av militært og sivilt tilsette, og dei medlemmene vi har, føler seg godt varetekne. Likevel synest eg det er ottesamt at Forsvaret har lagt seg på ei linje der pendling er ein føresetnad for den daglege drifta, seier Klemetsen.

«I 2013 registrerte vi nærmare 40 000 pendlarreiser med Norwegian»

Pendlaradministrator MORTEN MOEN

VEIT MYKJE: Morten Moen er transportkoordinator og veit veldig mykje om flypendling. Sjølv pendlar han med

» tane mine, skjønner dei at livet her oppe ikkje er så verst likevel. Eg har vunne jobb-lotto i eit strategisk viktig område, utbasunerer ho.

Gardermoen: Pendlarreiser er Morten Moens domene. Pendlaradministratoren ved transportavdelinga i Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) har stålkontroll på flypendlarane.

– I 2013 registrerte vi nærmare 40 000 pendlarreiser med Norwegian, fortel Moen og legg til at snittprisen per reise er 827 kroner. Det tyder at fjorårets pendlarreiser med fly kosta Forsvaret i overkant av 32 millionar kroner. – I tillegg kommer nørnare 10 000 pendlarreiser med SAS, Widerøe og Danish Air Transport, seier Moen. Sjølv pendlar han med bil – mellom Sarpsborg og Gardermoen.

– Eg køyrer eit par dagar i veka. Så jobbar eg nokre dagar med fjernkontor og tar langhelgar når eg kan.

– Kva er eigentleg ein pendlar?

– I Forsvaret er det ein som bur ein annan plass enn han eller ho er beordra til. Reiseavstanden må vere minimum fem mil. Og for å få pendlarprofil, må han eller ho pendle i meir enn seks månader. Det er fleire som pendlar i kortare periodar, for eksempel i samband med kurs. Dei kjem i tillegg, fortel Moen.

Han har jobba på Gardermoen sidan 2005. – Da eg byrja her, tok vi imot tingingar på pendlarreiser på faks. Alt blei arkivert. Det var eit heilt anna system den gongen, mykje meir tungvint. I dag tingar brukarane sjølve. Vi berre kontrollerer at ting blir gjort riktig. Moen meiner auken i talet på pendlarar blant anna kjem av regelen om at ein kan flytte til ønskt bustad etter fire års teneste. Han vart innført i

januar 2012. 193 søknader om pendling og ønsket bustad har blitt innvilga sidan den gongen. I tillegg vert talet på pendlarar påverka når Forsvaret flyttar avdelingar.

– Vi merka det godt da Forsvarets operative hovudkvarter vart oppretta på Reitan, og da Generalinspektøren for Hæren flytta til Bardufoss. – Rammeavtale med Norwegian skulle spare Forsvaret for pengar. Likevel bruker vi meir på pendling i dag enn vi gjorde før?

– Det stemmer, tala viser at vi reiser meir enn før rammeavtalen blei inngått. Det kjem blant anna av at fleire pendlar.

Blindern: Hos Cicero, Senter for klimagransking, har forskar Borgar Aamaas i fleire år arbeid med nordmenns reisevanar og kva for påverknad det har på miljøet.

– Fly og bil står for over 90 prosent av den totale

klimaeffekten frå transport. Dersom ein berre ser på CO₂-utsleppa, så kjem desse ganske likt ut per personkilometer. Men i stor høgde lagar flya også kondensstriper. Desse fører til skyformasjonar som medverkar til oppvarming. Tar ein dette med i reknestykket, så er flyet ein klimaversting, seier Aamaas.

Han har rekna på klimaeffekten for strekninga Oslo-Bardufoss som er ein av dei mest brukte pendlarrutene i Forsvaret. Tur/retur med fly for ein person tilsvarar 420 mil med bil.

– Dersom ein gjer 33 slike reiser i året, så er klimaeffekten omtrent den same som tolv års bilkøyning. Det er skyhøgt over CO₂-utsleppet for ein gjennomsnittsnordmann, seier Aamaas.

Han meiner derfor at frå ein klimaståstad bør ein minske flypendlinga i størst mogleg grad. Men på den lange strekninga mellom Nord-og Sør Noreg finst det ingen andre reelle transportalternativ.

– Ein måte å løyse noko av problemet på kan

vere å kjøpe klimakvotar for pendlarreisene. Ein kvote er det same som eit tonn CO₂-utslepp. Det kunne vere noko å vurdere for Forsvaret. Det er eit relativt billig og enkelt tiltak slik prisane er no, seier han.

Men ifølgje statssekretær Øystein Bø kjøper ikkje forsvarssektoren klimakvotar, korkje for flyreiser eller for andre typar utslepp av klimagassar.

– Dette blei vurdert i 2007. Det blei da bestemt at det skulle kjøpast kvotar for statstilsette sine flyreiser internasjonalt, dette inkluderer også forsvarssektoren. Klimaomsyn nasjonalt vert varetekne gjennom CO₂-avgifta. Det har ikkje vore endringar i den vurderinga, seier Bø.

Strømmen: Tidlegare orlogskaptein i Kystvakta, Morten Aronsen, står opp for å, dusje, ete frukost og gå på jobb.

Dei dagane han ikkje leverer dottera i barnehagen, bruker han eit kvarter på sykkel – eller sju minutt med bil på å kome seg til Forsvarets forskningsinstitutt på Kjeller. Kvart på sju er han på kontoret. Det er ein vanleg dag for Aronsen, slik han blei da han ikkje valde å pendle til Kystvakta på Sortland, som han var ein del av da dei heldt til i Oslo.

La oss seie at Aronsen la opp til pendling frå Strømmen – sjølv om kona jobbar skift og måtte bytte jobb fordi dottera ikkje kan vere aleine heime. Da ville ikkje forskaren ha kome lenger enn til tryggleikskontrollen på Gardermoen innanfor same tidsperiode om morgonen. Han ville ha vore på jobb på Sortland først to og ein halv time før han faktisk går heim frå jobb på Strømmen.

Skilnaden er ein far som er heime frå jobb kvar einaste dag, han hjelper til i huset, med

BÅTTUR: Bjørn Holmvik oppheld seg i timesvis på ferja mellom Trondheim og Brekstad. Da hjelper det med ein strekk i ny og ne.

» maten, bleieskift og luftetur for hunden.

– Det ville blitt heilt umogleg å pendle. Vi diskuterte og vurderte det, og sjølv om Kystvakta kunne garantere kona jobb i eitt år på Sortland, var det ikkje nok til å overtude oss om å flytte, fortel Aronsen.

Kjeller: Morten Aronsen forlèt Kjeller tidleg, som vanleg.

Han kjem nemleg tidlig - og går tidleg - for å få dagen til å fungere betre med blant anna henting i barnehagen.

Han er heldig også, for er det nokon snev av kø eller trafikk, så går han den motsette vegen.

Trondheim: Bølgjene tar godt tak i baugen til hurtigbåten til Kystekspresen. Den bryt på toppen av skumkantane og passasjerane sig

lenger og lenger ned i seta. Framleis er det litt over ein time til vi legg til kai. For dei få pendlarane som har tvinga seg opp av senga i morgontimane, er det næringslivet i Brekstad og Luftforsvarets kommande hovudbase som er endestasjonen.

Ein av dei er Bjørn Holmvik. På ein av seteradane strippar han av seg sykkelkleda. Huda går frå raudleg kuldesjokk til vinterlig kvit. Dersom været ikkje hadde løya og bølgjene stilna, ville det truleg ha vore fleire med eit grønaktig skjær i andletet.

– He he. Ja, det kan bølge ganske kraftig her, men det er sjeldan båten blir innstilt på grunn av været. Vi rutinerer pendlarar held oss bakarst – det er nemleg stor skilnad på korleis bølgjene råkar, seier Holmvik.

Det ei blanda velsigning, ifølgje Holmvik som er major og sjef for Baseforsvarsstridsgruppe Ørland. – Det tar omtrent tolv timer frå eg reiser frå

Byåsen om morgonen til eg går inn døra heime igjen klokka seks på kvelden, seier Holmvik. Han skulle helst sett at han slapp å bruke fire timar til pendling kvar dag.

– Det er heilt klart både føremoner og ulemper ved å pendle. Men å flytte til Ørland er uaktuelt – det er for spesielt interesserte, humrar han.

Sambuaren jobbar som lege på St. Olavs hospital.

Bjørn Holmvik seier at han er nøgd med at Forsvaret i stor grad er fleksibelt, og han rosar arbeidsmiljøet. Likevel vedgår han at det er ei påkjenning å pendle slik han har gjort sidan 2010.

– Eg har jo valt dette «frivillig», og det er ein godt stad å jobbe, men no og da tenkjer eg at eg kunne tenkje meg å finne noko anna.

Brekstad: Det har gått ein time og ti minutt sidan vi la frå kai i Trondheim. Kaia på

Brekstad kjem til syne, og det er like før landgang for Holmvik og resten av pendlarane. Holmvik har ingen planar om flytte på seg. Med barn sambuar og jobb i Trondheim vil han heller pendle enn å flytte. Det er heller ikkje jobb for partnaren i og rundt Ørland - det bør kommunen innsjå, meiner han.

– Det er ikkje så mange som vel å pendle frå Trondheim over lengre tid – enten så flyttar dei nærmare Ørland eller så sluttar dei, seier han.

Eit kvarter etter landgang, ti minutt før-seinka, er han endelig på jobb innanfor gjerda på flystasjonen.

Ørland: – Vi ønskjer sjølv sagt minst mogleg pendling, for det er korkje heldig for Forsvaret eller den som pendlar.

Det seier oberstløytnant Erling Eriksen som er leiar

TUT OG KJØR: Morten Aronsen valde å slutte for å sleppe å pendle i timesvis til Sortland. I dag bruker han sju minutt til jobben.

Høg belastning

– Vi opplever at mange ser på pendling som særskilt belastande. Fleire meiner dei opplever internasjonale operasjonar som meir føreseielege og mindre belastande enn pendling over lengre tid, seier Jens Jahren (biletet), nestleiar i Befalets Fellesorganisasjon.

– Men pendling har kome for å bli. Ved fleire av tenestestadene som tradisjonelt fekk medflyttarar, vel no heller tilsette å pendle. Kirkenes er eitt døme, seier Jahren.

Han trur talet på pendlarar vil auke dersom Forsvaret i større grad vert lokalisert til ikkje-urbane område.

Reglane for pendling

- Staten kompenserer meirutgifter for tilsette som får endra tenestestad som eit resultat av Forsvarets disposisjonar. Pendling vert innvilga dersom den enkelte ikkje vel å flytte.
- Etter minimum fire års teneste kan befall sjølv flytte til ønskt bustad. Da vil ein få dekt flytting (fordelsbeskattning) og påfølgjande pendling.
- Talet på reiser som vert kompensert, varierer. For gifte eller tilsvarende med to hushald vert 0,63 reiser dekt kvar veke. Det utgjer 33 reiser tur-retur i året. Dette gjeld personell som har beordringsplikt.
- For einslege med samværsrett/besøksrett vert 0,35 reiser dekt kvar veke. Det utgjer 18 reiser tur-retur kvart år. Dette gjeld også personell med beordringsplikt.
- For grenaderar og sivile utan beordringsplikt - med forsørgingsbyrde - vert 0,21 reiser dekt kvar veke. Det utgjer 11 reiser tur-retur kvart år.
- For einslege «huseigarar» - med leigd eller leigd sjølvstendig bustad i anna tenestestedistrikt - vert 0,12 reiser dekt pr. veke. Det vil seie seks reiser tur-retur kvart år.
- Pendlarar får fritt kvarter ved tenestestaden. Avtalen er tidsavgrensa til fem år.
- Pendlarar får også fri kost på messe. Kosttilskott vert ført dersom messe ikkje er tilgjengeleg. Avtalen er tidsavgrensa til fem år.

Må ta grep

«Kompetanse for en ny tid», heitte meldinga som Forsvaret presenterte i 2013. Der er ikkje pendling nemnd, men det blir lagt vekt på at forsvartilsette «i større grad enn tidlegare vil ha en partners karriere å ta hensyn til». Det kan ifølgje kompetansemeldinga påverke den geografiske mobiliteten til dei tilsette og auke behovet for langsiktigheit og føreseielegheit.

«Det vil vere behov for ytterlegare tiltak for å leggje til rette for at to-karrierefamiljar kan tenestegjere i Forsvaret», står det i meldinga.

– Fordi Forsvaret i stor grad er lokalisert utanfor dei store byane der karrieremoglegheitene for sivile er størst, må vi skape insentiv som gjer Forsvaret til ein attraktiv arbeidsplass, i form av høve til kompetanseutvikling og spennande oppgåver. I tillegg vil vi måtte vurdere ulike former for økonomiske insentiv. Her kan pendling bli eit tema, men det er altfor tidleg å kon-

kludere no om kva for konsekvensar dette eventuelt vil få, seier Kjersti Klæboe (biletet), ekspedisjonssjef for personell- og fellestenester i Forsvarsdepartementet.

FAMILIEFORUM: Oberstløytnant Erling Eriksen, Lill Jorunn Talmo og Rolf Sivertsvik i 138 luftving ønskjer alle mindre pendling.

«Vi ønskjer sjølvstekt minst mogleg pendling»

Oberstløytnant ERLING ERIKSEN

» for familieforumet på Ørland hovudflystasjon. Han reknar med at det er rundt 70 på Ørland hovudflystasjon som no pendlar. I eit møterom har han samla representantar frå familieforumet, pendlarforeininga og ein representant frå kommunen som snakkar varmt om utviklingspotensialet i nærleiken av hovudflystasjonen.

Målet er minst mogleg pendling, vekst i kommunen og at dei tilsette flyttar hit.

– Vi må skape fleire arbeidsplassar utanfor Forsvaret, byggje tett og urbant – «Brekstad City», seier Heidi Fosslund.

Ho jobbar med eit utviklingsprosjekt for Bjugn og Ørland kommune.

Rolf Sivertsvik jobbar i 138 luftving og leiar Trondheimsfjord pendlerforening. Han støttar tanken om at det må bli fleire som vel å flytte nærmare hovudflystasjonen. Likevel – det må vere eit godt tilbod for dei som pendlar også.

– Vi jobbar for kortast mogleg reisetid med båten,

seier Sivertsvik. For pendlarar med hurtigbåt er det planar om eit utbetra tilbod. Det er og planar for pendlarfly frå Bodø og Rygge frå seinsommaren og hausten 2014.

Folk som jobbar i luftvern og baseforsvar på Rygge vil nok nytte seg av det, men målsettinga er at dette skal vere ein mellomfase. Vi ønskjer at folk skal flytte hit, seier Eriksen.

Høybuktmoen. Det er fredag.

Vekependlar Haug har forlate sjefsbustaden og kontoret og står med ein slunken stridssekk på flyplassen og ventar. Han er nesten den einaste pendlarane i uniform på SK 4473, eit fly som plar vere ganske fullt. Likevel bruker flyet å vere i rute. Trafikken over Kirkenes har auka så mykje at SAS i år vil auke talet på avgangar. Dei flyg no nesten parallelt med Norwegian.

Haug har aldri vore dagpendlar. Det trur han kan

vere vel så vanskeleg, fordi ein ikkje alltid har kontroll på arbeidsdagen når ein gjer teneste i ei avdeling som er i nasjonale operasjonar kvar dag heile året.

– No har eg i alle høve faste avgangs- og tilkomst-tider, og Kirkenes har gode flytilbod. Dei heime veit når eg kjem, seier grensevaktssjefen.

Han held til i Kirkenes omtrent kvar femte helg.

– Eg vil også slå eit slag for at Forsvaret viser fleksibilitet i høve til val av flyselskap. For somme av mine tilsette som pendlar, kan val av flyselskap innebere forskjellen på å få hente og levere barna i barnehage på måndag eller fredag, seier Haug.

– Kva er vel ikkje det verd?

TORBJØRN LØVLAND tl@fofo.no
OLE KÅRE EIDE oke@fofo.no
PAAL RAVNAAS pr@fofo.no
ØYVIND FØRLAND OLSEN ofo@fofo.no
SVEIN ARSTAD sa@fofo.no
FOTO: ARNE FLAATEN OG CHRISTIAN NØRSTEBØ

FRAM OG TILBAKE: Når fredagen kjem, er Jan Erik Haug tilbake på flyplassen for å ta fatt på den lange vegen tilbake til Kristiansand.

20 prosent skulle ikkje ha vore pendlarar

Forsvaret granska seg sjølv – og fann ut at ein av fem pendlarar i Indre Troms ikkje skulle hatt pendlarstatus.

Det var ei arbeidsgruppe i Forsvarets operasjonsstøtteavdeling for Troms og Finnmark som sist vår undersøkte alle som har pendlarstatus av Forsvaret. Talet på folk med slik status er dobla på fem år.

Arbeidsgruppa fann at det med rimelig stor grad av visse ikkje skulle ha vore gitt pendlarstatus til opp mot 20 prosent av dei over 200 pendlarane frå Indre Troms. Dette var både yngre folk og litt eldre einslege. Det blei også avdekt at personelldatasystemet ikkje er godt nok oppdatert på adresse- og familierelasjonar til å tildele pendlarstatus.

– Problemet er ikkje dei som har familie ein annan stad i landet, og dermed får to hushald. Derimot er mange godt vaksne er einslege, og yngre som ikkje har anna enn guterommet heime hos mor og far som adresse. Det held ikkje for definisjon som pendlar når du har fylt 22 år, forklarar Stig Gamnes (biletet). Han leiar bustadkontoret på Bardufoss.

Vert freista. Pendlarar i Forsvaret får normalt gratis bustad, fri kost og oppimot 33 årlege gratisreiser tur-retur med fly eller annan transport. Uheimla pendlarstatus kan derfor på landsbasis koste Forsvaret fleire millionar kroner årleg.

– Eg skal ikkje seie at pendlarordninga vert utnytta medvite for å rekruttere folk, men vi har høyrte om tilfelle der personell-offiserar har freista med pendlarstatus for å få tilsett folk i stillingar. Kvart år må han leige hotellrom for monalege summar for å skaffe kvarter til alle.

Veikskapar. Det er den enkelte tilsette som søker om pendlarstatus, så er det opp til avdelinga å godkjenne det. Oberstløytnant Stig Magne Hagen, som er sjef for operasjonsstøtteavdelinga, seier dei etter undersøkinga sende rapport til Hærstaben:

– Det er ein del usikre moment ein bør gå gjennom før ein set inn tiltak, men det er openbert at pendlarordninga har visse veikskapar. Vi ser jo også ein klar trend der det vert lagt til rette for meir pendling, og i somme avdelingar har talet på pendlarar blitt så høgt at det kanskje får operative konsekvensar, seier Hagen.

Stikkprøver. Det er berre i Troms og Finnmark at det er blitt gjennomført ei slik undersøking av tilsette med pendlarstatus.

– Det hender at Riksrevisjonen tar stikkprøver for å sjekke at enkeltpersonar i Forsvaret har godkjend pendlarstatus, opplyser oberst Geir Anders Fagerheim ved Forsvarssjefens internrevisjon.

– Men så vidt eg veit, har det ikkje vore grunnlag for at vi i internrevisjonen skulle gå inn i enkeltsaker dei siste par åra.

Taper pengar. I Bardu og Målselv har kommunane jobba for å få fleire offiserar til å melde flytting:

– Somme forstår ikkje regelverket, og Forsvaret legg etter mi meining også litt for mykje til rette for pendling. Det gjer at vi taper skatteinntekter og statlege rammeoverføringar. Det må jo også vere billigare for Forsvaret å ha fleire bufaste, seier Målselv-ordførar Helene Rognli.

Aktuell: Leder av Stortingets utenriks- og forsvarskomiteé **Bor:** Jessheim, Akershus
Født: Bærum **Alder:** 44 **Sivil status:** Gift, tre barn

Feldt-toget

Det var frykt for krig og elendighet som fikk Anniken Huitfeldt inn i politikken. Kampviljen har hun arvet fra flere generasjoner krigere.

Anniken Huitfeldt er allerede etter sitt eget tidskjema da vi omsider kjører fra Stortinget. Hun er spent på om timeplanen vil sprekke ytterligere, det er meldt tett snøfall og påfølgende problemer på veiene rundt hovedstaden. Målet er Jessheim, hvor hun vokste opp og nå er bosatt med mann og barn. I kveld skal datteren Ida på ti spille i korpskonsert sammen med Gardemusikken.

Huitfeldt er relativt fersk som leder av Stortingets utenriks- og forsvarskomiteé, men hevder at hun alltid har hatt et forhold til militæret.

– Slekten min har vært krigere i flere generasjoner, helt tilbake til 1300-tallet, forteller Huitfeldt, som har adelige aner, opprinnelig fra Danmark.

– Den danske adelen var jo først og fremst militær, opplyser hun, mens vi suser av gårde på E6.

En av slektningene hennes, Tønne Huitfeldt, var første kommandant på Fredriksten. Festningen i Halden ble bygget mellom 1640 og 1645, etter ordre fra – og oppkalt etter – danske kong Fredrik. Tønne Huitfeldts sønn, Iver Huitfeldt, var kommandørkaptein og skipssjef i den dansk-norske flåten. Huitfeldt utmerket seg ved å redde den dansk-norske flåten under et svensk angrep da han ofret sitt eget skip under

slaget i Køge bukt. Det var i 1710, og dette var det første større sjøslaget under den store nordiske krig. Huitfeldt er en av de norske sjøhelter som nevnes på linje med Tordenskjold. I Oslo, så vel som i flere byer i Danmark, har Iver Huitfeldt fått gater oppkalt etter seg. I tillegg er Danmarks største sjømilitære monument reist over ham på Langelinie i København. Som om ikke dette skulle være nok, har det danske Søværnets nye fregattklasse også fått navnet Iver Huitfeldt.

For Anniken Huitfeldt er navnet Iver synonymt med både den ene sønnen og hennes far, som ikke ble yrkesoffiser, men jurist og dommer. Mot, kampvilje og rettferdighetssans er muligens egenskaper som kan gå i arv. Mye kan i hvert fall tyde på at dette er noen av drivkreftene hos politiker Anniken Huitfeldt.

– Rettferdighetssansen var sterk hos meg allerede som barn. På skolen ble jeg tidlig med i elevrådet. Og hjemme hadde vi mange diskusjoner om politikk, med min mor som stemte Arbeiderpartiet og min far Høyre-mannen.

– Det er min mors opphav i arbeiderklassen på østkanten av Oslo som har formet mitt eget politiske ståsted: Politisk har jeg alltid identifisert meg mer med morssiden enn den adelige delen på farssiden.

Redselen for krig var, ifølge henne selv, en av flere årsaker til at hun valgte å gå inn i politikken.

– Da jeg var tenåring på 80-tallet, under den kalde krigen, var frykten for atomvåpen stor og opplevdes høyst reell. Det var også en viktig del av politiske diskusjoner på den tiden.

I tillegg har annen verdenskrig preget familien direkte.

– Min farfar var ikke yrkesmilitær, men han var offiser i Forsvaret. Det førte til at han ble sendt til Grini og deretter i krigsfangenskap i Polen i to år.

– Han tilhørte den generasjonen som ikke snakket så mye om det de hadde opplevd. Men vi har en del brev fra tiden i fangenskap som beskriver det som skjedde med ham. I sommer skal jeg besøke det stedet hvor han satt fanget i Polen.

Historieinteressen har ført til en cand. philol.-grad fra Universitetet. Hun har blant annet forsket på internasjonal historie etter krigen og mener det er viktig å ikke glemme de personlige omkostningene krig medfører.

– Som leder av utenriks- og forsvarskomiteen brenner jeg for veteransaker! Det er absolutt et forbedringspotensial i hvordan vi ivaretar de som kommer hjem etter å ha tjenestegjort i

«Da jeg var tenåring på 80-tallet, under den kalde krigen,

var frykten for atomvåpen stor og opplevdes høyst reell»

» konflikt- og krigsområder. Blant annet må vi få ned behandlingstiden for enkeltsaker i Statens pensjonskasse.

Kveldsmørket har begynt å falle på.

– Å nei, nå kommer nedbøren! utbryter Huitfeldt, tydeligvis fortsatt urolig for om tid-skjemaet vil sprekke.

Hun ble født i Bærum, men tilbrakte barn-

dommen frem til hun var nesten seks år i Sandnes i Rogaland.

– Det er der den mye omtalte skarre-r-en min kommer fra, fastslår hun.

– Noen har lurt på om det er en talefeil, men det er altså bare rester av rogalandsdialekten, som jeg ikke klarte å legge av meg da vi flyttet tilbake til Østlandet.

Resten av oppveksten ble tilbrakt i Ullensaker,

som fortsatt er en viktig forsvarskommune.

– I tillegg til Ullersmo landsfengsel, hvor min far jobbet, var jo Forsvaret den største arbeidsplassen frem til Gardermoen ble bygget. Veldig mange av venninnene mine bodde i forsvarsbolig.

– Og senere, da vi ble tenåringer, hadde vi glede av at utestedene på Jessheim besto av 80 prosent gutter – enten norske soldater fra Sessvollmoen

Milepæler:

10 år: Elev på Jessheim skole. Storesøster til to.

20 år: AUF-leder og har verv i ulike utvalg. Student ved Universitetet i Oslo.

30 år: Forsker, gifter seg, får tre barn og blir barne- og likestillingsminister.

40 år: Blir kulturminister, så arbeidsminister.

eller britiske soldater på øvelse, forteller hun og ler.

Nylig besøkte hun leiren på Sessvollmoen for første gang – med Generalinspektøren for Hæren, Rune Jakobsen, som guide.

– Det var faktisk første gang jeg var innenfor gjerdet. Blant annet viste hundetjenesten og mineryddere hvordan de søker etter og håndterer eksplosiver. Og vi så på mye materiell.

Hun er selv for veteran å regne – i politikken. Med unntak av fem år som forsker på samfunns-spørsmål, har hun vært politiker i hele sitt yrkesliv. AUF-medlem allerede på ungdomsskolen. På Stortinget fra 1993, med eget mandat fra 2005. Statsråd første gang i 2008, til sammen tre ministerposter er det blitt. Huitfeldt hevder det ikke har vært noen langsiktig, målrettet strategi, bak det som allerede er blitt er en lang politisk karriere. Kilder sier hun har politiske visjoner, men setter samtidig klare mål for hva hun vil oppnå.

– Man er folkevalgt og kan sann sett ikke bare bestemme seg for å bli politiker.

Men velgerne har villet at Huitfeldt skulle fortsette. Familien har også stilt seg lojalt bak valget om satsing på toppolitikken. Første gang hun ble statsråd, var de tre barna tre, fire og og seks år gamle.

– Jeg har prioritert beinhardt for å få det til. Familie og jobb først. Tid med venner har jeg måttet nedprioritere og skulle gjerne hatt mer av. Valg av livspartner er ikke uvesentlig, det er enklere å kunne kombinere familie og krevende jobb hvis man har en mann som er sikker på seg selv, bekrefter hun.

Ektemannen Ola Flem har hun kjent siden skoletiden i tenårene. Han flyttet også til Oslo for å studere og de var i samme gjeng. Men kjæresten ble de ikke før hun var 29. Så fant de ut at hjemkommunen var en bra plass å la egne barn vokse opp.

– Det er av stor betydning at vi har svigerforeldrene mine like i nærheten av der vi bor. De hjelper mye til i hverdagen.

Hvis det blir noe tid til overs, brukes den gjerne på trimrommet de har innredet i kjelleren i eneboligen på Jessheim.

– Trening er noe jeg trenger å prioritere, det er viktig for overskuddet, for å klare alt det andre, sier hun.

– Heldigvis har jeg litt mer tid nå som stortingsrepresentant enn da jeg var statsråd. Det merker nok familien.

Hun er i følge seg selv en typisk ansvarsbevisst storesøster. Utpekte seg tidlig som et lederemne med sterke meninger. Direkte og rett på sak. Hun har ikke vært redd for å bane vei i norsk politikk, blant annet i likestillingsspørsmål.

– Jeg ble oppdratt hjemme fra til å gjøre ting som er skummelt. Stå for det man mener.

Men Huitfeldt har ikke noe trylleformular for hvordan Forsvaret skal tiltrekke seg flere kvinner og ikke minst unngå at de forsvinner ut igjen.

– Jeg kan for lite foreløpig om hvordan mekanismene fungerer i Forsvaret på dette området, så da skal jeg være forsiktig med å uttale meg.

Men hun har lært en del om å være kvinne i topposisjon.

– Da jeg var ung i AUF, fikk jeg masse tilbakemeldinger hele tiden, men etter hvert som man kommer høyere opp i lederposisjoner, får man mindre og mindre respons. Så når man kommer opp på et visst nivå, kan man ikke være avhengig av at ros fra andre skal være drivkraften, man må hente frem anerkjennelsen i seg selv. Det er et råd jeg pleier å gi til andre kvinner, sier hun.

– Fotballtreneren Per-Mathias Høgmo har sagt at det å trene kvinner og menn er to helt ulike disipliner. De må motiveres på forskjellige måter, og kvinner er gjennomgående mer avhengig av ros for å fungere. Så hvis man vil ha kvinner opp i et hierarki, er man nødt til å motivere dem med tilbakemeldinger. Ellers forsvinner de igjen fordi de ikke føler seg sett.

I løpet av den knappe timen bilturen vår tar, rekker Huitfeldt å håndtere diverse oppdrukkende spørsmål, under intervjuet vårt. Kilder sier at multitasking, å holde på med flere aktiviteter samtidig, er hennes store styrke. På vei til Jessheim blir datterens antrekk for kveldens korpskonsert tema. Selv om klær ikke er noe trebarnsmoren ønsker å bruke mye energi på, slipper hun

tydeligvis ikke helt unna. Mor forsikrer tiåringen, via sin rosa mobiltelefon, at svart strømpebukse er kjøpt inn, og nei – den er ikke av ull.

– Jeg ble kåret til Norges verst kledde i 2012 da jeg fortsatt var kulturminister. Noen mente jeg burde bruke stylist.

– Kvinnelige politikere skal passe inn i et «kjendisformat» for å få en rolle i offentligheten. Likestillingen er kommet langt på mange områder, men når det gjelder fokus på utseende, har det skjedd et tilbakeskritt de siste årene. Det blir feil når det vi får oppmerksomhet for og blir målt på er utseende, jeg ønsker å bli målt på min kompetanse.

Huitfeldt er bare glad for å slippe kleskodene fra kulturministerjobben; de er langt mindre kompliserte i utenriks- og forsvarskomiteen.

– Ja, det er veldig enkelt; der er det mørk blå eller svart bukse som gjelder. Du må se ordentlig ut, men det skal ikke være så veldig spennende, sier hun, med et smil.

Dessuten er debattene som regel mindre konfronterende enn i mange andre komiteer.

Om Afghanistan? Norge har gjort en viktig jobb, sier Huitfeldt. Om nye kampfly? Avgjørende for vår operative evne og mulighet til å ivareta norsk sikkerhet, ifølge den nye komitélederen.

– Om norsk utenrikspolitikk er det i dag en bred politisk enighet, sier hun.

Trass i dystre trafikale spådommer går bilturen problemfritt, og vi ankommer Jessheim i tide. Bare et raskt stopp for å plukke opp datteren hjemme før vi kjører videre. Kulturhuset er fylt med lokale korpsmusikanter, gardister og spente publikummere. Her er Anniken Huitfeldt på hjemmebane.

– Dette har jeg gledet meg veldig til!

Så ringer mobiltelefonen. En sak skal opp til votering på Stortinget, og Huitfeldt må stille. Plikten kaller. Så vi suser tilbake mot Oslo, mens store snøflak daler ned fra himmelen.

GRO ANITA FURREVIK gaf@fofo.no
Foto: ARNE FLAATEN

«Hvis man vil ha kvinner opp i et hierarki, er man

nødt til å motivere dem med tilbakemeldinger»

utsyn

ØYSTEIN H. ROLANSEN
Forsker ved Institutt for fredsforskning (PRIO)

Bakgrunnen for konflikten handler ikke om etniske motsetninger.

Borgerkrigsutbrudd i Sør-Sudan

Den plutselige oppblussingen av kamphandlinger i Sør-Sudan sist desember har sin bakgrunn i spenninger innad i regjeringspartiet, Sudan People's Liberation Movement. Eliten i partiet har siden 2005 bestått av en midlertidig koalisjon av tre fraksjoner. Disse oppstod under borgerkrigen, og forskjellen mellom dem er først og fremst politiske og i mindre grad knyttet til etnisitet. Uenighetene handler om hvem som skal styre landet, men også om politiske prioriteringer for den nye staten og forholdet til utenomverdenen. 6. desember stilte en gruppe avsatte ministre krav om at Salva Kiir, Sør-Sudans president siden 2005, måtte gå av. Disse var ledet av tidligere vise-president Riek Machar som ønsker å bli Sør-Sudans nye president.

Den store politiske spenningen gjorde at en trefning kvelden 15. desember var nok til at situasjonen kom ut av kontroll. Dette var starten på to døgn med kamper i Sør-Sudans hovedstad Juba. Enheter av regjeringshæren kjempet mot hverandre, men sivile var også involvert. Etter få dager gjenvant presidenten kontroll over situasjonen i Juba. Opposisjonslederne ble beskyldt for kuppforsøk og sitter i husarrest. Rike Machar og noen få unnsnapp og leder nå opprøerne. I perioden 19.–21. desember gjorde 8. og 4. divisjon mytteri. Disse var stasjonert i delstatene Jonglei og Unity. Siden da har kamper rast rundt byene Bor, Bentiu og Malakal og de nærliggende områdene hvor Sør-Sudans strategisk viktige oljeproduksjon

foregår. Selv om kamphandlingen foregår kun i deler av Sør-Sudan, har opprøret forårsaket en generell forverring av sikkerhetssituasjonen i resten av landet. Konflikten kunne raskt trappes opp fordi Sør-Sudan er i en etterkrigsfase med en svak myndighetsstruktur og hvor en stor del av befolkning fortsatt er militarisert.

Forhandlinger mellom partene startet rett etter nyttår i Etiopias hovedstad Addis Ababa, men så langt har ikke disse gitt resultater. Norge og de andre vestlige landene øver liten innflytelse over partene og har begrensede maktmidler. Selv om militære kontingent økes fra 7500 til nærmere 12 500 mann har FN lite å stille opp med ovenfor Sør-Sudans regulære styrker, som er mer enn ti ganger så stor. I tillegg er operasjonen hindret av at veier og infrastruktur er i en dårlig forfatning, i et land på størrelse med Frankrike. Sør-Sudans naboland har derimot en viss påvirkningsevne, både diplomatisk og militært. Særlig Sudan, Etiopia og Uganda er viktige spillere og har betydelige strategiske interesser i nabolandet.

Det er nå borgerkrig i Sør-Sudan, og det er nødvendig at denne blir kortvarig. Deto lenger den politiske konflikten forblir uløst og regjeringshæren sloss innbyrdes, jo større er muligheten for at Sør-Sudan vil bli en fallert stat uten politisk myndighet i store deler av landet – en situasjon ikke ulik den vi finner i nabolandet Sudan.

«Sør-Sudan kan bli en fallert stat uten politisk myndighet i store deler av landet»

vår store verd

NEW YORK, 3. JANUAR: Paal Zandstra Krokeide jobber som assisterende militærrådgiver i den norske FN-delegasjonen på Manhattan. Denne morgenen benyttet bergenseren anledningen til å gå på ski til jobb, noe som vakte stor oppsikt både på gata og i mediene. Dagen før rammet snøstormen «Hercules» den amerikanske nordøstkysten, noe som førte til stengte skoler og trafikkaos. Til gjengjeld ble det altså skiføre i sentrum. Krokeide brukte tre kvarter på turen.
FOTO: JOHN MINCHILLO/AP/SCANPIX

Smuglet F-35 dokumenter

En iransk-amerikansk mann er siktet for å ha forsøkt å smugle dokumenter om jagerflyet F-35 til Iran. Mannen jobbet som ingeniør for et selskap innen forsvarsindustrien og ble arrestert med tusenvis av dokumenter med detaljert informasjon om F-35 programmet. Han ble pågrepet på flyplassen i New Jersey. Dersom han blir funnet skyldig risikerer han opp til 10 års fengsel, ifølge ABC-news.

Kamper mellom kristne og muslimer

Over 1000 mennesker har mistet livet i Den sentralafrikanske republikk. Kamper mellom kristne og muslimske militsgrupper har også drevet en million mennesker på flukt. Urolighetene startet da den muslimske Seleka-gruppen gikk til angrep på den kristne befolkningen. Dette førte til opprettelsen av forsvarsmiliter som utfører hevngangrep. Resultatet har vært lynsjing og massakrer, samt enkelte tilfeller av kannibalisme, ifølge BBC. Frankrike har sendt 1600 soldater til landet.

200 druknet under flukt

Over 200 flyktninger druknet i Sør-Sudan etter at båten deres kantret og sank i Nilen. Dette skjedde etter at opprørsstyrker som kjemper mot regjeringen advarte om at et angrep mot byen Malakal var nær forestående. Under den kaotiske flukten ble en av båtene fylt til bristepunktet med katastrofale konsekvenser. Opp mot 10 000 mennesker har så langt mistet livet i Sør-Sudan, ifølge The Guardian.

Jihadist-bekymring

Etterretningstjenestene i flere europeiske land har hatt samtaler med det syriske regimet for å diskutere trusselen fra fremmedkriegerne. Omlag 1200 europeiske jihadister kjemper i dag i den syriske borgerkrigen. Mange av de utenlandske krigerne er tilknyttet Den Islamske staten i Irak og Syria som har tette bånd til Al-Qaida. Det er stor bekymring for at mange av disse skal komme tilbake radikalisert og med trening innen våpen og eksplosiver, ifølge The Wall Street Journal.

Nye kompetansebehov

Det er ikke hensiktsmessig å utdanne offiserer til å løse oppgaver som sivilt personell kan løse like bra, mener ekspedisjonssjef Kjersti Klæboe.

FOTO: T. KJOSVOLD/FMS

Forsvarssektoren har satt i gang en reform som gir økt satsing på kompetanse og ledelse – en kompetansereform. Den vil berøre alle som jobber i sektoren enten vi er militære eller sivile, ledere eller medarbeidere.

Kompetansereformen vil endre betingelsene for medarbeiderskap – hvordan vi som ansatte blir ivarettatt og hvilke utviklingsmuligheter vi får. Den vil endre måten vi leder på, gjennom økt fokus på å rekruttere og videreutvikle kompetanse. Vårt kollegiefellskap vil endre seg, gjennom en annen sammensetning av folk. Vi kommer til å jobbe sammen med flere som har en annen utdanningsbakgrunn, erfaring og tenkemåte enn oss selv.

Denne gjennomgripende endringen er nødvendig for at forsvarssektoren skal forbli konkurransedyktig i framtidens arbeidsmarked. Vi utvikles ved å sette mennesket i sentrum. Det er ikke noe som er viktigere enn å ha kompetent og motivert personell. Det hjelper ikke med den beste teknologien i verden om vi ikke klarer å omsette den til relevant kampkraft.

Det er allerede et problem at tilfanget av høykompetent arbeidskraft stadig minsker, ikke minst innen tekniske fag. Dette er medarbeidere som forsvarssektoren trenger stadig flere av og som vi må konkurrere med privat og offentlig sektor om å få tak i. Hovedutfordringen er – og vil i økende grad bli – å rekruttere de best egnede hodene for Forsvarets behov i et arbeids-

marked som spisser seg til. Da må vi kunne tilby en arbeidsplass som er interessant og utviklende for de kommende generasjonene.

Innsatsforsvaret. Forsvarssektoren er i dag en helt annen organisasjon enn tidligere, med nye krav til kompetanse og ledelse. Årsaken ligger i de siste 20 årenes omstilling. Vi har forlatt det gamle mobiliseringsforsvaret som var basert på den kalde krigens tenkning, og bygget opp et nytt moderne innsatsforsvar som kan stilles opp på kort varsel i operasjoner ute og hjemme. Den raske teknologiske utviklingen har ført til at vi har langt mer komplekse og avanserte materiell- og våpensystemer. I dag har Norge et høyteknologisk forsvar med en moderne materiellpark. Med det følger også nye kompetansebehov.

En av de store utfordringene i den forbindelse er å skape den optimale balansen mellom bredde- og dybdekompetanse. Forsvaret har i stor grad dyrket generalisten. Seleksjon, utdanning og karriereløp har i hovedsak vært fokusert på utvikling av ledelsesferdigheter og generalistkompetanse. Vi trenger fortsatt generalister, men samtidig må vi ta inn over oss at Forsvarets oppgaver har forandret seg i tråd med endringer i samfunnet rundt oss og i våre sikkerhetspolitiske omgivelser.

Samarbeid. En viktig nøkkel for å lykkes med dette

er å få til et større samarbeid mellom Forsvaret og resten av samfunnet. Vi må bli flinkere til å hente inn kompetanse som er utviklet i andre sektorer og i sivile utdanningsinstitusjoner. Det betyr at vi må bli attraktive for mennesker som besitter hele den bredden av kompetanse som Forsvaret trenger. I tillegg må vi ha en mer aktiv bruk av rekruttering av tidligere medarbeidere. Vi må se på hvordan vi i større grad kan samarbeide og utveksle kompetanse med resten av samfunnet. Slik situasjonen er nå, forsvinner stadig flere medarbeidere med spesialkompetanse fra Forsvaret over til sivil sektor, spesielt innen det maritime området. Vi må i større grad sikre toveis kompetanseflyt, og utvikle karriereløp der den enkelte kan alternere mellom å jobbe i Forsvaret og i andre sektorer i samfunnet. Dette vil blant annet kunne være et virkemiddel for å hindre kompetanseflukten av teknisk personell fra Sjøforsvaret til andre sektorer i samfunnet.

En sammenfallende utfordring er å bli tydeligere på hvilke stillinger og funksjoner som trenger militærspesifikk kompetanse og hvilke stillinger som ikke gjør det. Den militære profesjon er unik, og vi trenger personell av ypperste klasse til å planlegge, lede og gjennomføre operasjoner, både hjemme og internasjonalt. Profesjonskompetanse bygges opp over tid, gjennom den utdanning, tjeneste og erfaring som bare Forsvaret kan gi. Derfor må vi sikre at flest mulig av våre militære faktisk får anledning til å prioritere profesjonsorienterte

oppgaver. Det er det som sikrer operativ evne. Derfor bør personell i den operative strukturen ha militær bakgrunn.

Samtidig er det av stor betydning at sivile kan rekrutteres for å bekle stillinger der militær kompetanse ikke er påkrevet. Det er ikke hensiktsmessig å utdanne offiserer til å løse oppgaver som sivilt personell med sivil utdanning har like gode eller bedre forutsetninger for å løse. Disse kan ansettes direkte fra det sivile samfunn og gis tilleggs kurs for å beherske sektorens spesielle utfordringer.

Mangfold og ledelse. Vårt viktigste mål er å sikre Forsvarets operative evne. Da må vi også bygge opp et bredere mangfold blant våre ansatte. Mangfold og forskjellighet er en forutsetning for virksomheter som skal operere i en verden som endrer seg hurtig. Det er derfor spesielt viktig i Forsvaret. Mangfold innebærer å ha ledere og med-

arbeidere med ulik kompetanse, tenkemåter og tilnærming til oppgaveløsning. Det er viktig for et høyteknologisk forsvar som skal mestre komplekse situasjoner og utfordringer.

Mangfold har i Forsvaret hovedsakelig handlet om å forbedre kjønnsbalansen i organisasjonen. Dette er en viktig del av problemstillingen, men ikke hele. Den avgjørende begrunnelsen for å øke mangfoldet, herunder kvinneandelen, er å gjøre forsvarssektoren til en god arbeidsgiver for et bredere segment av befolkningen, slik at sektoren får bedre mulighet til å rekruttere blant de beste i arbeidsmarkedet.

Vanskelige veivalg. Det vil være naivt å tro at en reform kan gjennomføres uten at det oppstår utfordringer på veien. Det har vi erfart gjennom den store omstillingen som Forsvaret har vært gjennom. Kompetansereformen innebærer en gjennomgripende endring i hele organisasjonen. Den vil utfordre etablerte kulturer, systemer og interesser, og bidra til endringer som deler av organisasjonen ikke ønsker.

Vanskelige veivalg vil komme. Når vi skal gå gjennom Forsvarets lønnsystem for bedre å tilrettelegge dette for innsatsforsvarets behov og bedre vår evne til å holde på spesialistene, utfordrer vi etablerte strukturer og interesser. Når vi skal gå gjennom personell – og befalsordningene for å tilrettelegge for bedre kompetanseflyt og horisontale karriereveier, utfordres tradis-

jon og kultur. Når vi skal vurdere om vi har en utdanningsstruktur som er tilrettelagt for framtidens behov, vil motkrefter kunne oppstå. Når vi ser på muligheten for å rekruttere inn utenlandsk arbeidskraft for å dekke akutte personellmangler på teknisk-maritim side, vil mange undres. Dette er bare noen eksempler på saksområder som vil vekke debatt i månedene og årene som kommer.

Endringskultur. Det å skape en positiv endringskultur er omfattende. Det er ikke nødvendigvis revolusjonerende enkeltinitiativ som skal prege arbeidet, men en systematisk og kontinuerlig utvikling av ledere og medarbeidere hvor vi bevisst fokuserer på hva vi gjør bra og hva vi kan gjøre bedre. Bevisstgjøringen er første steg i det som krever en mental endring til hvordan vi arbeider – kollektiv atferdsendring tar tid. Endringskultur fordrer at vi ikke bare er åpne for nye ideer, men også åpne for at noen av de gamle ideene med fordel kan utgå.

Den kompetansen forsvarssektoren vil ha behov for framover er konkurranseutsatt, og vi må forvente mer kamp om de beste. Dette gjør at vi må ta grep nå for å sørge for at vi har rett kompetanse på plass i en organisasjon i endring. Jeg mener dette er en helt nødvendig omstilling, dersom vi skal sikre at vår organisasjon også i framtiden skal være en garantist for de verdiene som vårt samfunn er tuftet på og som vi alle setter så høyt.

Skribenten

KJERSTI KLÆBOE
Ekspedisjonssjef for personell- og felles-tjenester i Forsvarsdepartementet

«Sivile kan rekrutteres for å bekle stillinger der militær kompetanse ikke er påkrevet»

Kan norske styrker angripe barnesoldater?

For å klargjøre hva som er rett og galt i væpnet konflikt og gi svar på vanskelige spørsmål, lanserte Forsvaret like før sommeren den første nordiske manualen i krigens folkerett.

Kan norske soldater skyte mot sivile som utgjør menneskelige skjold for fienden? Kan norske styrker angripe barnesoldater? Har fangede Taliban-soldater samme rettigheter som ordinære krigsfanger? Hvilke landminer kan norske styrker benytte uten å bryte antipersonellminekonvensjonen? Når kan norske soldater angripe uten uniform og med skjulte våpen? Hvor går grensen mellom lovlig krigslist og folkerettsstridig svik? Spørsmålene er mange, de oppstår daglig i internasjonale operasjoner, men presise svar har det ofte vært vanskelig å gi.

Først ut. Like før sommeren lanserte Forsvaret den første nordiske manualen i krigens folkerett. Danmark vil ventelig utgi sin manual mot slutten av 2014, mens Sverige ligger enda noe lenger bak i løypen. Manualen er bindende for alle norske styrker ved at den er gitt i form av en stående ordre fra forsvarssjefen etter disiplinærlovens paragraf 1. Det betyr at manualen i praksis er å anse som «fasit» på hvordan norske styrker skal opptre, både ved en eventuell strid på norsk territorium og i væpnet konflikt ute.

Sent, men godt. Genèvekonvensjonene fra 1949 og tilleggsprotokollene fra 1977, samt Haag-konvensjonene, utgjør kjernen av krigens folkerett. Regelverket er omfattende, det er skrevet i en fremmed språkdrakt som også jurister sliter med å trenge inn i, og reglene er ofte vagt formulert med stort tolkningsrom. Et annet problem er at de fleste reglene er skrevet med sikte på typisk storkrig mellom to eller flere selvstendige stater. De fleste av dagens væpnede konflikter avviker fra en slik krigssituasjon. Asymmetriske konflikter, «war on terror» og den arabiske vårens borgerkriger, passer ikke alltid inn i det tra-

disjonelle regelverket. Alt dette har gjort det vanskelig for norske soldater å ta stilling til de mer tvilsomme spørsmålene innen krigens folkerett. Det har gjort det svært ønskelig å utgi en slik manual av autoritativ karakter.

Dilemmaer. En manual gir de væpnede styrkene større forutsigbarhet og trygghet knyttet til hva som er lovlig og ikke. Større klarhet om hvordan reglene skal forstås kan utvide operasjonsfriheten for den enkelte soldat og avdeling. Samtidig kan noen mene at klarere formulerte regler gitt i direktivs form, kan legge begrensninger på operasjonsfriheten, og i verste fall gå utover operasjonssikkerheten. Så lenge det ikke er aktuelt med strid på norsk territorium, har manualen størst betydning i forbindelse med utdanning og øvelser, og ikke minst for internasjonale operasjoner. For internasjonale operasjoner vil nok noen mene at manualen kommer noe sent. Norske styrker har operert i Afghanistan i over ti år og engasjementet går nå mot slutten. Mange vanskelige folkerettslige dilemmaer har oppstått i felten i Mazar-e Sharif, Meymaneh, Kabul og Kandahar, til dels i svært intensive og skarpe oppdrag. Da kunne det vært en fordel å ha klart formulerte regler å forholde seg til. På den annen side har Forsvaret alltid gitt soldatene et meget godt opplæringsprogram i krigens folkerett og operasjonell rett, spesielt i forkant av utenlandsoperasjoner.

Amerikanske og britiske forbilder? Det var i 2009 at Forsvarsdepartementet bestemte at manualen skulle skrives. Oppdraget ble gitt til Forsvarets høgskole. Høgskolelektor Camilla Guldahl Cooper og major Lars Morten Bjørkholm ble gitt forfatteroppdraget. Det amerikanske og britiske forsvaret har hatt manualer siden 1950-

tallet. USA har manualer for hver våpengren. Den britiske manualen fra 2004 er på over 600 sider. Den norske manualen er på ca 300 sider og er i A5-format. Formatet er bevisst valgt – slik at manualen passer godt ned i sidelommen på feltbuksen. Manualen er i første opplag trykket i 15 000 eksemplarer. Det skulle rekke til minst et eksemplar til alle personer i operative stillinger i Forsvaret samt alle elever på befals- og krigsskoler. På pressekonferansen da manualen ble presentert ble det sagt at den typiske bruker vil være offiserer i spennet løytnant til oberstløytnant som planlegger eller leder operasjoner i væpnet konflikt. Manualen vil danne en ytre grense for operasjonsfriheten. I tillegg vil det normalt finnes direktiver i form av engasjementsregler («Rules of Engagement») og operasjonsspesifikke planer, ordrer og prosedyrer («Standing Operating Procedures») for den enkelte operasjon. Engasjementreglene kan legge ytterligere begrensninger på hva som er taktisk og operativt tillatt, men engasjementsregler vil

aldri kunne utvide operasjonsfriheten utover rammen som manualen og folkeretten setter.

Til sjøs og i lufta. Krigens folkerett er historisk utformet med tanke på tradisjonell krigføring, først og fremst landstrid. Manualen inneholder likevel et kapittel om maritime operasjoner og et om luftoperasjoner. På den annen side er det mange problemstillinger innen disse to feltene som ikke er behandlet. For strid i det maritime domenet har man den såkalte San Remo-manualen, men denne er ikke bindende. Uansett har nok forfatterne valgt vekk noe for at manualen skulle bli praktisk anvendelig. Cyber-krigføring er et krigføringsmiddel som folkeretten i liten grad dekker. Likevel har manualen med et lite kapittel om cyberoperasjoner. Her er nok manualen vel generell. Internasjonalt jobbes det med retningslinjer, blant annet i NATO-regi gjennom den såkalte Tallinn-manualen. I fremtidige konflikter vil nok det digitale domenet ofte bli arenaen for de avgjørende slag. I kommende utgaver av manualen vil trolig dette kapittelet bli betydelig utvidet.

Hva har man oppnådd? Med manualen har Forsvaret for første gang utgitt en samlet, offisiell tolkning av krigens folkerett. Det skaper større klarhet

Skribenten

CHRISTOPHER A. BRUN
Jurist og styremedlem i
Bergens forsvarsforening

for styrkene i felt – man vet hva man har å forholde seg til. En mulig innvending er at manualen ikke gjengir ordlyden i konvensjonene direkte. For enhver jurist starter alltid tolkingen av en regel med å analysere ordlyden. Når tvilsspørsmål som ikke er behandlet i manualen dukker opp, vil det ofte være nødvendig å lese ordlyden for å kunne gi et godt svar. For de viktigste reglene kunne ordlyden i konvensjonene vært gjengitt. Et annet aspekt er at tidsaktuelle spørsmål som cyberoperasjoner og bruk av droner kunne vært grundigere behandlet, særlig med tanke på at manualen skal brukes i undervisning av fremtidens soldater, og at dette vil bli enda viktigere krigføringsmidler i fremtiden. Et annet viktig poeng er at manualen dekker operasjoner som er over terskelen for væpnet konflikt. Mange internasjonale operasjoner, for eksempel antipiratoppdraget i Adenbukta vil ha begrenset nytte av manualen, fordi oppdraget er av politi- eller kystvaktkarakter. Spørsmålet er om ikke Forsvarsdepartementet burde utarbeidet en egen regelmanual også for fredsbevarende og politimessige operasjoner som ikke er væpnet konflikt.

Svart på hvitt. Norge er først ute i Norden med en slik manual, og den er av høy kvalitet. Manualen er svært systematisk, pedagogisk og lett å orientere seg i. Den er også en utmerket lærebok i krigens folkerett og operasjonell rett. I operasjonsplanlegging og -gjennomføring vil manualen være nyttig, og mange tidligere gråsoner har nå fått et svart på hvitt.

«Formatet er bevisst valgt – slik at manualen passer godt ned i sidelommen på feltbuksen»

Innsatsen i Korea

Sist sommer ble støvet børstet av Norges første medvirkning i en FN-operasjon: Korea-krigen for over 60 år siden. Midt oppe i all viraken opplevde vi imidlertid at det over tid har festet seg et bilde av Norges innsats i Korea som til dels visker ut NORMASH sin egentlige rolle.

Istedet for den militære innsats det var, har det blitt til at det var en slags humanitær ekspedisjon som behandlet 90.000 pasienter. Selv om tallet i og for seg er riktig, bidrar det til et feilaktig bilde av det som i realiteten var Norges deltagelse i en stor militær operasjon og et viktig bidrag i FN-styrkenes innsats. Årsaken til denne dreiningen ligger delvis i NORMASH betydelige innsats for sivile koreanere etter at våpenhvilen trådte i kraft – men den viktigste årsaken er nok ganske enkelt at det i våre dager helst er i den humanitære rollen Norge ønsker å fremstå i slike sammenhenger – det er lenge siden det var stuerent å delta i en krig.

Det var nødvendig å grave dypt for å få på plass et riktigere bilde av NORMASH sin militære innsats i Korea. Jeg samlet alle de norske data jeg kunne finne. Dette tallmaterialet er dessverre upresist, lite detaljert og av varierende kvalitet, så jeg støvsuget Internett for mer. Det ble en hel del, ikke minst om hvem pasientene egentlig var. Nærmere analyser av tallene – kombinert med kvalifiserte antagelser – ga interessant informasjon, særlig når det skiller mellom under og etter aktiv krig, det vil si før og etter 27. juli 1953. Artikkelen som kom ut av det, ble imidlertid altfor omfattende for Forsvarets forum, men den er tilgjengelig i full versjon på www.fofo.no for interesserte.

Her er noen smakebiter:
Pasientene. De fleste kilder oppgir det totale antallet pasienter som ble behandlet ved NORMASH som «mer enn 90 000». Det er et imponerende tall, og det er forståelig at det er det tallet som refereres oftest – men det har lite å gjøre med NORMASH egentlige oppgave, ettersom 70 000 av pasientene ble behandlet etter at krigshandlingene opphørte.
Under krigen. I løpet av 737 dager under full krig behandlet NORMASH ca. 19 700 pasienter

hvorav 12 271 innlagte (62 prosent). 5 326 av disse var stridsskader. 5 540 ble imidlertid innlagt av andre årsaker (andre skader, trafikkuulykker, arbeidsulykker, osv, og sykdommer). Andre skader og sykdommer harmonerer med US Armys offisielle tapstall som viser at 38 prosent av deres tap i Korea ikke var stridsrelaterte: Falne: 33 629; totalt omkommet: 54 246. 14 prosent av de innlagte ble utskrevet som friske og returnert til avdeling. Rundt 7500 pasienter var «outpatients» (behandling uten innleggelse), de fleste sivile koreanere (noen av dem krigsskadet).
Etter våpenhvilen: I løpet av 448 dager etter våpenhvilen behandlet NORMASH ca. 70 000 av de mye omtalte 90 000 pasientene. To tredeler av dem var sivile koreanere – så å si alle disse var «outpatients». Militært personell utgjorde bare 31 prosent av pasientene - ca. 5 prosent av pasientene ble innlagt, og ytterst få ble videresendt.

Reduserte militære beredskapskrav tillot at liggetiden for pasienter ble utvidet til gjennomsnittlig 14,5 dager etter våpenhvilen, i motsetning til de maksimalt tillatte tre døgn i post-op ved et MASH i strid.
 NORMASH ble til et vanlig sykehus, avviklet 18. oktober 1954.

Les hele meningsinnlegget på www.fofo.no

Skribenten

EILIF NESS
 Vakttsoldat ved
 NORMASH 1952-53

NORSK FELTSYKEHUS: NORMASH behandlet de aller fleste pasientene etter krigens slutt.
 FOTO: HOGNE RIISNES/NORMASH

DNSB
 Den norske skolen i Brussel

Den norske skolen i Brussel er en fullt godkjent norsk barne- og ungdomsskole.

Vi har små undervisningsgrupper og et høyt fokus på språk.

e-post: info@dnsb.be
 hjemmeside: www.dnsb.be
 facebook: [DNSBrussel](https://www.facebook.com/DNSBrussel)
 telefon: +32 2 352 65 01

JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENTET

Justis- og beredskapsdepartementet har et ansvar for å ivareta trygghet og rettsikkerhet. Vi er en spennende arbeidsplass med et krevende samfunnsoppdrag. Oppgavene vi skal løse er viktige for mange menneskers hverdag og for Norge som rettsstat.

Justis- og beredskapsdepartementet har åtte ledige stillinger i Avdeling for krisehåndtering og sikkerhet, Krisestøtteenheten

Førstekonsulenter/Rådgivere (operatører i sivilt situasjonssenter) – syv faste stillinger

Seniorrådgiver (koordinator for sivilt situasjonssenter) – en fast stilling

For mer informasjon, se www.jobbdag.no/jd

Søknadsfrist 3. februar 2014

HQ AFNORTH EVENT 2014

4th of July 2014, it is 20 Years since the closure of HQ AFNORTH.

Some former officers from the Headquarters Support Group (ASG) have taken the initiative to arrange an event in memory of this very important NATO organization, as well as a highly appreciated place of duty.

Mission
 To arrange a Memory Day of the closedown of HQ NORTH, and to make it a day to remember to those taking part in the arrangement.

Plan
 The event will take place during the weekend 30 May - 1 June 2014. Open to all personnel, previously having served at the Headquarter. Wednesday 23rd April 2014: Deadline for sign up. Detailed Programme later.

Administration
 Security restrictions must be followed as for access of the HQ. Information on subject will be given on mail.

Mail us ASAP for the Form «Request for Visit» and accompanying guidance, payment etc.
 The «Request for Visit» must be approved by your own National Security Authorities. No military accommodation available. Guests must book hotel by their own. The nearest hotel is: Thon Hotel Oslofjord - mail: oslofjord@thonhotels.no Price per person 800,- NOK

Communication
 Address of Kolsås: Rødkiferveien 20, 1352 KOLSÅS
 Phone to the Guard Office. 0047 67 86 50 00
 Communication between Sandvika Train Station and Kolsås is Bus no 753.
 From Oslo Airport (Gardemoen): You may use Airport Train directly to Sandvika Train Station.
 POC Norwegian Nationals: Maj Albertsen. Phone 0047 982 27 71
 POC International Visitors: Maj Per C. Bogstad. Phone 0047 992 08 346
E-mail: natokolsaas@gmail.com
 Facebook: NATO Kolsås 1951-1994
 You are all invited to spread the word to those who might be interested to take part in this EVENT.
 WELCOME TO YOU ALL!
 Best Regards, Gunnar Hugo Jensen
 LTC(R) Team Leader HQ AFNORTH EVENT.

KRISE? RISIKO? BEREDSKAP!

Kan du håndtere en krisesituasjon? Hvordan analyserer du risiko? Vi du lære hvordan du gjennomfører en beredskapsøvelse? Campus Rena har studiet for deg!

Årsstudium i krisehåndtering - 60 studiepoeng - deltid og samlingsbasert
 Risiko, sårbarhet og beredskap - 30 studiepoeng - fulltid og samlingsbasert

Se www.him.no for mer informasjon, Søknadsfrist 1. mars/15. april.

www.syria.war

Aldri før har vi sett tilsvarende bruk av sosiale medier i en væpnet konflikt som i Syria.

Selv om de brutale og blodige stridighetene åpenbart utspiller seg på bakken i Syria, foregår det også en hard kamp i det digitale rommet og på sosiale medier. På internett publiserer de ulike partene egne nyheter om angrep og aksjoner daglig. Det handler om å dekdere og demonisere motstanderen, samtidig som egne handlinger opphøyes og rettfærdiggjøres. Målsettingen er å påvirke oppfatningene av konflikten både internt i den syriske befolkningen, og ikke minst blant alle de eksterne aktørene som er involvert. Lite tyder på at noen av partene gir et sannferdig eller helhetlig bilde av situasjonen i landet.

Ny teknologi, gjennom blant annet utstrakt bruk av smarttelefoner og annet lett tilgjengelig data-verktøy, gjør det mulig med tilsvarende bruk av sosiale medier. Samtidig har den internasjonale journalistorganisasjon Reporters without Borders definert Syria å være det farligste landet å ferdes i for journalister. Rundt 110 reportere er så langt drept siden konflikten begynte, og rundt 60 er savnet. Mange nyhetsbyråer og aviser ønsker ikke lenger å utsette sine ansatte for denne risikoen. Vi er derfor på mange områder prisgitt informasjonsflyten gitt fra de ulike aktørene i landet, og denne er som nevnt langt fra objektiv.

Enkle søk på Internett synliggjør utstrakt bruk av blant annet Facebook, Youtube, Twitter, Skype og ulike blogger. Mange opprørsgrupper er svært aktive. Eksempelvis tyder mye på at enkelte opprørsgrupper målrettet legger ut filmer av gjennomførte ildoverfall og angrep på Youtube for å opprettholde den økonomiske støtten fra velstående sunnimuslimske miljøer på den arabiske halvøya. Søk på «Syrian rebels» på

Skribenten

PER CHRISTIAN GUNDERSEN
Kommandørkaptein
Forsvarets høgskole

Youtube, og du vil se at det lastes opp flere hundre videoer hver dag. Flere av opprørsgruppene bruker dessuten Twitter aktivt, sågar i rekrutteringsøyemed. Det legges blant annet ut bilder av døde martyrer som med smil om munnen har kommet til himmelen. Det er åpenbart plass til flere.

Regjeringsvennlige hackere fra den beryktede Syrian Electronic Army er også svært aktive og gjennomfører stadig cyberangrep for å formidle et pro-Assad budskap, spesielt mot en vestlig opinion. Det siste året har de elektronisk brutt seg inn i meritede nyhetswebsites, som BBC news, The Times Magazine, The Washington Post og The Financial Times. De klarte dessuten å legge ut følgende meddelelse på en rekrutteringsside til US Marine Corps i høst da trussel om et amerikansk angrep var overhengende: «Obama is a traitor who wants to put your lives in danger to rescue al-Qaida insurgents.»

Budskapet var klart: Dere sloss mot terrorister – vi sloss mot terrorister.

Det finnes dessuten utallige blogger og diskusjonsfora om Syria-konflikten på nettet, noen mer nyansert enn andre. Enkelte har dessuten sett det som sin oppgave å studere det som legges ut på Youtube. De analyserer blant annet

Det er altså fullt mulig å monitorere konflikten i Syria gjennom Internett og sosiale medier.

de ulike grupperingene, angrepene og våpenbruk. En av disse er briten Elliot Higgins og hans Brown Moses Blog. Han har ingen spesiell tilknytning til Syria eller militær erfaring. Likevel har han sluppet viktige nyheter om konflikten i Syria ved å studere Youtube-videoer. Fra sin leilighet i Leicester var han den første som kunne vise frem Assad-regimets omfattende bruk av klasevåpen. Han var dessuten svært aktiv i analysene og diskusjonene rundt hvem som var ansvarlig etter det kjemiske angrepet på

Ghouta utenfor Damaskus 21. august i fjor. Både Amnesty International, Human Rights Watch og flere større aviser har brukt informasjon fra bloggen hans i sitt arbeid med å dekke konflikten.

Det er altså fullt mulig å monitorere konflikten i Syria gjennom Internett og sosiale medier. Mye informasjon gjøres tilgjengelig, og det kreves

ikke store ressursene for å delta på verken sender- eller mottakersiden. Det er mulig å påvirke mange, både i og utenfor landet. Det handler om å nå frem med egne budskap, gjerne sverte, skremme, skryte, motivere eller søke støtte. Derfor er det viktig å huske på at et budskap alltid har en avsender, og denne er sjelden objektiv når det gjelder Syria.

Ole Kirkerød
Landstillsvalgt

Soldataksjonen 2014

Tillitsmannsordningen i Forsvaret (TMO) arrangerer årlig en holdningsskapende aksjon kalt Soldataksjonen. Denne tradisjonen videreføres også i år under navnet «Uten mat og drikke, skapes helter ikke». Aksjonen ble valgt allerede i september 2013, blant en rekke andre temaer basert på soldatenes forslag og ønsker. Tidligere års aksjoner har tatt for seg alt fra rusmidler og sikkerhet til mangfold i Forsvaret og soldatens plass i samfunnet.

Temaet for årets aksjon er kosthold og ernæring, en viktig hjørnestein i et operativt forsvar. Gjennom et år i førstegangstjenesten går man gjennom store endringer i hverdagen. Fysikken blir satt på prøve, og krav blir satt til hver enkelt soldat som del av et lag og i sin tjenestestilling. Enten man er på basen, ute i felt eller på øvelse må man til enhver tid ha gode forutsetninger til å yte sitt beste.

Uten et godt og dekkende kosthold kan det skje uhell på grunn av manglende konsentrasjon og yteevne. Forsvaret er ansvarlig for helsen til soldatene som gjennomfører sin førstegangstjeneste og mat er en viktig vei til effektivitet og trivsel. Temaet ble valgt fordi man ser tendenser til at dagens soldater ikke benytter seg fullt ut av treningstilbudet de har på leir og ikke er bevisste på hva de plasserer på matfatet, enten de spiser i messa eller har bestemt seg for å kjøpe mat i kantinen.

Det er et økende søkelys på kosthold og trening i samfunnet, og Forsvaret har en gyllen mulighet til å utgjøre en forskjell for fremtidens unge mennesker. Samtidig som aksjonen ønsker at hver enkelt skal bli flinkere til å ta bevisste og gode valg innen kosthold vil den jobbe for at Forsvaret tilbyr et godt og variert mattilbud med valgfrihet.

TMO har som mål å øke enkeltsoldatens kompetanse og forståelse innen kosthold og ernæring, forstå verdien av et variert og dekkende måltid og gjøre bevisste valg for hva man plasserer på matfatet gjennom aksjoner ute på avdeling. Det er opp til enhver tillitsvalgt i TMO å støtte opp under aksjonen lokalt og en suksessfull aksjon er avhengig av et godt samarbeid med ledelsen, kjøkkenet og soldaten.

«Mat er en viktig vei til effektivitet og trivsel»

■ min mening

Mange i Forsvaret er ukependlere. Hva gjør du? >>>>

Hva mener nettleserne?

Jeg er hjemme fra arbeid hver kveld: 60%

Jeg ukependler og er mye borte: 40%

Si din mening du også på www.fofo.no

Tove Windstad (55), Rådgiver, Fauske

- Jeg tar buss en time til jobb, men det er ikke pendling sammenlignet med andre i Forsvaret. Jeg har stor sympati for den belastningen som pendlerne har.

Randi Åste Huse (41), Major, Elverum

- Jeg reiser Elverum-Setermoen ukentlig, er hjemme hver helg. Å pendle er ikke et liv – men en tilstand. De siste sju årene har jeg pendlet i fire.

Hans Børge Stormo (39), major, Bjerkvik

- Jeg er ikke pendler, men har tidligere pendlet tre år til Heggelia, der har jeg også bodd i yngre dager. Pendling kan gå greit – det blir en vane.

Johnny Skoglund (58), orlogskaptein, Bjerkvik

- Jeg bor på Senja og pendler med bil til Bjerkvik. Jeg har pendlet nesten hele livet, også til fortene utenfor Harstad.

Christoffer Broen (19), lærling, Akershus festning

- Jeg dagpendler til forlegningen på Kolsås der jeg bor på hverdager. Og så reiser jeg hjem hver helg til Harestua i Oppland.

30 år

Lasse Antonesen, Oslo
 Janne Backus, Bergen
 Torvald Erik Bie, Bardufoss
 Thomas Digerås, Oslo
 Ole Martin Eriksen, Rena
 Christoffer Krohn Gallimore, Kirkenes
 Stian Grønstad, Rena
 John Hansen, Ullensaker
 Kristoffer Lie, Oslo
 Evin Patrik Müller, Bardufoss

40 år

Geir Anders Hoff Aronsen, Bergen
 Heidi Bolstad, Rena
 Alexander Blikra Erichsen, Bergen
 Gøran Halvorsen, Bardufoss
 Per Viggo Kristiansen, Lillehammer
 Monica Nausthaug, Ørland
 Tony Platek, Oslo
 Jan Erik Ramsvik, Rygge
 Håkon Sitre, Oslo
 Thomas Vikeså, Sandnes

50 år

Vegard Alterskjær, Oslo
 Ulf Boger, Bardufoss
 Per Inge Brekstad, Ørland
 Vidar Ekeberg, Rygge
 Trond Martin Flatemo, Elverum
 Steinar Gilberg, Hesseng
 Geir Johnny Grønskag, Ørland
 Tor Hauan, Lillehammer
 Ragnhild Gunnerusdotter Langset, Kolsås
 Hanne Oldereide, Hafsfjord

60 år

Janne Aga, Bergen
 Per Audun Bech, Målselv
 Inge Bertheussen, Oslo
 Torstein Heimvik, Sola
 Ellen Reidun Hoff, Harstad
 Tor John Jolma, Porsanger
 Roy Hugo Kvien, Bardufoss
 Marit Lindstad, Oslo
 Arild Solberg, Jessheim
 Audun Vatle, Kjeller

Skisoldaten

Som gardist i skijegertroppen fikk Vegard Ulvang refs for å smugle øl inn i leiren.

– **Jeg var inne** til førstegangstjeneste i skijegertroppen tidlig på 80-tallet. Halve dagen ble brukt til trening, mens resten besto av normal militærtjeneste. Men jeg fikk aldri stå vakt utenfor Slottet. Til det var vi nok altfor dårlig drillt, forteller Vegard Ulvang.

Det er bare noen dager siden han kom tilbake fra Tour de Ski hvor norske langrennsløpere nærmest gjorde rent bord. Nå ser den gamle skihelten fram mot OL i Sotsji.

– Mitt beste idrettsminne er fra Albertville i 1992 hvor jeg reiste hjem med tre gull og et sølv. Å ta medalje i OL er nok det største man kan oppleve som idrettsutøver, sier Ulvang, som leder langrennskomiteen i Det internasjonale skiforbundet.

Ølsmugling. Grunnlaget for idrettskarrieren ble lagt i Kirkenes hvor han vokste opp under den kalde krigen. På den tiden var grensen mot Russland stengt. Men idrettsutveksling utgjorde et lite hull i jernteppet.

– I 1983 deltok jeg på et skirenn i Murmansk. Det var som å reise 50 år tilbake i tid, sier Ulvang.

Samme år ble han innkalt til førstegangstjeneste selv om han helst ville slippe unna. Likevel ser han tilbake på året som en positiv opplevelse med kameratskap og mange gode historier. En av dem var da de unge gardistene fikk refs for ølsmugling.

– Jeg og noen kamerater var nesten alene i leiren en helg. Vi hadde trent og skulle kose oss med en øl i badstua. Men handleposen ble dess-

verre beslaglagt på vei inn i leiren, forteller han med et smil.

Grensevakt. Den avdelingen han kjenner best fra oppveksten, er Garnisonen i Sør-Varanger. Han nøler ikke med å anbefale tjeneste der til friluftinteresserte.

– To nevøer av kona mi har tjenestegjort der. Men mitt inntrykk er at de fleste slipper unna førstegangstjenesten, og at Forsvaret har blitt mer profesjonalisert, sier Ulvang.

Han mener uansett at man har behov for en stående styrke i nord. Rundt hytta hans utenfor Kirkenes ligger store mengder krigsmateriell som minner om mer urolige tider.

– Som guttunger samlet vi kruttet fra gamle patroner og lagde små bomber. Jeg har også tyske og russiske hjelmer hengende på hytteveggen, sier han.

Terror. I starten av februar setter han kursen mot Sotsji. I tiden fram mot OL har det vært mye snakk om sikkerheten rundt arrangementet.

– Frykter du terroraksjoner under OL?

– Både ja og nei. Det er jo et veldig spent område. Samtidig blir det et enormt søkelys på sikkerhetstiltak under lekene. Men jeg kommer nok til å ha terrortrusselen i bakhodet når jeg beveger meg rundt, innrømmer han.

SVEIN ARSTAD sa@fofo.no

Vegard Ulvang (50)

- Leder av langrennskomiteen i Det internasjonale skiforbundet.
- Olympisk mester, verdensmester og vinner av verdenscupen i langrenn.
- Deltatt på flere ekspedisjoner og besteget noen av verdens høyeste fjell.
- Har etter idrettskarrieren bygget opp eget klesmerke.

MEDALJEGROSSIST: Det er mye edelt metall på veggen hos Vegard Ulvang. Nå setter han kursen mot OL i Sotsji, som sjef for langrennskomiteen i FIS. FOTO: CHRISTIAN NØRSTEBØ

Minneord

Knut Emil Helgesen. Det var med stor sorg vi mottok meldingen om at skytefeltforvalter Knut Emil Helgesen ved Garnisonen i

Porsanger brått og uventet hadde gått bort i en alder av 53 år. En bauta er ikke lenger blant oss, og han vil bli husket av venner, kollegaer og lokalsamfunn for sine 33 år i Porsanger. Knut Emil Helgesen var opprinnelig fra Lillestrøm, men etter befalsskolen fant han sin lykke og framtid i Porsanger. Vi minnes en person som aldri mistet motet og gikk fullt og helt inn for sine oppgaver med stor intensitet. Hans varemerke ble positivitet, humor, kunnskap og optimisme hvor prosjektene og veien mot målene ga ham fornyet energi til fantasi og utpreget gjennomføringskraft. Porsangmoen og Halkavarre skytefelt er i dag en meget velutviklet og avansert skytepark uten sidestykke for norske og allierte styrker, sterkt preget av hans skaperglede og personlige signatur. Det står tydelige spor igjen etter ham både i Forsvaret og i lokalsamfunnet. Basert på forståelse for verdien av lokal kultur og historie, samt framtidsrettede operative behov, utgjorde han som menneskelig brobygger med høy integritet suksesskriteriet for garnisonens utvikling og forhold til det sivile samfunn. Gjennom å by på seg selv i møte med andre mennesker skapte han dialog og samarbeid som resulterte i troverdige praktiske løsninger. Knut Emil Helgesen med sin entusiasme og virkestrang er et forbilde for oss alle, og hans ettermæle innbyr til respektfull anerkjennelse. Garnisonen minnes Knut Emil Helgesen i dyp takknemlighet, vi sender våre medfølende tanker til hans nærmeste og lyser fred over hans minne.

STÅLE GRYTLI
 Oberstløytnant
 Sjef ved Garnisonen i Porsanger

nytt om navn

Generalløytnant **Erik Gustavson** (54) er fra 10. januar ny sjef for Forsvarsstaben, og nestkommanderende i Forsvaret. Han overtok etter viseadmiral Jan Erik Finseth.

Kontreadmiral **Jan K. Sommerfelt-Pettersen** (55) tiltrådte før jul som sjef for Forsvarets sanitet.

1. april overtar kontreadmiral **Lars Saunes** (54) som generalinspektør for Sjøforsvaret. Han etterfølger Bernt Grimstvedt.

Fra årsskiftet er **Nils Johan Holte** (56) kontreadmiral og sjef for Forsvarets spesialstyrker.

Kontreadmiral **Ketil Olsen** (53) er fra årsskiftet sjef for Forsvarsstaben/organisasjon.

Kommandør **Rune Andersen** (44) er ny nestleder i Forsvarsdepartementet IV-1 (analyse og langtidsplanlegging).

Janet Martha Blatny (47) er ansatt som sjef ved avdeling Beskyttelse og samfunnsikkerhet på Forsvarets forskningsinstitutt (FFI).

Jon Skjervold (56) er ansatt som avdelingssjef Landsystemer, han har jobbet ved FFI i 30 år.

Oberst **Fred Arne Jacobsen** (48) har tiltrådt som ny stabssjef i Brig N.

Kommandør **Jan Wilhelm Dahl** (57) disponeres som sjef Forsvarets havarikommisjon fra 1. januar.

Elling Tveit (51) er ansatt som avdelingssjef Maritime systemer på FFI.

Brigader **Barthold Hals** (55) blir ny nestkommanderende i FST/Operasjonsavdelingen.

Fagdirektør **Anette Gerd Hurum** (56) får rådgivningsstilling ved Nato Defence College i Roma.

Per Refseth (30) er tilsatt som spesialbibliotekar ved FHS.

PS! Forsvarets skole i etterrettings- og sikkerhetstjeneste skiftet navn til Forsvarets etterrettingshøgskole ved årsskiftet. Skolen er 60 år i år.

brudeparet

FOTO: HELENE SZALLIES

Anja Drangsholt (48) og oberstløytnant **Svein Helge Steinbakken** (48) ble viet av feltprest Kåre Grumstad i Akershus slottskirke 10. august 2013. Paret har to barn hver, og disse var med på å prege vielsen. Døtre Caroline (22), Henriette (18) og Helene (13) ledet an iført vakre bunader, og brudens sønn Mathias (17) fulgte sin mor til alters. De to eldste jentene leste også fra skriften. Seremonien ble bundet sammen av nydelige musikalske innslag med både korsang og trompetsolo. En ekte skotsk «piper» iført kilt var dessuten engasjert for anledningen.

Til stor jubel fra gjestene ble de nygifte hentet i en Willy's jeep fra 1942 og kjørt til bryllupsfesten, som ble holdt i de ærverdige lokalene til Oslo Militære Samfund.

Anja og Helge møttes på nettet i 2012. Hun er opprinnelig fra Egersund, men har vært bosatt i Nittedal siden 1986. Han er «offisersbarn» og er vokst opp på Evje, Hønefoss, Raufoss og i Nittedal. Paret er for tiden bosatt i Mons, Belgia, hvor Helge tjenestegjør ved Shape.

NY JOBB: Nils Johan Holte har tusen fallskjermhopp.

FOTO: ARNE FLAATEN

Spesialstyrkesjefen

Ved årsskiftet byrja Nils Johan Holte (56) som den første sjefen for alle spesialstyrkane i Forsvaret.

Holte stifta sin første kjennskap med spesialstyrkane då han som ung kystartillerist i 1982 vart beordra på frittfallkurs på Hærens jegerskole for å lære meir om spesialstyrkane. Seinare deltok unge Holte som patruljemann på feltøving saman med jegerskolen, og han var på Hærens jegerskole sitt konkurranselag i formasjonshopping.

Tusen hopp. Han har også som sjef for kyststridsflotiljen i marinen hatt det overordna ansvaret for marinejegertenesta.

– *Kor mange fallskjermhopp har du?*
– Eg har rundt rekna eitt tusen hopp. Eg tok sivil fallskjermkurs då eg gjekk Sjøkrigsskolen, så det meste av hoppinga har skjedd i sivil regi. Dei siste hoppa var då eg som senior liaison-offiser i USA i 2006 trena saman med amerikanarane.

Nils Johan Holte er Harstad-gut, son av ein offiser på Trondenes. Ikkje langt frå det som i dag er base for kystjegerane, vaks han opp. Han er gift med ei Harstad-jente og har hus i heimbyen. To barn har flytta heimafrå medan den yngste bur heime til han byrjar militærtjeneste til sommaren. Så langt har dei to barnebarn.

Trim. Dei siste 13 åra har det vore mest vekependling og hybelliv for far sjølv.

– Når ein har pendla så mykje som eg har gjort, blir fritida brukt på familie, hus og hytte. Eg driv ikkje idrett, men held meg i form. Siste befalstesten var ein flott trimtur på ski i Sulis i februar – vi over 50 treng jo ikkje tidtaking.

– *Kvifor valde du Forsvaret?*
– Eg ville bli offiser alt då eg byrja på ungdomsskolen. I 1976 gjekk eg befalsskolen på Oscarsborg og deretter sjøkrigsskolen i Bergen. Sidan har eg hatt eit tjuetals flotte stillingar i inn- og utland. Eg har aldri angra, seier han. I Harstad-området har han berre tenestegjort i fire år, men

det var lenge nok til at han møtte kona.

Kontreadmiral Holte får ansvaret for å leie ein stab på rundt 30 personar. Frå Akershus festning skal dei styre spesialstyrkane både i Hæren og Marinen. I siste jobben til Holte – som plansjef på FOH – hadde han mellom anna i oppgåve nettopp å samordne spesialstyrkane sin innsats med andre beredskapsetatar.

TORBjørn LøVland tl@fofo.no

Sjølvmeldinga

- **Et helst:** Altetande.
- **Feltrasjon eller fastfood:** Fastfood - etter at «daud mann i boks» gjekk ut!
- **Ligg på nattbordet:** Karsten Alnæs si bok om 1814.
- **Øvst eller nedst i køyeseng:** Øvst.
- **Må ha på øving:** Kaffi og General.
- **Dårlegaste eigenskap:** Utolmodig.
- **Sist besøkte nettstad:** Matprat.no.
- **Ser på tv:** Britisk krim.
- **Køyrer:** Kia Sorrento.
- **Ferien:** Korsika er eit godt tips.
- **Siste strekk:**

Som tralle-trekkar på jegerskolen i 1982.

■ **Kan ingenting om:** Det som er inni datamaskinane.

Beste elev

Korporal Kine Helgheim har fått Snartemo-sverdet av Norske Reserveoffiserers Forbund avd. Kristiansand. Hun var beste befalsskoleelev av 68 avgangselever ved Luftforsvarets skolesenter på Kjevik. Kaptein (p) Jan Larsen overrakte sverdet til Helgheim. Hun skal tjenestegjøre i Bardufoss.

ÆRE: Rundt 110 norske soldater fikk 17. januar medaljer for tjeneste i Afghanistan i 2013 og 2014. FOTO: TORBJØRN KJOSVOLD

FOTO: VETLE HALLÅS/FMS

NROF's hederstegn

Forbundsstyret i Norske Reserveoffiserers Forbund vedtok på slutten av fjoråret å tildele viseadmiral Jan Eirik Finseth (i midten) NROF's hederstegn. Hederstegnet ble overrakt i begynnelsen av januar under en mottagelse i Forsvarssjefens representasjonsbolig.

Det er lagt særlig vekt på den positive støtte viseadmiral Jan Eirik Finseth, som sjef Forsvarsstaben deltok også, har gitt NROF gjennom en årrekke, heter det i begrunnelsen. President i NROF, Jon Erling Tenvik delte ut hederstegnet. Generalsekretær Jørgen Berggrav (til høyre) deltok også.

FOTO: JONAS CHRISTIE

KUL TRENING

**I romertiden trente de med jernkuler.
Nå er kulene tilbake med håndtak.**

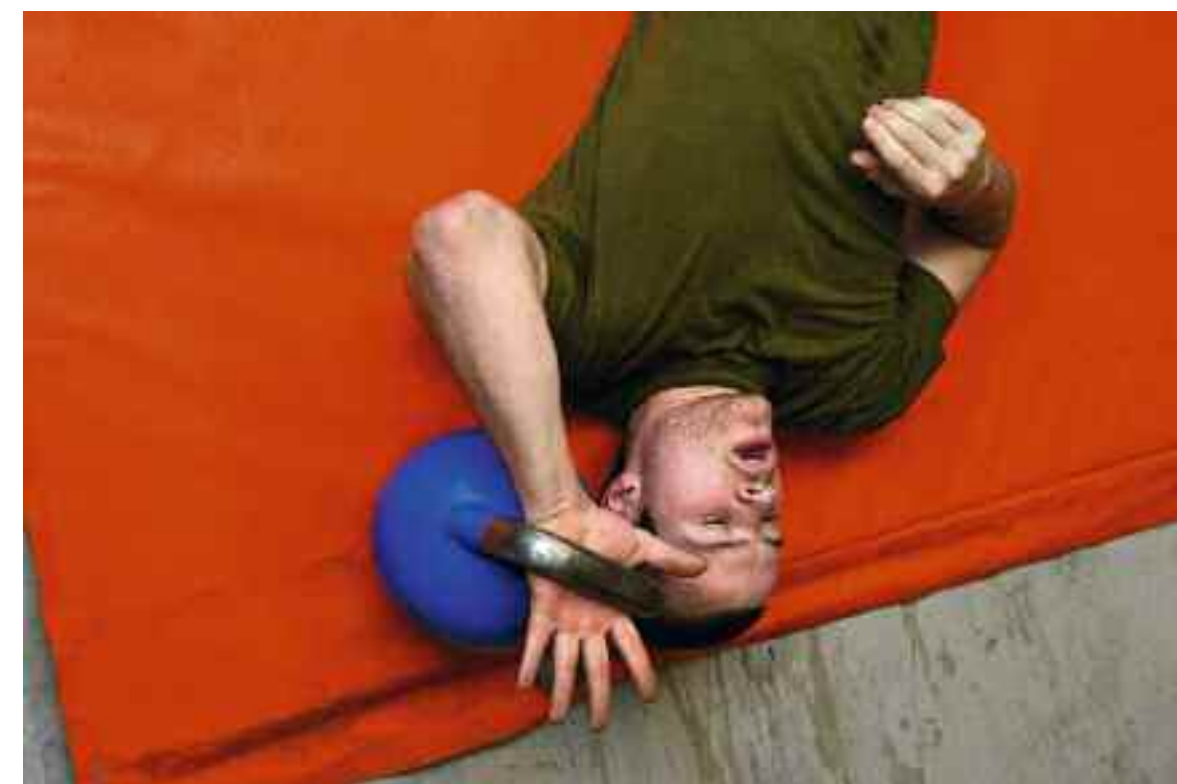
TUNGT: Aksel Stavn Nokhart merker at han snart har holdt på med kulene en halvtime.

Kettlebell

- Stammer fra russisk korntresking for over 250 år siden.
  - I Russland ble kettlebell (girevoy) en nasjonalsport i 1974, særlig utbredt i det militære. De gamle grekerne og romerne brukte tunge jernkuler til atletisk trening. I det arkeologiske olympiamuseet i Athen er en 143 kilos kettlebell utstilt.
  - Navnet Kettle kommer av at kula fra sida ser ut som en tekjele (kettle).
  - Første norske NM i denne type kuleløft ble avholdt i 2012.
- Kilder:** www.kettlebellscience, TV2 m.fl.

«Jeg erfarer at denne treningsformen gir mer muskler»

Visekorporal SIMEN HAFSTAD

VARIERT: Det er mange forskjellige måter å bruke kula, her Sebastian Skagøy liggende på rygg.

I en kald garasje på Skogfoss grensestasjon er seks soldater i sving med å varme opp til dagens treningsøkt – en times styrketrening.

På denne lille stasjonen er det ingen avanserte treningsapparater. Men de har jernkuler med seks forskjellige vekter og farger – fra 12 til 24 kilo. De heter kettlebells.

Bacheloroppgave. – Dette er en relativt ny treningsform i Norge, som har blitt populær i studentmiljøer og også i store deler av For-

saret. Her på grensestasjonen legger vi vekt på å gi soldatene kunnskap de kan dra med seg videre. Tjenesten på grensen krever ingen superstyrke, men motiverte soldater med fysikk og mentale ferdigheter for å kunne operere selvstendig over tid i alle værforhold, sier løytnant Sveinung Voreland.

Han er stasjonssjef på Skogfoss, driver med triatlon og prøver å få flest mulig av soldatene med på kettlebell-trening. Voreland gjorde en bacheloroppgave om treningsformen på Krigsskolen.

Tøff trening. Kettlebell er først og fremst styrketrening, men gir også kondisjon. Du styrker kjernemuskulatur og balanse. Treningsformen har lange tradisjoner.

– Du må gjøre øvelsene riktig, og det finnes mange instruksjonsvideoer på nettet. Helst 80-90 prosent ytelse i ideelt sett 25 til 45 minutter. Poenget er å plukke de beste basisøvelsene slik at oksygenforbruket blir høyest mulig. Det blir ganske tøff trening, vedgår løytnanten.

Skal man drive slik trening, trenger man strengt tatt bare et par kuler hjemme. I kaldgara-

sjen til grensejegerne er det nå et par dusin til rådighet, og karene er ferdige med oppvarmingen. Nå svinges kulene rundt kroppen.

Det begynner å lukte svette.

Et dusin øvelser er listet opp på en plakat, som swing, windmill, snatch, turkish og push-and-pull. Stasjonssjefen har satt sammen treningsprogrammet og leder treningen.

En av karene mister underveis kula i betonggolvet.

– Skader?

– Man kan selvfølgelig få kula på tåa, men vi

har ikke hatt noen skader. Og er du i tvil om hvilken kule du skal velge, ta en lettere, sier løytnanten. Inne på GSV er det slutt på kettlebell i gymsalen etter at de to ganger ødela gulvbelegget. Nå har de rullbare gulvmatter til beskyttelse.

Historie. Soldatene holder på en liten halvtime før det er slutt på økta i garasjen.

– Jeg prøver å få meg et par økter i uka og erfarer også at denne treningsformen gir mer muskulær trening. Jeg har drevet med styrketren-

ing med vekter i treningsstudio før militæret og vil nå legge kettlebell inn i treningen også etter at jeg er dimittert. Her er vi flere som trener sammen, det er en fordel når vi skal presse hverandre, sier visekorporal Simen Hafstad.

Snart er de små grensestasjonene i Pasvikdalen nedlagt. Men kettlebell-treningen drives videre på den nye Grensestasjon Sør (Passvik), som skal tas i bruk på Svanvik.

TORBJØRN LØVLAND tl@fofo.no
Foto: ARNE FLAATEN

Militært samspill

Marinemusikerne tar med seg **unge talenter** på øvelse.

SAMMEN: Jon Klavenæs hjelper Eirik Elvestad. Alle instrumentgruppene har fått med seg hver sin marinemusiker som forsterkning.

Motivasjon. – Nå er dere i Forsvaret. Her er vi stille, sier dirigent Terje Gravningsmyhr. Med måtelig suksess. Helt til han løfter to hender og én taktstokk. Når det blir alvor, er det slutt på hviskingen. Men ikke på spenningen eller motivasjonen.

Det er nettopp motivasjonen som er grunnen til at Kongelige norske marines musikkorps har invitert unge musikk talenter fra hele Vestfold til øvelse. – Vi hadde lyst til å lage noe for ungdommer som spiller i musikkorps og kanskje trenger den ekstra motivasjonen det er å spille sammen med profesjonelle, sier Odd Benny Solli.

Stanger i taket. Trompetisten tok initiativet til å invitere unge korpsmusikere fra nærområdet til en øvelse sammen med proffene. Fra den spede starten har tiltaket vokst så mye at det nærmer seg en grense for hvor mange som kan være med.

– Men det er et luksusproblem. Tanken vår er å gi ungdommene mulighet til å komme i kontakt med Forsvaret på en annen måte. Samtidig er dette tenåringer som er vant til å dra lasset i sitt eget korps, og kanskje ikke møte så mange utfordringer. Her får de muligheten til å strekke seg litt, sier Solli.

Lærer. Det får i hvert fall Eirik Elvestad og kollegene i slagverkseksjonen.

– Her har jeg prøvd instrumenter som jeg aldri har spilt på før, sier han, mens løytnant Jon Klavenæs hjelper ham å finne frem i notene.

– Det er første gangen jeg er her, og det er kjempemorsomt. Det var dirigenten vår som sa fra at vi kunne bli med, og selvfølgelig er det mye å lære, sier Elvestad, som vanligvis spiller i Tjøme Skolemusikk.

Kristin Herland er en av de mange skolekorpsdirigentene som kan glede seg over musikere

som får ekstra inspirasjon og utfordringer. Hun har tatt med seg hornistene Mette Nygård og Sinikka Myrvang Haare fra Hof Skolekorps. Vanligvis spiller de i et lite brassband; nå har de plutselig fått med seg flere ganger så mange, samtidig som de ikke lenger er «bare messingen».

– Dette er et veldig fint tilbud fra Marinemusikken, konstaterer Herland.

«Russisk rulett». Musikalsk sett karakteriserer Odd Benny Solli det som «russisk rulett med fullt magasin».

– Vi sender ut vanskelige noter og håper de har øvd litt. Det har gått bra før, men vi har strammet til vanskelighetsgraden for hver gang, forklarer han og legger til:

– Det er nok mange som sitter ensomme i korpsene sine og sliter litt. Derfor er det viktig å kunne fokusere på det som er positivt.

Truls Sanaker, tidligere marinemusiker og nå kommandant på Karljohansvern, er opptatt av ansvar:

– Ofte er det slik at de eldste i korpsene må tilpasse seg nivået til de yngste. Derfor er det viktig at de får et tilbud. Og så har vi et ansvar.

Alle i Marinemusikken har jo spilt i skolekorps, påpeker Sanaker.

«Hentekonserten» for foreldre og andre sjåfører som avslutter øvelsen, viser at det gikk bra denne gangen også. Og Odd Benny Solli gleder seg over at det nok en gang er gått bra, med rekorddeltagelse – og et budsjett på nøyaktig o kroner.

GEORG MATHISEN
FOTO: KRISTIN ELLEFSEN

Den vanskelige tiden

I en storkrig har enkeltskjebner lett for å drukne i de store dramatiske begivenhetene. Selv om det er individer som utkjemper krigen, er det i ettertid få enkeltskjebner som belyses. Denne boken gir deg historien til mennesker

som vokste opp med hver sine problemer i den vanskelige mellomkrigstiden. Da krigen kom, ble de trukket inn som små brikker i den store krigsmaskinen som overvant nazismen.

Dette er en annerledes og meget menneskelig beskrivelse av to personers liv under okkupasjonen på et lite sted utenfor Flekkefjord. Skildringen av det daglige strev for å overleve og

hvordan innbyggerne taklet okkupasjonen, er god. Noen gikk med tyskerne, andre «lå på været», noen gikk aktivt inn i motstandsbevegelse, mens andre lot seg friste av godt avlønnet arbeid på tyskernes store byggeprosjektene (kystfort, flyplasser, veier, jernbane). Hovedpersonen kommer etter hvert med i XU (den største allierte hemmelige etterrettingsorganisasjonen i Norge) –

en virksomhet som førte han til arrestasjon og internering på Grini. Det personlige er godt presentert sammen med en bred beskrivelse av de større linjene.

Boken er meget leseverdig og skiller seg fra andre krigsbøker ved sin lavmælte form med hovedvekt på det menneskelige.

ERIK IANKE

«Spionens kamp»
Siv Ellen Omland
Empower Communication
316 sider.

Varmt om bøker

«Boktyven» er på grensen til det klisjéaktige, men vinner seg inn med en varm og god fortelling.

FOTO: TOR ØRA/TAPPELUT PICTURES

Nazi-Tyskland og annen verdenskrig er rammen om en både gripende og til dels spennende fortelling som starter i 1939 – før krigsutbruddet. Handlingen foregår i en bydel i München. Hovedpersonen er den tyske, ni år gamle piken Liesel. Sammen med sin lillebror skal hun sendes til sine nye fosterforeldre. Liesel kan ikke lese, men får hjelp av sin forsterfar til å lære bokstaver og bøkens hemmeligheter. Og lidenskapen for bøker tiltar.

Nazistene og krigen er viktige elementer for den ytre handlingen og bidrar til spenning og dramatik. Bokbål på torget, jødeforfølgelse og tysk mobilisering av unge, og etter hvert eldre, menn. Men det er forholdet mellom piken, fosterforeldrene, en nabogutt og en jødisk flyktning som setter følelsene i sving og driver historien fremover.

Varm realisme. Den USA-produserte filmen spiller på sentimentale strenger. Den har humor, sjarm og varme, men er samtidig fylt med realisme og gir et innblikk i vanlige tyskeres opplevelser av krigen – hvordan de også kunne føle seg truet og tvunget til lydighet og støtte til «Der Führer».

Regissøren har et godt grep om fortellingen, som er hentet fra en roman av den australske forfatteren Markus Zusak. Boken ble utgitt på norsk i 2007.

At det er Døden som forteller selve historien om Liesel og hennes fascinasjon for bøker, er et større poeng i romanen, men er også fortellergrep i filmen.

Hovedpersonen Liesel er godt spilt av den kanadiske tenårings Sophie Nélisse. Geoffrey Rush kler rollen som godmodig fosterfar, mens Emily Watson klarer å være passe hurpete som streng fostermor. Regissøren har klart å få rollene til de to hårfint forbi det klisjéaktige.

JAHN RØNNE

■ film

Film: «Boktyven»
Regi: Brian Percival
Skuespillere: Geoffrey Rush, Emily Watson, Sophie Nélisse
Sjanger: Drama
Premiere: 17. januar

FOTO: ERLING EIKLI

Kjakan tilbake på Karl Johan

Sønsteby-statuen er på plass på Karl Johan.

Per Ungs skulptur «Mannen med sykkel» av motstandsmannen og krigshelten Gunnar «Kjakan» Sønsteby viser situasjonen på Karl Johan 9. april 1940. Det var her unge Sønsteby stod med sin sykkel og så tyske tropper marsjere nedover Oslos paradegate. På Sønstebys fødselsdag markerte familie, ordfører Fabian Stang og Sønstebys nære venn Erling Lorentzen at statuen var på plass. Til

stede var også kull Sønsteby fra Krigsskolen på Linderud.

– På Krigsskolen er det en tradisjon at kullene anerkjenner norske krigshelter ved å knytte navnet til en av disse, forteller kadett Usman Aslam F.

– Hensikten er å gjøre kadettene bevisst på lederens rolle i krig, for derved å reflektere over hvilke egenskaper og grunnleggende verdier de selv ønsker å fremvise. Kulletts navn er sydd på en fendel som brukes under parader og andre høytidelige seremonier, sier Aslam.

Ved valg av Sønsteby la kadettene vekt på egenskaper hos Gunnar Sønsteby: mot, ansvarsbevissthet, demokratiforkjemper, ydmykhet og det å lede med eksempel.

– Sønstebys verdier og holdninger er noe vi streber etter i vår hverdag og profesjonsutøvelse. I tillegg var det stort å få møte hans kone, Anne-Karin Sønsteby, sier Aslam.

ERLING EIKLI ee@fofo.no

Gender i teori – og i praksis

For første gang kommer lærebok om gender.

Ifølge forlagets omtale gir boken «Gender i Forsvaret: Fra teori til praksis» en bred introduksjon til begrepet, nytteverdien for militære aktører og hvordan genderperspektiv kan brukes i planlegging og gjennomføring av militære operasjoner.

Forskjellene. – Hovedmålgruppen er krigsskolene og stabskolen. I tillegg er den interessant for alle som ønsker å forstå Forsvarets virksomhet, sier Anita Schjøset, som var rådgiver i Genderprosjektet ved Forsvarets høgskole (FHS) i nærmere tre år og er redaktør for boken.

Hun har en doktorgrad i internasjonal politikk og har tidligere vært seniorforsker ved Institutt for fredsforskning Oslo (PRIO).

– Gender handler om vårt sosiale kjønn, det vil si de tillærte forskjellene mellom menn og kvinner, sier hun.

– Vi mener det er en banebrytende bok. Det er den første boken av sitt slag som er skrevet om gender.

Langt unna. – Kunnskap om genderperspektivet skal gjøre Forsvaret bedre i stand til å gjennomføre sine oppdrag. Vi har også en forpliktelse overfor FN når det gjelder resolusjon 1325, som garanterer beskyttelse for kvinner og jenter, og sikrer dem en rolle i fredsforhandlinger og gjenoppbygingsarbeidet etter en væpnet konflikt.

– Men vi er dessverre langt unna god nok kunnskap hos personellet om gender. Blant annet er det en utfordring at militære stadig skifter jobb, og det går utover kompetanseoverføringen i organisasjonen.

Schjøset sier at gender har vært sterkt prioritert på politisk nivå i Norge, men i gjennomføringen har det vært manglet i praksis. Et eksempel er mandatet til genderrådgiverne i Afghanistan, det har vært uklart. Genderprosjektet ved FHS ble lagt ned i fjor sommer og ansvaret overført til Forsvarsstaben.

GRO ANITA FURREVIK gaf@fofo.no

I årets mørkeste måned og like før jul tente forsvarsminister Ine Eriksen Søreide lyset – og lyset strålte over Akershus festning (bildet). I regi av lysmester Erik Selmer presenterte festningens skyteskår, murer, og tårn seg i all sin prakt. Etter flere år i mørket er det foretatt

en total utskiftning og rehabilitering. Med ny design og oppdatert energiøkonomisk teknologi kuttes også strømregningene dramatisk.
 – Når vi tenner lysene i og rundt Akershus festning, så gjør vi noe viktig. Festningen er et nasjonalt monument, og dette viktige lande-

merke skal kaste glans også etter mørkets frembrudd, sa forsvarsministeren til de som i kveldsmørket hadde samlet seg ved Munks tårn.
 Det gamle lysanlegget var over 40 år og hadde dårlig effekt. Takket

være et godt samarbeid mellom Forsvarsbygg, Oslo kommune, Oslo havnevesen og Forsvarsdepartementet har man fått et strålende resultat. (ee)

Forberedelse til vinter

FOTO: ARNE FLAATEN

– Trikset er å tre på kjettingen slik at den ikke legger seg på siden, men rett under dekket, sier sersjant Marko Ruzic. På Gardermoen trener soldater på militærbilkurs på å sette på kjetting. Tre vaktssoldater fra Luftforsvaret er på hver bil. En sitter i fører-setet, to trer på kjetting.
 – Er vi flere, kan vi montere kjetting på alle dekkene samtidig. Nå tar vi to dekk om gangen. Det pleier å gå fort. Så kjører vi litt, før vi strammer. Det er vanlig at kjettingen løsner litt når vi begynner å kjøre, sier Ruzic, som tjenestegjør i Heimevernet og er instruktør på kurset.
 – Etterpå skal vi trene på terrengkjøring. Vanligvis brukes kjetting under isete forhold, men den fungerer også bra i gjørme. Hensikten er jo å sikre seg mot vanskelige forhold – og sørge for at kjøretøyet kommer frem.
 – Hvor ofte bruker dere kjetting?
 – Her på Gardermoen brukes den vel to-tre ganger i året. Det kommer an på hvilken øvelse vi deltar i, og hvordan vinteren har vært. I år har den nok vært brukt mer på Setermoen!

Slutt på messekort

AVSLUTTES: Forsøket med egne oppladde kantinekort bli nå avvirket. FOTO: ARNE FLAATEN

Det blir slutt på forsøket med de spesielle kantinekortene som brukes av noen fritids- og spise-messer. Årsaken er at Forsvarets regnskapsavdeling (FRA) får et omstendelig sluttoppgjør.
 Kontantkortet har blitt ladet til et visst beløp, som så har blitt trukket ved bruk. Og det er da utfordringen for FRA begynner, de må regnskapsføre en egen balansekonto.
 – Dette er ingen stor sak for oss, men ladekortene gjorde det mulig å få køen fortere unna fordi transaksjonen gikk raskere, sier senior-konsulent Atle Standnes i FLO

felleskapasiteter. Blant de som brukte kortene, var Kjeller, Haakonsværn og GSV.

FRA har i samråd med FLO besluttet ikke å utstede nye kort fra årsskiftet; eksisterende kort kan benyttet ut første kvartal i år. I stedet kan vanlige betalingskort benyttes, eller kantar.

– Gevinsten på litt kortere kø går opp når vi skal gjøre opp regnskapet, det blir veldig ressurskrevende. Vi tar jo vare på dine penger i kortet, sier fagansvarlig regnskap i FRA, Aksel V. Herdlevær.

TORBJØRN LØVLAND tlf@fofo.no

Champagne-landingen

FOTO: TORBJØRN LØVLAND

FEIRET: Skvadronsjef Dag Monsen og luftvingsjef Helge Rasmussen bød på champagne da 60-åringen Arne Larsen landet for siste gang.

Kaptein Arne Larsen (60) har vært med nesten helt fra starten på Lynx-æraen. Siste landing i Bardufoss ble feiret med champagne.

I rundt 30 år har systemoperatør Larsen fløyet helikopter på 337-skvadronen, han har 7200 timer i lufta – inkludert Orion. Når Lynx-en erstattes av NH-90 om et år, er det også et ørlite generasjonsskifte i hangaren på Bardufoss.

– Jeg har vært heldig som har kunnet holde meg operativ til siste tjenstedag. Men nå får yngre overta, sier kapteinen. Larsen, som er aktiv både med sykling, skigåing og løping. Han har vært med på dramatiske situasjoner også, men skvadronen har unngått personskader av alvorlig karakter.

Fem Lynx-helikoptre har fått forlenget flytid til 9600 timer. Larsen og kollega Geir Eilertsen har aleine nesten slitt ut ett helikopter, om vi regner slik! Eilertsen har fortsatt litt flytid igjen...

ordgolf

Forrige nr.: Vinner av 15 Flax-lodd: **Stein Egil Nylén, Tønsberg**

Ved å bytte ut én bokstav om gangen, uten å forandre rekkefølgen på bokstavene, skal du gå fra et ord til et annet. Det gjelder å nå **målordet** ved hjelp av færrest mulig ord eller «slag».

Egennavn eller dialekt kan ikke brukes.
Eks: FEIL skal bli RETT: feiT - feTt - Rett.

Månedens oppgave er **SJAKK** skal bli til **ETISK**

Blant dem med færrest ord, trekkes en vinner som får **15 Flax-lodd**. Send løsningen til **konkurranser@fofo.no** eller på postkort til: F - Forsvarets forum, postboks 1550 Sentrum, 0015 Oslo. Du kan også svare på konkurransesidene på **www.fofo.no**. Svarfrist: **19. februar**

hva er dette?

En militær effekt viser seg i bildet. Hvilken? Send løsningen til konkurranser@fofo.no eller på postkort til F - Forsvarets forum, postboks 1550 Sentrum, 0015 Oslo. Du kan også svare på konkurransesidene på **www.fofo.no**. Svarfrist: **19. februar**

Bildet sist gang var «Vedsekk»
Vinner av 15 Flax-lodd:
Henning Hallerud, Kongsberg

hodebry

Film og musikk
★ I hvilken kinoaktuell film spiller Pia Tjelta en av de to hovedrollene?
★★ Hvem synger låta «Jan Egeland»?

Litteratur
★ Hvem har skrevet bøkene om Doktor Proktor?
★★ Hva heter hovedpersonen i Jørn Lier Horsts kriminalromaner?

Sport
★ Hva heter eieren av fotballklubben Cardiff City FC?
★★ Hvem ble nest beste nordmann sammenlagt i herreklassen i årets Tour de Ski?

Geografi
★ Hvor stor er jordas omkrets ved ekvator?
★★ Hvor stor del av jordas overflate er dekket med vann?

Forsvaret
★ Forsvarssjefens lillebror har en profilert stilling. Hvilken stilling, og hva heter mannen?
★★ Hva er forsvarssjefens fulle navn?

Finalen
★★★ Hvem er regjeringens øverste representant på Svalbard?
★★★★ Hva er tundra?

premienøtta

Hvor er dette sitatet hentet fra: «Jeg er Alfa og Omega, den første og den siste, begynnelsen og enden?»

Løsningen sendes til **konkurranser@fofo.no** eller på postkort til F - Forsvarets forum, postboks 1550 Sentrum, 0015 Oslo.

Svarfrist: **19. februar**

Løsning i nr. 12: «Mjød»

Vinner av 15 Flax-lodd er: **Anne-Lise Husebø, Oslo**

x-ord

Løsningssetningene i kryssord nummer 12 var:
God jul til leserne av F

Vinnere:

- 1.premie (15 Flax-lodd) **Jostein Aklestad, Ålesund**
- 2.premie (10 Flax-lodd) **Dag Terje Billit, Oslo**
- 3.premie (5 Flax-lodd) **Håkon Juliusen, Fyllingsdalen**

Send riktig løsningsord til **konkurranser@fofo.no** eller på postkort til F - Forsvarets forum, postboks 1550 Sentrum, 0015 Oslo. Du kan også svare på konkurransesidene på **www.fofo.no**. Leveringsfrist: **19. februar**
Lykke til!

		PÅLEGG	LAND	FRUKT	ØKOK	ØM	BÅT	SAFR- KLYPE
				LIANDY				UT AV
		FOR- HOLD						
		GNER				FLOG		
						LERLWE		
		POP- LÆRT			SALE			
		ART			LEG- DELEN			
TEMA-X	TEDE- SERIE- SOLDAT	FEK5	MAN				NAROFF	
01-11		FERM. SÅ	KLUBB				SO	
		OG NI						
LISTE								ER NØDT
				THE	JAVE			
					SPRE- CHOPING		I VARD	JOTUN
I GOTS							SOLM	
41		INERTAM					APPOINT	ENAV
		KANAV						TOLV
KAWA- LERIST								SLAV- STED
BLE	TANZA- NIA		KRAFT- JT		TAG	FUSS		
EMBE	PRE		TRYKK					
OM								
				NAS- FOR- BAMLING				
ÅNGON		RIS- MEDDEL		GRESK	BIE	NEOM		ENG
		KVINTE		SOV- STAV	MINAVN	GROSS		TALL
TIPS			IKOT	KLAGE- SANG				ELV
				NUMMER				
DNR						FELENE		
YRKE								LEVER

finn fem feil

VINN FLAX-LODD!

Kikk godt på bildene, og finn fem feil ved bildet nederst.

Send løsningen til **konkurranser@fofo.no** eller på postkort til F - Forsvarets forum, postboks 1550 Sentrum, 0015 Oslo. Du kan vinne **15 Flax-lodd**.

Du kan også svare på konkurransesidene på **www.fofo.no**. Svarfrist: **19. februar**

Vinner av 15 Flax-lodd: **Gunnlaug Kjøllesdal, Oslo**

På hvilken side kan du lese om depotet

Send ditt svar til **konkurranser@fofo.no**.

Svarfrist: **19. februar**
Vi trekker ut en vinner som får tilsendt 15 Flax-lodd.

Løsning i nr. 12: side 51
Vinner av 15 Flax-lodd: **Alexander Frodahl, Gjøvik**

SVAR HODEBRY:
Film og musikk: 1 stjerne: Amnesia, 2 stjerner: Vivaldi, Litteratur: 1 stjerne: William Nesbø, 2 stjerner: William Westing, Sport: 1 stjerne: Vincent Tan, 2 stjerner: Chris Jespersen (nr. 2), Geografi: 1 stjerne: 40 075,02 km, 2 stjerner: 70,8 prosent, Forsvaret: 1 stjerne: Daglig leder i Brann heter Roald Bruun-Hanssen, 2 stjerner: Haakon Steffen Bruun-Hansen, Finlen: 3 stjerner: Syssemanen, Odd Olsen Ingerø, 3 stjerner: De skoggrensen, sør for den polare treløse område nord og

Redaktør i Pro Patria

Pro Patria utgis av Norske Reserveoffiserers Forbund. Bladet er et viktig bindeledd mellom Forsvaret og forsvarsinteresserte og er et av Norges viktigste fagmilitære tidsskrifter.

Bladet utgis både på papir og nett. Den trykte utgaven utgis 5 ganger i året, har et opplag på ca. 7 000 og leses i snitt av 26 000 mennesker. Bladet distribueres til Forbundets medlemmer og til politiske og militære beslutningstakere.

I tillegg til å informere om militærfaglige-, forsvars- og sikkerhetspolitiske forhold, skal bladet bidra til å skape forståelse for NROFs grunnsyn, slik disse fremgår av formålsparagraf og strategidokument.

Redaktøren rapporterer til Forbundets generalsekretær. Ansvar for bladets forretningsmessige drift er tillagt NROFs sekretariat.

Da vår nåværende redaktør ønsker å fratre, søker vi en engasjert etterfølger som kan videreutvikle bladets sterke posisjon og arbeide for at Pro Patria blir en synlig aktør i forsvarsdebatten.

Vi ser for oss en person med følgende kvalifikasjoner:

- Interesse for Forsvaret og god forståelse for forsvarspolitiske og militærfaglige spørsmål
- Godt nettverk i forsvarsmiljøet
- God journalistisk erfaring
- Ønske om å bidra med egenproduserte artikler
- Gode kommunikasjonssevner, utadvendt og relasjonsskapende
- Offensiv og resultatorientert legning
- Strukturert arbeidsform med tydelighet og gjennomføringsevne
- God kjennskap til Redaktørplakaten, Tekstreklameplakaten og Vær Varsom-plakaten

Vi tilbyr en utfordrende stilling i en virksomhet med mange og spennende utfordringer. Lønn etter avtale. Nærmere opplysninger om stillingen kan fås ved henvendelse til informasjonsansvarlig Camilla Gamborg Briså (tlf. 22 48 82 46/926 97 613) eller generalsekretær Jørgen Berggrav (tlf. 22 47 82 41/916 95 058). Søknad med CV, attester, referanser og eksempler på tidl. publiserte artikler, sendes til post@nof.no innen 15. februar 2014.

EXTREME PERFORMANCE FOR EXTREME CONDITIONS

kongsberg.com

Kongsberg Gruppen (KONGSBERG) er et internasjonalt, kunnskapbasert konsern med 7 269 ansatte i mer enn 25 land. Konsernet leverer høyteknologiske systemer og løsninger til kunder innen olje- og gassindustrien, handelsflåten, forsvar og romfart. KONGSBERG er notert på Oslo Børs og hadde driftsinntekter på 15,7 milliarder kroner i 2012.

MARKEDSFØRING LUFTVERN

KONGSBERG DEFENCE & AEROSPACE - KONGSBERG

Integrated Defence Systems (IDS) er en divisjon i Kongsberg Defence & Aerospace. Vi utvikler og leverer et av verdens mest avanserte luftvernssystemer. Våre kunder er hovedsakelig i det europeiske og amerikanske markedet og vi jobber tett sammen med flere store internasjonale selskaper.

På grunn av økende aktivitet søker vi 1-2 medarbeidere for markedsføring av luftvernssystemet NASAMS. Søkere må ha betydelig utdannelse og faglig bakgrunn fra luftvernssystemet NASAMS.

Arbeidsoppgaver:

- Markedsføring av NASAMS
- Kundekontakt, presentasjoner og deltakelse på messer
- Jobbe i tilbudsteam med fokus på NASAMS systembeskrivelse. Intern og ekstern koordinering av tilbudsarbeid og koordinering med våre internasjonale samarbeidspartnere

Kvalifikasjoner og personlige egenskaper:

- Må ha betydelig utdannelse, helst krigsskole, og inngående systemkunnskap om NASAMS
- Systematisk og målbevisst
- Lederskapsoppgaver
- Konkurransesinn
- Meget gode engelskspråklige ferdigheter, muntlig og skriftlig

Vi tilbyr:

- En utfordrende stilling i et internasjonalt konsern
- Eterkt faglig miljø
- Gode utviklingsmuligheter
- Konkurransedyktige betingelser
- Reising må påregnes

For mer informasjon om stillingen, kontakt Markedsjef, Hans Christian Hagen på mobil (+47) 900 45 712. Søknad sendes elektronisk på kongsberg.com/careers innen 20.02.14. Ref.nr: DA-18/13.

AKTUELT FRA FORSVARET

Her kommer artikler og informasjon fra forsvarsgrenene og Forsvarets avdelinger.

FOTO: ARNEFINN ROGNMO

76 Verdidagen

78 Britisk hjelp

79

«Kjernen i den fysiske treningen er tilstrekkelig fysisk hardførhet»

RUNE JAKOBSEN
Generalmajor
Generalinspektør for Hæren

80 Snart er det feiring

82 Kurs i «snille» våpen

83 Kommentar: Vi er 200 år

84 Tar over på Island

86 Nytt redningshelikopter

87

«Nå skal omstillingen for alvor i gang»

JAN INGE RINGSBY
Oberstløytnant
Sjefprest i Luftforsvaret

88 Georgiere på skolebenken

91 Kommentar: Stabstjeneste

92 Dataoversikt i felt

93 Kommentar: Forsyningsfornyelse

94 Patruljebåt mot pirater

95 Kommentar: Spesialstyrkenes oppdrag

97 Kommentar: Jeg liker det jeg ser

Posthjelpen

5,5 tonn med brevpost og pakker blir hvert år scannet og åpnet den videresendes til Forsvarets avdelinger.

96

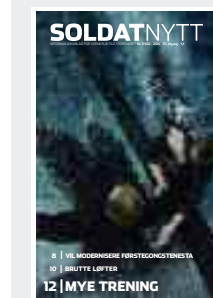

FOTO: BAARD BRAATEN

Norsk bistand

Norske heimevernsoffiserer har gitt georgiske kolleger opplæring.

91

Soldatnytt har besøkt treningsanlegget på Haakonvern.

VERDI

Kadetter ved Krigsskolen diskuterte påkjenninger og lederrollen under sin årlige verdidag.

Seks av ti kadetter har aldri deltatt i operasjoner utenlands, noe som betyr at mange fremtidige offiserer og ledere aldri har kjent på krigens påkjenninger og hva det vil si å lede soldater i strid.

Verdidagen på Krigsskolen er et årlig arrangement, en dag dedikert til refleksjon og diskusjon rundt et tema som kadettene selv synes det er verdt å belyse. Med erfaringsutveksling på tvers av årskullene og ulike foredrag diskuteres etiske og moralske dilemmaer som preger den militære profesjon. Temaet var «Håndtering av krigens påkjenninger – et lederansvar» da dagen ble avholdt før jul.

Beslutning. Forventninger om å være rollemodell og representant for Forsvaret og det å lede i krise eller krig innebærer håndtering av komplekse og risikofylte situasjoner der det å ta eller miste liv er reelle problemstillinger.

Skolesjef, oberst Ingrid Gjerde, innledet årets

verdidag med en treffende historie om hvordan alle hennes soldater snudde seg mot henne og ventet på den viktige beslutningen like etter at en bombekastergranat hadde slått ned få meter fra stillingen deres. Det ligger altså en klar forventning om at beslutninger skal komme raskt, og at de blir formidlet på en konkret og troverdig måte når slike uforutsette situasjoner inntreffer.

Hvorfor verdidag? - Vi leser historiske beretninger og hører stadig om enkelthendelser der krigens påkjenninger har satt dyktige offiserer ut av spill. Jeg prøver gjerne å sette meg selv i lignende situasjoner og tenker ofte over hvordan jeg selv ville reagert. Verdidagen er en god arena for erfaringsutveksling og diskusjon, sier kadett George Detsis som var med å arrangere verdidagen.

Krig handler om mennesker og partene opplever situasjonene ulikt. Reaksjonene vil variere

fra person til person. Krigens påkjenninger kan enkelt forklares som summen av alle disse reaksjonene. Krevende situasjoner utnyttes til fordel og påkjenninger må takles bedre enn motstanderen.

Realistisk trening, øvelser og drill, innlærte handlinger, teknikker og erfaring gjør soldatene bedre forberedt. Kjennskap til egen fysikk og psyke gjør at hver enkelt forstår sine begrensninger. Like viktig er de mentale forberedelsene, gjennom erfaringsutveksling, diskusjon og refleksjon.

22. juli. Foredragsholderne på verdidagen var håndplukket for å gi kadettene et bredt perspektiv på ulike lederutfordringer.

Arne Guddal, innsatsleder i Søndre Buskerud politidistrikt, innledet med et foredrag om mentale forberedelser i politiet. Han delte sine erfaringer fra det som skjedde før, under og etter

INNSATSLEDER: Arne Guddal fra Søndre Buskerud politidistrikt foredro om mentale forberedelser i politiet.

situasjonen på Utøya i 2011. En utenkelig hendelse, som bar preg av usikkerhet, kaos og høy risiko for alle involverte. Med sin ærlige beretning om hvordan han håndterte situasjonen skapte innsatslederen både diskusjon og refleksjon blant kadettene.

Viktigheten av å by på seg selv var et av Guddals

viktigste budskap. Det å kunne vise følelser og empati for sine kolleger til daglig for å skape gjensidig tillit er helt avgjørende for en enhet i et operativt miljø.

Sterke historier. De som var soldater og offiserer i den første kontingenten i Libanon i 1978, fikk raskt kjennskap til krigens tøffe påkjenninger. Med lite tid til forberedelse og et omfattende mandat skulle de gjenopprette fred og stabilitet i et nytt og ukjent område.

Petter Kjendlie reiste ut som nyutdannet troppsjef i den norske FN-bataljonen. Med detaljerte skildringer, sterke historier og egne bilder delte han av sine erfaringer, i tillegg til å introdusere en rekke «cases» som senere ble diskutert i grupper. Kadettene ble tydelig berørt av Kjendlies historier, og det at han var nyutdannet ved Krigsskolen før avreise, gjorde hans opplevelser svært relevante for kadettene, særlig da han påpekte de tingene han selv

hadde hatt utbytte av fra Krigsskolen i sin tjeneste.

Det å lede fra front, evnen til å stå i situasjonene og være framme der det skjer, gjøre noe med troverdigheten i lederskapet og synliggjøre de ulike mulighetene til å løse oppdraget.

Kadettene diskuterte casene fra Kjendlie.

Oberstløytnant Rune Wenneberg oppsummerte ved å knytte sine egne og de andre foredragsholdernes erfaringer opp mot Forsvarets kjerneverdier – og til det og ta og miste liv. Han forklarte viktighetene av å forstå og relatere seg til Forsvarets kjerneverdier. Samtidig understrekte han hvor sentralt det er at offiserer tar stilling til ulike verdispørsmål til daglig, for å være bedre rustet til å stå i situasjonen når det virkelig gjelder.

PS: Kronprins Haakon besøkte også seminaret og holdt et interessant foredrag om verdighet.

DANIEL MOOD HAUGOM
Kadett på Krigsskolen

AFGHANISTAN: Seks av ti offiserer har ikke kjent på krigens påkjenninger og vet ikke hva det vil si å lede soldater i strid.
FOTO: FORSVARET

Førpremiere. Velferden i Indre Troms overrasket soldatene i Brigade Nord med eksklusiv førpremiere på «Kill Buljo 2» før jul. Rød løper, militærpolititi på geledd, pansret eskorte, helikopter i luften. Det var ikke spart på kruttet da hovedrolleinnehaverne Triana Iglesias og Stig Frode Henriksen møtte til fremvisningen av filmen. Iglesias var overrasket over den overveldende velkomsten og stilte velvillig opp på selfies og skrev en masse autofrafer.

Vinterinnrykk. I disse dager tar Brigade Nord, Hans Majestet Kongens Garde og Grensevaktene mot nye soldater. Januarinnrykket er i gang. 1375 jenter og gutter er ventet å møte på henholdsvis Sessvollmoen, Terningmoen og Høybukta i løpet av januar.

her & nå

RUNE JAKOBSEN
Generalmajor
Generalinspektør for Hæren

HÆREN

Bedre å bo på Rena

Strakstiltak på Rena har forbedret boligsituasjonen.

Sist høst ble det klart at underdekningen av bolig og kvarter var så stor at strakstiltak var påkrevd. Mange grenaderer bodde enten på seksmannsrom eller på dyre hotellrom.

En prosjektgruppe nedsatt av Generalinspektøren for Hæren ble satt i sving for å se på mulige løsninger. Det ble bestemt at kaserne Sætermoen i leiren skulle pusses opp, samt at en boligrigg skulle etableres.

Til sammen skulle dette gi 72 sengeplasser.

Raskt løst. Kaserna ble tatt i bruk like før jul, og boligriggen skal være klar i mars dette året.

– Dette har vært en svært uheldig situasjon, som heldigvis ganske raskt ble løst, sier oberstløytnant Aleksander Jankov i Hærstaben. Han har på vegne av GIH ledet prosjektgruppa og er veldig fornøyd med at generalinspektøren personlig har engasjert seg så sterkt.

Bidrett. – Det at Hæren så raskt klarte å løse dette problemet, viser både tilpasningsdyktighet hos de som personlig ble berørt, samt en organisasjon som ser muligheter og løsninger, sier Jankov.

De impliserte har alle vært enige om at situasjonen krevde ekstraordinære tiltak. Forsvarsdepartementet, Forsvarsstaben, Operasjonsstøtte, Forsvarsbygg og Hæren, har alle bidratt til at situasjonen skulle finne sin løsning.

ØIVIND BAARDSEN
Presse- og informasjonsoffiser

Kaserne Sætermoen på Rena er pusset opp og endret til kvarter for 32 grenaderer.

FOTO: ANETTE ASK

ELEVER OG INSTRUKTØRER. Major Morten Von Selchow Bie, lt Maria H. Husebye, øblt Gøran Halvorsen, major Angus W. Wood (instr) og WO1 Stephen Newton (instr).

FOTO: ØIVIND BAARDSEN, HÆREN

Ensidighet, mangelfull skadeforebyggende trening og for lite kunnskap øker risikoen for skader.

Fysisk robusthet

I den senere tid har det vært rettet påstander om at dagens soldater er så slappe at Forsvaret har måttet endre sine fysiske krav. Dette vil jeg tilbakevise. Fra 2003 til 2013 har resultatet på 3000 meter blitt bedre både for vernepliktige og befalelever. Enda viktigere, 10 år i Afghanistan har vist oss at soldatene våre har den fysiske robustheten og viljestyrken som skal til for å mestre krevende situasjoner. Her hjemme ser vi likevel en nedgang i gjennomføring av tradisjonelle merkeprøver.

Utvikling er en forutsetning for å bli enda bedre. Det arbeidet vi nå gjør med fremtidig innretning av militær idrett og trening, ledet av Forsvarets høgskole, skal videreutvikle en aktiv og robust treningskultur. De operasjonelle kravene er fortsatt rettet mot et krise/krigsscenario der vi må fokusere på operativ evne og tilgjengelighet. For å utvikle oss må vi tenke nytt også hva gjelder idrett og merkeprøver.

Fysisk robusthet bygges opp gjennom systematisk trening over tid. For bratt progresjon, ensidighet, mangelfull skadeforebyggende trening og for lite kunnskap øker risikoen for skader. I dagens innsatsforsvar må personell være tilgjengelig umiddelbart. Trent for å prestere når det kreves. En belastningsskade som kan ta dager, uker og måneder fører til lavere operativ tilgjengelighet.

«MERKEPRØVER ERSTATTER IKKE DEN DAGLIGE TRENINGEN»

Krevende oppgaver som å gå langt, bære tungt, gjennomføre fremrykning med opp- og nedsprang, grave stillinger og samtidig ivareta evnen til å betjene avansert utstyr og våpen gjelder fortsatt. Fersk erfaring viser at oppgavene ikke er gått ut på dato. Høsten 2010 gjennomførte løytnant Thorbjørn Sømme og andre norske soldater fra OMLT 4 flere oppdrag til fots i Ghwormach. Under disse operasjonene bar de med seg nødvendig utstyr, som lett maskingevær med ammunisjon, vann og proviant, i en opppakning som passerte 50 kg. Operasjonen ville ikke vært mulig uten soldatenes robusthet; som sterk kjernemuskulatur og utholdenhet.

Fysisk robusthet er viktig for Hærens operative evne. Merkeprøver erstatter ikke den daglige treningen, men kan være motiverende delmål. Vi må ikke være redd for å vurdere, og om nødvendig justere, for at merkeprøvene fortsatt skal motivere til aktivitet. Vi må våge å utfordre oss selv og bruke erfaringene fra Afghanistan og forskning for å justere måten vi trener på. Derfor hilser jeg nye tanker og nye metoder for militær trening velkommen!

Fellesmålet

Briter hjelper norske offiserer på å bli bedre i målbekjempelse.

Et godt samarbeid mellom Storbritannia og Norge har lagt grunnlaget for en kosteffektiv gjennomføring av opplæringen innenfor faget metodisk målbekjempelse (targeting).

Tre britiske instruktører hadde etter invitasjon fra Hærens våpenskole tatt turen til Norge og Sætermoen for å gi 24 elever kompetanse i planlegging av og prosessene rundt metodisk målbekjempelse. Joint Tactical Targeting Course gjennomføres over to uker, hvor elevene er fra Artilleribataljon, Etterretningsbataljon, Ingeniørbataljon, Hærens våpenskole og stab Brigade nord.

Hovedinstruktør Angus Wood er både imponert over elevenes nivå og de moderne undervisningsrommene i leiren.

– Kursdeltakerne er både lærevillige og veldig engasjerte. De stiller mange gode spørsmål, noe som gjør at vi som instruktører må skjerpe oss, sier major Wood.

Smart. På siste dag av kurset var også den britiske militærattacheen; oberstløytnant Matt Skuse, til stede.

– Dette er et viktig samarbeid og smart bruk av penger, sier Skuse, og legger til at det er viktig med utveksling for å videreføre og utvikle det internasjonale samarbeidet innenfor fagfeltet, sier attacheen.

Flere av deltakerne var enige om at dette var et meget lærerikt kurs, med veldig dyktige instruktører.

– I Norge er vi foreløpig ikke kompetente nok til å holde disse kursene selv, sier major Johan S. Carho, kursoffiser fra brigadestaben.

– I Storbritannia er dette satt i system fra politisk og militærstrategisk nivå ned til taktiske og er en del av utdanningsløpet og sertifiseringen for de som skal jobbe med planlegging av og prosedyrer rundt metodisk målbekjempelse i Storbritannia.

Sammensatt. Det er stort søkelys på utnyttelsen av fellesoperative ressurser innenfor sensor og effektor på kurset, noe som er direkte overførbart til øvelsene innenfor den nasjonale fellesoperative arena (FOA), understreker major Carho.

– Vi ser også stor verdi i at elevgruppen er sammensatt fra ulike fagfelt og ulike bataljoner. Her er både ingeniøroffiserer, jurister og operasjonsplanleggere innenfor etterretning og indirekte ild. Dette har stor verdi for læringsmiljøet.

– Faget dekket ikke like grundig på stabsskolen. Derfor er det viktig at vi utnytter oss av muligheten til å få britiske instruktører til å holde kurs her i Norge, sier major Carho.

Vei å gå. – Vi har gjennom dette samarbeidet tatt faget ett steg videre. Dette sier oberstløytnant Gunnar Grande. Han er nestkommanderende ved Hærens skole for taktikk og operasjoner.

– Men vi har fortsatt en vei å gå når det gjelder å få på plass nasjonale direktiver og standardiserte prosesser i faget, sier Grande, som håper å få innspill til dette arbeidet, både fra elevene og andre som jobber med fagfeltet.

– Det må også på plass sertifisering for de som skal jobbe med fagfeltet.

ØIVIND BAARDSEN
Presse- og informasjonsoffiser

Targeting

Targeting er prosessen som gjennomføres for å velge ut, prioritere og påvirke militære mål, gjennom bruk av egne eller fellesoperative ressurser, av kinetisk eller ikke-kinetisk karakter, slik at ønsket slutttilstand oppnås.

HAVETS BESKYTTERE

Viktige datoer

- Mars: HMK overrekker Sjøforsvaret 16 faner i Oslo
- April-august: markeringer i Horten, Stavern, Kristiansand og Tromsø
- 12. april: hovedmarkering i Bergen
- 8. mai: markering i Oslo
- 17. mai: fartøyer til stede i en rekke byer
- Oktober: dokumentarfilm planlagt ferdig

HISTORIE: Sjøforsvarets historie opp gjennom 200 år skal markeres i hele år. FOTO: MARINEMUSEET/RUNE HÅVERSTAD

I år feirer Sjøforsvaret 200 år, og jubileumsmarkeringen innbyr til både folkefest og folkeopplysning.

12. april 1814 fikk Norge sitt eget sjøforsvar etter befaling fra prins Christian Fredrik. I 2014 ser man tilbake på denne begivenhetsrike historien og feirer jubileumsåret over hele landet. Orlogskaptein Bill Ludvigsen er prosjektleder for 200-årsjubileet. Ludvigsen, som til daglig er stabsoffiser i Sjøforsvarsstaben, forteller at 2014 vil gjøre det norske folk bedre kjent med Sjøforsvarets historiske og nåtidige betydning. – Det er viktig å vise innad og utad at vi er stolte av våre tradisjoner og holder dem i hevd. Vi skal vise at Sjøforsvaret er en levende og mo-

derne organisasjon som kan utføre de oppdrag nasjonen pålegger oss, sier Ludvigsen. **Markeringer.** Jubileumsplanene omfatter arrangementer gjennom hele året i en rekke ulike byer. I mars sparkes jubileet i gang i Oslo, hvor Hans Majestet Kongen skal overrekke 16 faner til Sjøforsvaret. Tidligere har Sjøforsvaret brukt det norske flagg som fane, men nå får fartøyene egne faner. Den 12. april er Sjøforsvarets fødselsdag, og på denne datoen i 2014 faller hovedmarkeringen

for jubileet. Arrangementet foregår i Bergen by i samarbeid med kommunen. – Vi inviterer til folkefest med oppstilling, taler og en stor festforestilling, en musikalsk-historisk kavalkade. Her vil vi også offentlig vise fram en helt ny jubileumsmarsj, som Sjøforsvarets musikkorps har utarbeidet, forteller Ludvigsen. **Flere nasjoner.** Festen fortsetter i Oslo i forbindelse med frigjøringsdagen 8. mai. En rekke av Sjøforsvarets fartøyer vil være til stede, og fartøyer fra andre nasjoner er invitert med.

Sjøforsvaret arrangerer marsjering gjennom Oslos gater, sportsaktiviteter og alt som hører en skikkelig sjøforsvarsfest til. Det er dog ikke bare i Bergen og Oslo at Sjøforsvarets jubileum skal markeres. Fra april til august blir det markeringer både i Horten, Stavern, Kristiansand og Tromsø. – En fin måte å vise fram Sjøforsvaret til det norske folk, er å komme inn til havnene, stille i uniform og ha åpne skip, sier Ludvigsen. **Historien.** Noe av det som vektlegges i planleggingen av jubileumsfeiringen, er å fortelle Norge om Sjøforsvarets historie. I den forbindelse arbeides det med en rekke publikasjoner. Dette inkluderer blant annet et historisk hefte fra Forsvarets avdeling for kultur og tradisjon (FAKT), utstillinger i Horten og Bergen og

vandrestillinger til bruk for fartøyer og museer. I tillegg jobbes det med en dokumentarfilm som både fremstiller Sjøforsvarets historie og nåtidens organisasjon. Denne er planlagt ferdig i oktober 2014. En historisk bok om hvordan livet i den dansk-norske marinen var under den store nordiske krigen på begynnelsen av 1700-tallet er også underveis. Boken skal baseres på dagboken til Nils Trosner, en matros i den dansk-norske flåten. **Samkjøres.** Beslutningen om å opprette et selvstendig, norsk sjøforsvar ble forankret i en befaling fra prins Christian Fredrik den 12. april 1814. Samme år skrev Eidsvollmennene den norske grunnloven, og i 2014 skal grunnlovsjubileet feires med brask og bram. Ludvigsen er likevel

ikke urolig for at de to store markeringene skal ta oppmerksomhet fra hverandre. – Planleggingen vår er samkjørt med komiteen som planlegger grunnlovsjubileet. Vi er med i programmet til den offisielle grunnlovs-markeringen, beroliger Ludvigsen. Han mener at 200-årsjubileet gir en mulighet til å kombinere en storslått feiring med å informere nordmenn om Sjøforsvarets betydning i de siste to århundrer. – Vi ønsker å minne oss selv på at vi har hatt 200 år med en selvstendig marine i Norge. Samtidig vil vi at Norge skal bli oppmerksom på jubileet og få vite noe om hva Sjøforsvaret gjør i vår tid. **ANDREAS MOKSNES** Presse- og informasjonsassistent

FOTO: MARTHE BRENDENFUR

Kjemisk innsats. Fregatten KNM Helge Ingstad deltar i operasjon RECSYR (Removal of chemical agents from Syria). KNM Helge Ingstad skal sammen med den danske fregatten, Esbern Snare, eskortere kjemiske våpen ut fra Syria i samarbeid med to sivile fartøy. Et av disse er det norske fartøyet Taiko som skal stå for frakt av de dødelige midlene. I tillegg til fregatten bistår også operatører fra Marinens jegervåpen som både er om bord på KNM Helge Ingstad og Taiko og skal stå for sikring av de kjemiske stridsmidlene.

KNM Tyr ble faset ut. Støttefartøyet KNM Tyr ble 23. november i fjor offisielt faset ut av Sjøforsvaret etter 18 års tjeneste. KNM Tyr ble i sin tid kjøpt inn som et minekontrollfartøy, men fikk nye oppgaver etter nedleggelsen av kystfortene. De seneste årene har fartøyet blitt benyttet til dype undervannsoperasjoner med bruk av undervannsfarkosten ROV. Fartøyet har deltatt på en rekke oppdrag både militært og sivilt, og har flere ganger gjort seg bemerket i media for sine objekt- og personsøk. Fartøyet har vært en viktig bidragsyter både innen Forsvaret og for sivile aktører.

her & nå

LARS FLEISJE
Stabssjef
Sjøforsvarsstaben

SJØFORSVARET

Redningskurs i Øst-Afrika

Nordiske instruktører har kurset øst-afrikanske marineoffiserer i søk- og redningsarbeid.

Nordic Advisory and Coordination Staff arrangerte i desember i fjor det maritime redningskurset. Norges rolle i denne staben er primært å bistå afrikanerne med maritim styrkebygging.

Norsk kursinstruktør. Anne Hesby jobber for Sjøforsvarets skoler som rådgiver innen meteorologi og oseanografi (METOC). I klasserommene i Rwanda var hun på plass som kursinstruktør innen søk og redning.

– Værforholdene i området kan være vanskelige. En av mine oppgaver var å undervise i hvordan søk- og redningsoperasjoner blir påvirket av METOC, sier hun.

Mangler. Kurset tok for seg beregning av søkemønstre og bruk av søk- og redningsverktøy. De øst-afrikanske marineoffiserene fikk blant annet spille ut scenarioer over samband, noe Hesby innrømmer at bød på utfordringer.

– En stor utfordring var hvordan å respondere på mayday. I tillegg var det vanskeligheter med å kommunisere på tvers av språk. Dette gjorde at vi valgte å repetere en del for å lære inn alle elementer godt. Heldigvis var deltagerne lærevillige og engasjerte, forteller rådgiveren.

Det er stort behov for kompetanseløft innen søk- og redningsarbeid i Øst-Afrika. Hvert år mister tusenvis av afrikanere livet i Indiahavet og de store innsjøene.

SVEINUNG AXELSEN
Presse- og informasjonsassistent

FOTO: MORTEN MARIANI
SJØMENN: Kursdeltakerene sammen med de nordiske delegatene.

MINDRE DØDLIG: Elevene under en øvelse med halge på Ulven leir.
FOTO: MORTEN OPEDAL

Makt-trening

For første gang har Sjøforsvaret holdt kurs i bruk av mindre dødelige våpen.

I vår tids internasjonale klima opererer Sjøforsvaret ofte i situasjoner hvor bruk av maktmidler er en nødvendighet. Dette kan være utfordrende i tilfeller hvor stemmebruk kommer til kort, men det ikke er behov for skarpe skudd. På bakgrunn av dette er det viktig å trene på bruk av mindre dødelige våpen.

I den anledning arrangerte Sjøforsvarets skoler denne måneden instruktørkurs i styrkebeskyttelse ved bruk av mindre dødelige våpen.

Hovedinstruktør og fagoffiser, major Trond Sverre Mostue fra Hærens våpenskole, poengterte viktigheten av denne type kurs.

– Det behøves aksjonsmetoder mellom stemmebruk og skarpe skytevåpen, noe som gjør bruk av mindre dødelige våpen aktuelt og nødvendig. Det er viktig at man har mulighet til å kontrollere uoversiktlige situasjoner uten å måtte ty til dødelig makt.

Batong og pepperspray. Kurselevne, representert fra hele Sjøforsvaret, fikk blant

annet trening i nærkamp med batong, arrestasjonsteknikk og pepperspray. Det ble videre gitt opplæring i bruk av hagle og granatkaster.

– Granatkasterne brukes til å skyte ut blant annet CS-gass, mens man med hagle kan skyte ladninger som «beanbags» og «birdscare», forklarte orlogskaptein Karl Petter Haugen, ansatt ved skolesenteret KNM Tordenskjold.

Beanbags er en type hagleladning som har et anslagsfelt stort nok til at dødelige skader unngås, mens birdscare er en pyroteknisk sats som vanligvis brukes for å skremme fugler unna fly. I denne sammenheng skal sprengladningene eksempelvis varsle hurtiggående fartøyer om at de er kommet for nær.

Bratt læringskurve. Instruktørkurset har tidligere vært forbeholdt avdelinger i Hæren og Luftforsvaret. Mostue var fornøyd med at det nå også tilbys

Sjøforsvaret. Instruktøren var også veldig fornøyd med elevenes innsats.

– Innholdet i kurset er nytt for mange, men likevel ligger elevene godt an. Selv om kurset går fort frem, ligger samtlige an til å bestå alle praktiske og teoretiske krav.

Kurset viser hvordan de forskjellige forsvarsgrener kan dra nytte av hverandres spisskompetanser og fagområder. – Det er en stor utvikling at vi kan samarbeide på tvers av våpenskolene, da det gjør at utdannelsen kan være gjennkjennelig og lik, uavhengig av hvilken forsvarsgren man jobber i, sa Mostue.

Interessen for kurset var så stor at bare halvparten av alle påmeldte fikk plass i denne omgang. Kursinstruktørene ga imidlertid uttrykk for at det planlegges nye kurs i fremtiden, enten i år eller til neste år.

SVEINUNG AXELSEN
Presse- og informasjonsassistent

12. april i år feirer det moderne Sjøforsvaret 200 år.

200 ÅR

Sjøforsvaret har alltid hatt stor betydning for nasjonen. Dette er nylig bevist ved innsatsen i Det indiske hav utenfor Somalia og det vises nå i Middelhavet i en høyprofilert internasjonal operasjon sammen med Danmark og andre nasjoner for å fjerne kjemiske våpen fra Syria. Det vises ved jevnlig sjømilitær aktivitet langs norskekysten, og det bevises kontinuerlig ved Kystvaktens kontroll og myndighetsutøvelse som sikrer troverdig ressursforvaltning i havområdene våre.

I et historisk perspektiv vet vi at staten Danmark-Norge falt fra hverandre etter flåteranet i 1807, og vi kjenner til betydningen Sjøforsvaret og Hæren hadde ved unionsoppløsningen fra Sverige i 1905. Vi kjenner til Forsvarets forvitring gjennom mellomkrigsårene og gjenopprettelsen av Marinen utenfor Norge under annen verdenskrig. Vår innsats gjennom flere tiår bidro til at den kalde krigen tok slutt.

«ALL ERFARING
VISER AT
MODERNE
FARTØYER
FORFALLER I
OPPLAG»

Etter den kalde krigen har vi omstilt og effektivisert Sjøforsvaret i flere faser, nedlagt kystartilleriet, avviklet sjøforsvarsdistriktene, avhendet gammelt materiell og investert i moderne fartøyer tilpasset en endret sikkerhetspolitisk situasjon. Nato forvitret militært sett, men er fortsatt en viktig sikkerhetspolitisk arena. Koalisjoner og bilaterale forbindelser

har større betydning enn tidligere. Europa knyttes sammen, Midt-Østen er i endring og Asia vokser frem. Ytterligere strategiske endringer er sannsynlige.

Vår generasjon har fått bidra i denne utviklingen gjennom de siste 40 av de 200 årene. Sjøforsvaret anerkjennes for de fremsynte endringene vi har gjennomført og Sjøforsvaret leverer i dag over forventning. Vi gjennomfører de oppdrag som kreves av oss på en god måte og vi har meget dyktige offiserer, sivile og menige, men vi har ingen robusthet i bemanningen. Vi har fått innført nye arbeidstidsbestemmelser som gir medarbeiderne våre mer forutsigbar fritid. Det er vel fortjent, men det blir spennende å kompensere for noen av konsekvensene. Det er nødvendig å bemanne de fartøyene som ikke gjennomfører tungt vedlikehold. Spesifikt er det behov for å bemanne den fjerde fregatten slik at disse moderne fartøyene kan utnyttes enda bedre enn i innfasingsperioden frem til nå. All erfaring viser at moderne fartøyer forfaller i opplag og det vil ta lang tid å klargjøre dem for oppdrag. Den nye forsvarsledelsen er opp-tatt av dette.

Vi skal uansett gjennomføre en verdig 200-årsfeiring av Sjøforsvaret, både i Bergen i april, i Oslo i mai, langs hele kysten ved grunnlovsjubileet og ved andre havnebesøk utenlands og langs norskekysten.

Lykke til med de neste 200 år!

ISKRIGIGERE

I februar tar norske jagerfly kontroll over islandsk territorium.

Kampflyvåpenet innleder det nye året med en fire ukers deployering til Island fra slutten av januar, der de både skal løse Natos beredskapsoppdrag og øve sammen med svenske og finske kampfly.

Reaksjonsstyrke. Under den kalde krigen var det et stort amerikansk nærvær ved Keflavik-basen på Island. Etter at de fast stasjonerte amerikanske flystyrkene ble trukket ut i 2006, ble det gjennom Nato besluttet at kampflyberedskapen i luftrommet over Island skulle gå på rundgang mellom de Nato-landene som har kapasitet til dette. Norske kampfly har løst dette oppdraget to ganger tidligere, senest i 2011.

Oppdraget løses ved å sørge for at det står et antall kampfly på såkalt NATO QRA-beredskap (Quick Reaction Alert) lik den som Norge til daglig har i Bodø.

Skarp beredskap. Oberstløytnant Haakon Gamborg, som til daglig tjenestegjør som nestkommanderende ved 332 skvadronen i Bodø, er sjef for det norske detasjementet. Han understreker at QRA-oppdraget er noe de norske mannskapene er godt forberedt på.

– Våre piloter og teknikere er godt vant med å drive skarp beredskap, men vi vil bruke noen dager på Keflavik for å tilpasse oss de lokale prosedyrene.

– Vi vil også ha en evaluering av beredskapsorganisasjonen vi har med oss, slik at både vi selv, Nato og islend-

ingene får bekreftet at vi er klare til å gå på beredskap. Når vi går på beredskap, blir jobben å patruljere luftrommet rundt Island, og respondere på eventuell fremmed aktivitet i området.

Kjente partnere. Oberst Geir Wiik, sjef J3 Luft ved Forsvarets operative hovedkvarter, er Training director for samøvingen med Sverige og Finland.

– Vi har et svært godt samarbeide med Sverige og Finland på kampflysiden gjennom det nordiske samarbeidsorganet NORDEFECO. Aktiviteten skjer ukentlig på tvers av landegrensene og gjør at treningsutbyttet er godt.

– Vi har også tidligere deployert enheter til samme flybaser, men det er første gang svenskene og finnene øver på Island.

Wiik understreker videre at svenskene og finnene ikke vil ha noen rolle i det skarpe QRA-oppdraget de norske flyene er involvert i, men er der for å få trening i luft til luft operasjoner sammen med de norske flyene.

BRYNJAR STORDAL
Presse- og informasjonsoffiser

Iceland Air Meet 2014

- Foregår i tidsrommet fra slutten av januar til ut februar.
- Island stiller med CRC LOKI og SAR beredskap.
- Norge stiller med inntil seks F-16 og kontroll og varslings-personell.
- Sverige stiller med inntil sju Jas Grippen og ett C-130 tankfly.
- Finland stiller med inntil fem F-18 og 2 NH90 SAR helikoptre.
- NATO stiller med ett E3A som vil operere ut av FOL Ørland.
- Nederland stiller med ett (K) DC-10 tankfly.
- USA stiller med ett KC-135 tankfly.

ISLAND: Norske F-16-fly løser Natos beredskap i luftrommet over og rundt Island.

FOTO: ANDREAS G BERGSLIEN

65 år med 717 skvadron. 717 skvadron inviterer alle nåværende og tidligere ansatte og andre med tilknytning til 717 skvadron, Forsvarets EK Støttesenter (FEKS/717skv) og 335 B-Ving/EKKO-avdelingen til å markere at det er 65 år siden skvadronen ble opprettet. Markeringen finner sted 4. og 5. april 2014 på Rygge flystasjon. Påmeldingsfrist for deltakelse på arrangementet er fredag 14. februar. For mer informasjon om påmelding, gå til aktivitetskalenderen på forsvaret.no.

FOTO: LUFTFORSVARET

her& nå

JAN INGE RINGSBY
Oberstløytnant
Sjefspresst i Luftforsvaret

LUFTFORSVARET

AgustaWestland AW101

- Lengde: 22,83 m
- Høyde: 6,66 m
- Maks cruisehastighet: 150 knop
- Rekkevidde: 750 nm
- Redningskapasitet: 54 personer ved kriseevakuering
- Maksimal takeoffvekt: 15 600 kg

OMTRENTLIG: Omtrent slik vil Norges nye redningshelikopter komme til å se ut.
ILLUSTRASJON: AGUSTAWESTLAND

NEW KING

Sea King skal vike som redningshelikopter. En ny konge skal ta over.

Det er en årelang prosess som har ført frem til avgjørelsen om å kjøpe inn helikoptertypen AgustaWestlands AW101, som blir Forsvarets nye redningshelikopter.

– Dette har veldig mye å si for motivasjonen. Nå kan vi se 40 år inn i fremtiden, sier Svein Tore Pettersen, skvadronssjef for 330 skvadronen.

Planen er at de første redningshelikoptrene skal ankomme om få år, men det vil ta tid før de er i operativ tjeneste. Inntil da er Sea-King fortsatt redningshelikopter som skal gjøre den livsviktige jobben.

Fagstøtte. Svein Tore Pettersen forteller at

Forsvaret har opptrådt som fagstøtte i anskaffelsesprosessen. Siden 2011 har Luftforsvaret støttet Justisdepartementets helikopterprosjekt med rundt 15 personer. I tillegg har ytterligere 30 personer med spisskompetanse innenfor forskjellige fagfelt i Forsvaret bidratt.

– Nå som kontrakten er skrevet skal Justisdepartementet sørge for kontraktoppfyllelse. Forsvaret skal planlegge selve implementeringen og opplæringen, sier Svein Tore Pettersen.

SKVADRONS-SJEF: Svein Tore Pettersen.

FOTO: JON A. HOLSTEN

– Unik prosess. Norwegian All Weather Search And Rescue Helicopter (NAWSARH) er navnet på anskaffelsesprosjektet for de nye redningshelikoptrene. Prosjektet styres av Justisdepartementet, med støtte fra Forsvaret og Helse- og omsorgsdepartementet. Justisdepartementet hadde ansvaret også da det i 1973 ble kjøpt inn ti Sea-King-helikoptre. Prosjektleder for NAWSARH, Oberst Stig Nilsson, mener anskaffelsesprosessen denne gangen har vært helt unik.

– Prosessen har vært spennende og interessant, jeg har aldri vært borti noe lignende. Det har vært unikt og utradisjonelt med tanke på hvor mange ledd som har deltatt, sier Stig

Nilsson, som sikter til at Justisdepartementet har hatt støttespillere fra både Forsvaret og Helse- og omsorgsdepartementet.

Generasjonsskifte. Nå får Luftforsvaret nytt og moderne utstyr om noen få år, og det kommer til å skje et lite generasjonsskifte.

– Mange kommer ikke til å være med å fly AW101. Vi har en stor generasjon som kommer til å gå av med pensjon de neste årene, og mange av dem kommer til å fly Sea King til siste slutt, uten å få prøvd AW101, forteller Pettersen.

Når Forsvaret mottar de første helikoptrene, blir det en fase med

operativ testing og evaluering.

– Etter den operative testingen og evalueringen går det over i en driftsfase. Det har vært justisstyrt gjennom en anskaffelse, til at det blir mer forsvarsstyrt gjennom mottak, testing og implementering, forteller skvadronssjefen.

– Framover blir det viktig at vi får en ny infrastruktur på de ulike avdelingene, som blir tilpasset AW101. Forsvarsbygg skal bygge nye bygg som passer de nye redningshelikoptrene, sier Stig Nilsson.

SANDER SKJØLSVIK
Presse- og informasjonsassistent

Nå skal omstillingen for alvor i gang.

Godt nytt år?

Du har sikkert hørt det mange ganger etter at du startet på jobb igjen, og har sikkert uttrykt det selv overfor kollegaer: «Godt nytt år.»

Samtidig merker jeg at det blant mange er knyttet stor usikkerhet til det nye året, og ikke alle er like sikre på at dette virkelig blir noe godt år. Det er ingen tvil om at for oss i Luftforsvaret blir det et krevende år. Nå skal omstillingen for alvor i gang, og alt skal skje innen økonomiske rammer som oppleves svært utfordrende. Noen vet hva som skal skje med dem selv og deres stilling, andre vet ikke hva som står foran dem. Etter nyttårstalen i Oslo Militære Samfund føler nok mange på en usikkerhet om den omstillingen de hadde innstilt seg på, kommer til å bli slik likevel. For noen innebærer det at et håp er tent igjen, for andre bare ny uvished.

De enkelte av oss berøres ulikt av omstillingen og takler det ulikt. Rundt på stasjonene registrerer jeg dette. I noen miljøer møtes omstillingen med stille oppgitthet, andre steder med høylytt frustrasjon. Enkelte ansatte ser ut til raskt å innstille seg på en fremtid som blir annerledes enn planlagt, andre synes å bruke mye energi på å bli frustrert. Ofte blir hele arbeidsmiljø preget av samme holdningen.

«I ET
KREVENDE 2014
TRENGER VI
Å STÅ
SAMMEN»

Et uttrykk sier: «Det handler ikke om hvordan du har det, men hvordan du tar det.»

Kanskje er det mulig å snu på det og si: «Hvordan du tar det avgjør hvordan du har det?»

Det er fattet politiske vedtak vi skal følge opp. Det gjelder Generalinspektøren for luftforsvaret, luftvingsjefen og den enkelte av oss. Enten vi er enige eller ikke. Det kan være en stor utfordring når vi mener det er hensyn som ikke er ivarett, eller at beslutningsgrunnlaget er for svakt.

Hvordan den enkelte håndterer at noen fatter vedtak som rammer en selv, familien og egne fremtidsplaner, varierer veldig. Noen tar raskt konsekvensen og finner seg et arbeid utenfor Forsvaret. Andre ser at den jobben vi har, er så spennende og meningsfull at vi blir med videre. Enkelte opplever at de ikke har noe valg. Alle må vi innse at den ideelle verden ikke finnes.

Spørsmålet blir hvordan vi lever med det. Hvordan vi velger å la det påvirke våre kollegers hverdag. Den som fokuserer negativt og sprer dette rundt seg, skaper en arbeidsplass det ikke er hyggelig å komme til eller være på. Det er tungt å vite at ens tjenestested skal bort, men det er mulig å gjøre arbeidsdagene best mulig så lenge vi fortsatt har arbeid der vi er.

Noen kan trenge hjelp til å takle hverdagen og omstillingen. Det kan vi hjelpe hverandre med. Men ingen trenger hjelp til å skape sur stemning fokus på jobben.

Dine og mine valg påvirker hvordan vår arbeidsdag oppleves. Men ennå viktigere: Den påvirker hvordan andre opplever sin arbeidsdag.

I et krevende 2014 trenger vi å stå sammen og være hverandres støtter. Det kan kalles avdelingsånd.

Lykke til med ditt bidrag til å gjøre en meningsfull tjeneste i Luftforsvaret trivelig!

LÆREPLANEN

Heimevernet i Georgia er sultne på vestlig kunnskap, og det har Agder og Rogaland HV-distrikt 08 bidratt til.

Heimevernet i Norge og i Georgia har det siste året samarbeidet om å bygge og modernisere heimevernsforsvaret i den tidligere Sovjetrepublikken.

Forsvarssamarbeidet skal i første omgang pågå ut 2014. HV-08 i Vatneleiren i Sandnes har fått ansvaret for å gjennomføre den bilaterale samarbeidsavtalen. Det opplyser oberst Rolf C. Wold som er sjef for HV-08 og leder det norsk-georgiske prosjektet.

Første gang. Avtalen går i første omgang ut på å bistå oppbygging av et kommando og kontroll-element med stabstjeneste innen planlegging og ledelse av operasjoner i det georgiske heimevernet. Lokalt betegnes det som Nasjonalgarden. I tillegg skal offiserene fra HV-08 undervise og utvikle plan- og beslutningsprosesser, logistikk og personalforvaltning. Det hele skal foregå innenfor rammer gitt av Nato.

– Det er første gang HV-08 gjennomfører et oppdrag av dette slaget i utlandet og i et land som ikke er Nato-medlem. Så vidt jeg kjenner til, har heller ingen andre norske heimevernsdistrikt utført noe tilsvarende i andre land, sier oberst Wold.

Intense kurs. For ikke å belaste HV-distriktets hjemlige og daglige gjøremål for mye, konsentreres oppholdene i Georgia til seks-sju intense dager om gangen. Det er HV-08s egne stabsoffiserer som bidrar. Sju-åtte offiserer besøker fjellandet to-tre ganger i året. For 2014 er det planlagt besøk.

Det er befal og offiserer i georgisk heimevern og reservistsystemet som er målgruppen. Omkring 50 personer fra den nærmere 600 mann store styrken deltar i undervisningsopp-

legget som har foregått i hovedstaden Tblisi og i garnisonsbyen Senaki sørvest i fjellandet.

Høy motivasjon. Den tapte krigen mot Russland i 2008 gjør at motivasjonen for å tilegne seg vestlig kunnskap og erfaring er høy innen forsvaret i Georgia. Mange har sin militære utdanning fra da Georgia var del av Sovjetunionen. Andre har fått utdanning i land som Tyskland, Ukraina eller USA.

De norske offiserene må stort sett bruke tolk i undervisningen. En fordel er likevel den militære grunnutdannelsen som stort sett er lik overalt.

– Det er en fellesnevner som letter kommunikasjonen, påpeker Wold.

Når samarbeidet avsluttes, kommer nordmennene til å lage en rapport med forslag til gjennomføring for Georgia. Det er en mulighet for at samarbeidet fortsetter også etter 2014.

At Georgia setter pris på støtten fra Norge, ble understreket da oberst Rolf C. Wold ble hedret med tildeling av en georgisk medalje for sin rolle og ledelse av samarbeidet mellom de to landene. Tildelingen skjedde i Nasjonalgardens hovedkvarter i Tblisi og ble foretatt av gardesjefen, oberst Levan Gamkrelidze.

Såret to ganger. Forsvarssjef, generalmajor Vakhtang Kapanadze, er glad for forsvarssamarbeidet med Norge. Han roser støtten til oppbygging av et nytt og moderne heimevern i hans hjemland. Han viser spesielt til at de to landene har mye til felles i størrelse og topografi.

– Som Norge er Georgia et fjelland med vinterforhold og mye snø, sier generalmajor som selv er blitt såret to ganger i kamp mot russerne. Første gang under selvstendighetskrigen i 1990

og andre gang under fem dager-krigen i 2008.

Forsvarssjefen minner om at Georgia er et partnerskapsland i Nato. Den norske støtten og samarbeidet vurderer generalmajoren som nyttig for videreutviklingen av det georgiske heimevernet.

Norge støtter. Politisk rådgiver Audun Halvorsen (H) i Forsvarsdepartementet påpeker at Georgia er en verdifull partner for Nato. Landet bidrar betydelig til stabiseringsstyrkene i Afghanistan og har vist framskritt i interne reformbestrebelse i forsvarssektoren. Norge støtter georgisk søknad om medlemskap i Nato.

Utenom styrking av personalforvaltningen i Georgias forsvarsdepartement som har pågått i flere år, sier Halvorsen at samarbeidet for 2014 inneholder gjensidig utveksling av militært personell til ulike kurs.

– Georgia ga også Norge, på vår anmodning, anledning til å bruke georgisk territorium for transport fra Afghanistan. Vi har hittil ikke benyttet oss av tilbudet, opplyser politisk rådgiver Audun Halvorsen.

PETTER HELGESEN
Frilansjournalist

GEORGIA

- Styreform: Republikk
- Hovedstad: Tblisi
- Befolkning: 4,6 millioner
- President: Giorgi Margvelasjvili
- Uavhengig: Fra Sovjetunionen 9. april 1991

OPPLÆRING: Norske HV-offiserer gir opplæring til georgiske kolleger i Georgia. FOTO: BAARD BRAATEN

Ingen nyttårsfri. Sjøheimvernens innsatsstyrke Bundle bisto redningsetatene i Oslofjordområdet da de trengte assistanse nyttårsaftnen. En mann var meldt savnet på sjøen i Drøbak-området. I løpet av kort tid var soldater og fartøy fra innsatsstyrke Bundle, Oslo og Akershus HV-distrikt 02 med i søket. Bundles dykkerkapasiteter sto også klare for å hjelpe til. – Dette var et meningsfylt oppdrag for skvadronen, sier skipssjef fenrik Kjetil Nygaard. Personen som var savnet, ble i løpet dagen funnet på land. Mobiliseringen av Bundle ble en god test av beredskapen i innsatsstyrken.

FOTO: TORBJØRN KJOSVOLD

Ny sjef på Dombås. Oberstløytnant Ove Staurset er ny sjef for Heimevernets skole- og kompetansesenter (HVSKS). 1300 HV-soldater er innom hvert år. I tillegg utvikler senteret HVs taktikk samt bruk av våpentyper og personlig utrustning.

– Jeg gleder meg til å bli sjef for en så viktig og tradisjonsrik avdeling og til å være med å utvikle et troverdig heimevern sammen med HV-staben, sier Staurset. GIHV ønsker å knytte tettere kontakt mellom HVSKS og HV staben. – HVSKS vil få en sentral rolle i å utvikle fremtidens heimevern, sier generalinspektør Tor Rune Raabye.

her&na

ROLF C. WOLD
Oberst
Distriktssjef HV-08

HEIMEVERNET

Søkte sivilt samarbeid

Sanitetstroppen til innsatsstyrken Gunnerside besøkte Ullevål universitetssykehus for å bli bedre.

Fenrik Geir Håkon Stenberg (32) la til rette for besøket. Han beskriver dagen som annerledes og kunnskapsrik.

– På Ullevål sykehus har man så ufattelig mye kunnskap og erfaringer som en sanitetstropp kan dra nytte av. Ikke minst på traumemottaket, der de behandler i gjennomsnitt fem traumer på ett døgn. Å knytte bånd til andre fagmiljøer anses som svært viktig. Dagen i dag er absolutt et steg i riktig retning, forklarer Stenberg engasjert.

Kompetanseheving. Borghild Roald (67) er professor ved Universitetet i Oslo og seksjons-overlege ved Oslo universitetssykehus. Roald holdt et foredrag om sykdomsprosesser og sykdomsutvikling.

– At Heimevernet besøker sykehuset, gir meg en tydelig indikasjon på at de har en vilje til å utvikle sin kompetanse, samt en seriøsitet og en profesjonalitet. Det sier mye om sanitetstroppen at de tar seg tid til å reise til sykehuset, for å videreutvikle sin sanitetskunnskap, sier proffesor Borghild Roald.

Hun er enig med Stenberg i at et militært-sivilt samarbeid er essensielt for å fungere optimalt ved krisesituasjoner.

MATTIS WENNEMO
Vernepliktig journalist

INNSATS: Seksjonsoverlege ved Oslo universitetssykehus Borghild Roald viet en dag til innsatsstyrke-soldatene fra HV-03.

FOTO: MATTIS WENNEMO

NYTTIG: Oberstløytnant Jon Terje Myhren fikk nyttige råd i arbeidet med å sikre beredskapen for området som han har ansvaret for. HVs distrikt nye generalinspektør tilbrakte en hel dag hos Oslofjord HV-01.

FOTO: BØRGE SANDNES

Alltid beredt

– Vi skal være klar når Norge kaller på oss.

På et møte med Oslofjord HV-distrikt 01 før jul slo generalinspektør Tor Rune Raabye tydelig fast at HV skal ha kapasitet, tilgjengelighet og reaksjonsevne når Norge kaller.

Oppskrift. – Det er vår jobb som beredskaps- og mobiliseringsorganisasjon å være klar for at det mest usannsynlige kan bli sannsynlig, innledet Raabye.

– Dette skal HV klare med det materielle og personellet vi til enhver tid har tilgjengelig. Fordi det er vår jobb. Det kan være at Norge kaller på oss i en militær kontekst. Det kan også være at Norge kaller på oss i en

katastrofekontekst. HV er en militær organisasjon, som skal forberede seg på militære oppdrag i Norge, men gjennom å ha den organisasjonen, trainingen og evnen til å lede, så er vi også en stor kapasitet for det sivile samfunn når katastrofen inntreffer i en sivil kontekst, understreket han.

Besøk. I tiden fra innsettelsen i november til jul besøkte generalinspektøren flere avdelinger i organisasjonen.

Generalmajoren har oppskriften klar for hvordan han vil gå til verks for å skaffe seg inngående kunnskap om organisasjonen han er satt til å lede.

– Jeg har tenkt litt langsiktig, og jeg har valgt å begynne med lederne. Det vil si de som deltar på HVs IO-møter (Innsatsstyrke- og distriktenes sjefsmøter) i første omgang. Når jeg har vært på alle møtene og truffet alle lederne i Heimevernet, så kommer jeg til å dykke ned for å se på øvelser, forklarer han.

Tips fra generalen. I 2012 vedtok Stortinget at Rygge flystasjon skal legges ned. Flystasjonen er derfor inne i en omstillings- og nedleggingsprosess. HV er lokalisert i samme område.

– Det var viktig å vise generalinspektøren den infrastrukturen som vi har per i dag, og hva vi ser for oss i forbindelse med omstillingen på Rygge. Vi fikk samtidig en nyttig samtale om prioriteringer og utfordringer på veien mot å bygge en bedre beredskap for distriktet. Jeg fikk både belyst forhold jeg betrakter som viktige i den forbindelsen, og generalen var behjelpelig med nyttige tips i den videre saksbehandlingen, forteller oberstløytnant Jon Terje Myhren.

Kort respons. Generalinspektør Raabye understreket under møtet HVs gripbarhet. – Samfunnet har meget høye forventninger til Heimevernet, og det er spesielt innsatsstyrkene våre som reagerer raskest. Områdestrukturen vil allikevel være den som først møter en trussel i store deler av landet.

– HV har blant annet et viktig oppdrag i å sikre Luftforsvarets installasjoner. Dette krever godt trente områder som kan operere på og rundt installasjonen, både på land og på sjøen.

– Det hersker ingen tvil om betydningen av generalinspektørens tilstedeværelse, orientering og personlige engasjement blant deltagerne på distriktets IO-møte. Vi setter stor pris på generalens sjefsmøte, og ikke minst at han satte av en hel dag til oss, sier Myhren.

BØRGE SANDNES
Presse- og informasjonsoffiser

Heimevernets prosjekt i Georgia fungerer også som egentrening og kompetanseheving

Stabstjeneste

I 2012 fikk Heimevernet i oppdrag å samarbeide med Nasjonalgarden i Georgia (GNG) i Kaukasus, med bakgrunn i en bilateral avtale mellom landene. Etter to forberedelsesturer høsten 2012 ble det besluttet å støtte GNG innenfor faget stabstjeneste med søkelys på ledelse, plan og beslutningsprosess. Oppdraget ble gitt til Agder og Rogaland heimevernsdistrikt 08.

Georgia orienterer seg relativt bredt mot Nato og andre aktører er involvert i flere andre prosjekter. Vi valgte å anbefale et fagområde som er viktig når strukturer skal bygges, og samtidig et fag av avgjørende betydning for å planlegge og gjennomføre operasjoner.

Tidligere erfaringer fra prosjekter i HV er å sette sammen en prosjektgruppe ut fra behov om kompetanse med hele organisasjonen som arena. Det kan imidlertid være en utfordring å samle en effektiv prosjektgruppe i tid og rom i en travel arbeidssituasjon. Vi valgte derfor å bruke kjernen i HV-08s plangruppe i operative prosesser. Det betyr at forberedelser og gjennomføring av prosjektet i Georgia også fungerer som egentrening og kompetanseheving for prosjektgruppen.

«VÅR MOTIVASJON FOR Å LØSE OPPDRAGENE ER ALLTID Å LEVERE GODE PRODUKTER»

Risikoen ved en slik organisering har vi identifisert i egen evne til å løse distriktstabens vanlige oppdragsportefølje. Produksjonsstrukturen i Heimevernets distriktstaber er i utgangspunktet liten i antall stadig tjenestegjørende. I tillegg vil vakanser og avgivelser til internasjonale operasjoner gjøre at vi store deler av driftsåret balanserer på en «knivsegg», hvor det er lett å «falle utenfor».

Vår motivasjon for å løse oppdragene er alltid å levere gode produkter, også bistand til den georgiske nasjonalgarden. Vi har utarbeidet utkast til konsepter og strukturer som grunnlag. Georgia må selv gjøre sine valg på bakgrunn av de erfaringer de får blant annet gjennom vårt prosjekt. Vi har så langt gjennomført 2 stabskurs (workshop) i plan- og beslutningsprosessen og fortsetter med nye i år. Vi utvider med kommandoplassøvelser (CPX) der planprosesser er en naturlig del av øvelsen. Hva som skjer etter 2014 er ikke besluttet. Det avhenger av de strukturvalg og beslutninger den georgiske nasjonalgarden tar i fremtiden.

Offiserer – uansett nasjonalitet – har en felles forståelse i soldathåndverket, men kultur og spesielt språkforskjellene gir noen pedagogiske utfordringer. Tolkere som har offisers- og kompetansebakgrunn har så langt gitt best resultat. Oppdraget i Georgia er både interessant og lærerik, og det er jo hyggelig at vi kan bidra til å ivareta Norges interesser også utenfor HV-08 sitt eget ansvarsområde, Agderfylkene og Rogaland.

Oppdraget er naturlig for oss som til daglig bruker operativ planlegging som mal i vårt stabsarbeid.

TESTET: Under brigadeøvelsen i Bergen ble posisjoneringsystemet testet ut første gang.

FOTO: OLE SVERRE HAUGLI/FMS

FELTOVERSICHT

Nytt dataprogram ga Hæren bedre oversikt i felt.

Hæren har lenge sett etter en løsning for å få mer oversikt under operasjoner. FLO IKT-kapasiteter tok på seg oppdraget og har siden 2011 jobbet tett med Hæren for å få på plass et system som skal gjøre det enklere å se hvor egne styrker er, samt kommunisere med disse. I november ble for første gang en fullverdig versjon av programvaren testet under brigadeøvelsen i Bergen.

Posisjoner. Battlefield Management System (BMS) brukes på datamaskiner som er montert på kjøretøylene til Hæren, for å støtte med kommunikasjon og oversikt i strid. Informasjonen er

i hovedsak kartbasert og gir soldatene fortløpende oppdateringer om hvor alle er. Systemet sender ut posisjonsmeldinger over militærradionet. Meldingene går automatisk og i intervaller for å spare på trafikken på båndbredden til nettet. Mye av informasjonen som blir sendt i mellom styrkene, er nå digital for å spare på taledelen av nettet. På denne måten frigis kapasitet på talenet til viktigere meldinger. Informasjonen som ikke trenger å overbringes muntlig dukker opp på skjermen.

– Man sparer talenettet til det som er viktig, og sparer på trafikk som handler om posisjoner. Dette er en kjappere måte å kommunisere på, og

alle sitter på samme informasjon, sier løytnant Tor Sellevold, assisterende sambandsoffiser i Telemark bataljon.

Tilpasset. Sommeren 2011 fikk Hæren, i forbindelse med et utenlandsoppdrag, en tilpasset versjon av et eksisterende Battlefield Management System (NORBMS). Løsningen ble levert av et prosjekt i FLO IKT-kapasiteter som en applikasjon som kunne kjøres på datamaskiner som Forsvaret allerede brukte i felt. Hæren hadde den gangen utfordringer med flere varianter av programvare- og maskinvarerløsninger. De presenterte derfor utfordringen for FLO som et behov

KV Andenes i dokk. Forsvarets logistikkorganisasjon har besluttet å reparere KV Andenes etter grunnberøringen i desember. Fartøyet forventes tilbake i vanlig kystvaktjeneste i løpet av april 2014.

Fartøyet gikk på grunn i desember 2013 ved Rødbergodden i Malangen. Fartøyet ble påført skader på skroget, men FLO mener skadene er mindre enn det som var fryktet.

FOTO: ARE MATHIESEN

her& nå

KJELL SKAUGEN
Brigader
Sjef for FLO forsyning

Forsvarets operative innretning og reformen av Luftforsvaret innebærer at forsyningstjenesten må moderniseres og fornyes.

Forsyningsfornyelse

Gjeldende langtidsplan for Forsvaret legger til grunn at det skal frigjøres midler fra støttevirksomhet for blant annet å styrke den operative kapasitet. Dette betyr at Forsvarets logistikkorganisasjon må øke egen produktivitet for å bli en konkurransedyktig leverandør for Forsvaret. Samtidig krever tilnærming til internasjonalt og flernasjonalt samarbeid, samt innføring av nye kapasiteter med full integrert logistikk, evne til rask omstilling og tilpassede prosesser.

Forsyningsvirksomheten i Forsvaret, slik den fremstår i dag, er kulturelt og historisk betinget og er en konsekvensorganisasjon basert på Forsvarets tilstedeværelse rundt omkring i Norge. Selv om forsyningsvirksomheten de siste 10–15 år vært gjennom flere omorganiseringer, har søkelyset vært organisatoriske justeringer og tilpassing til nytt felles integrert forvaltningssystem. Men antall steder og kapitalbinding på de enkelte lager har ikke hatt nødvendig søkelys.

«FORSYNINGSVIRKSOMHETEN I FORSVARET ER KULTURELT OG HISTORISK BETINGET»

Skal Forsvarets logistikkorganisasjon bidra til å bryte kostnadskurven i Forsvaret, må forsyningsdivisjonen iverksette tiltak som reduserer kostnadsveksten. Dette vil blant annet medføre færre lagre, innføring av sentrale distribusjonssenter med hovedlagerfunksjon og mobile løsninger. I tillegg er utrangering og sanering av beholdninger nødvendig for å frigjøre eiendom, bygg og anlegg og kapitalbinding.

Plan for modernisering og fornying av forsyningsvirksomheten i Forsvaret legger vekt på mer effektive varestrømmer, bedre dialog med forsvarsgrenene på alle nivå og en servicegrad som gjennomgående er bedre enn i dag. Dette vil skje gjennom en helhetlig prosess hvor hele verdikjeden i forsyningsdivisjon blir gjenstand for evaluering.

Roller, ansvar og myndighet i forsyningsdivisjon mellom den sentrale, regionale-/lokale strukturen vil stå sentralt. Samtidig er innføring av nye teknologiske løsninger og fornying av eiendom bygg og anlegg en forutsetning for å kunne lykkes.

Forsyningsdivisjon består av meget kompetent personell. Dette er helt avgjørende for å kunne understøtte Forsvarets virksomhet både hjemme og ute. Kompetanseheving med felles forståelse og fokus på bruk av integrerte modellerte prosesser er i så måte meget viktig og vil også bli gitt nødvendig prioritet. Reformen av Luftforsvaret med etablering av hovedbase på Ørland vil medføre at forsyningsdivisjonen må tilpasse organisasjonen og tjenestene i tråd med innføring av nye kapasiteter i Luftforsvaret.

Nytt forsyningskonsept for understøttelse av Heimevernet ved bruk av konteinere og distribusjon med bruk av sivile ressurser er et konsept som også vil bli vurdert brukt mot avdelinger som ikke har behov for daglige eller ukentlige leveranser.

Modernisering og fornying av forsyningsdivisjon skal bidra til å redusere kostnadsveksten i Forsvaret, effektivisere varestrømmene og øke kundetilfredsheten. Forsyningsdivisjon skal være en spennende og attraktiv arbeidsplass også i fremtiden.

for en bredere løsning enn kun en applikasjon. FLO besvarte henvendelsen med å tilpasse operativsystemet Windows XP til Hærens behov og la på antivirus og BMS-applikasjonen. Dette ble pakket sammen i en installasjonspakke, kalt FISBasis Taktisk, og første leveranse av denne tilpassede programvaren kom tidlig på høsten i 2011. En forbedret versjon av NORBMS og FISBasis Taktisk, med Windows 7, ble tatt i bruk våren 2013.

FISBasis Taktisk med NORBMS har gitt Hæren en økt evne til å utføre

oppdrag raskere og mer effektivt. Ved å sende ut skriftlige melding og ordre på en kart-applikasjon sparer man mye tid som tidligere ble brukt på å notere ned posisjoner og ordre, samt vente på tur for å bruke tale-nettet.

JOACHIM TRAPNES
Informasjonsrådgiver

Nytt Nato-opdrag. 24. januar overtok Norge kommandoen over Standing Nato Maritime Group 1, som inngår i Natos hurtige reaksjonsstyrker. Styrkebidraget består av fregatten KNM Thor Heyerdahl, styrkesjef og stabspersonell. Fregatten vil for det meste operere utenfor norskekysten, men styrken vil også gjennomføre oppdrag i Middelhavet.

Stor interesse. Antallet personell som ønsker å delta på øvelse Cold Response 2014 øker. Omtrent 16 000 soldater og offiserer fra 15 nasjoner har hittil meldt seg på øvelsen som starter 10. mars. Det er 1000 personer flere enn vinterøvelsen for to år siden. Planleggingen av det som blir en av de største militærøvelsene i Europa i 2014 fortsetter.

LARS KRISTIAN GRANLI
Oberst
Avdelingsjef FOH
Spesialoperasjonsavdeling

FORHINDRET ANGREP

Norske spesialstyrkers bruk av patruljebåt har forhindret flere piratangrep i Adenbukta.

Et skreddersydd team av marinejeger og spesialbåtoperatører har støttet KNM Fridtjof Nansen i å forhindre piratvirksomhet. Oppdraget har vært todelt i å avverge pågående pirataksjoner og å samle informasjon om piratvirksomheten i den hensikt å gjøre annen innsats mer effektiv.

– Vi har hatt søkelys på å gi fregatten en bordingskapasitet som den ikke har til vanlig, samt å kartlegge aktiviteter som har gitt oss en indikator på hva som rører seg i farvannene, sier kommandørkaptein Tom Robertsen, sjef for Marinejegerkommandoen.

Kunnskap. Under operasjon Ocean Shield har marinejegerne fremskaffet kunnskap om hvor og

når det er mest sannsynlig at pirataksjoner kan skje, og har gitt KNM Fridtjof Nansen verdifull informasjon og vurderinger av hvor fregatten burde patruljere. Kunnskapen gjør annen militær innsats langt mer effektiv fordi marinefartøyene kan avskrekke pirater ved å være til stede i aktuelle områder, og fordi mulighetene for å avverge et angrep er langt større hvis fartøyene befinner seg i riktig område.

Relevant. Marinejegerkommandoen har hatt to hurtiggående patruljebåter til disposisjon.

– Det har gitt oss bedre fleksibilitet å operere langs kysten i disse båtene enn om vi bare hadde vært om bord i fregatten, sier Robertsen.

Piratene har evnet å tilpasse seg tiltakene fra de militære styrkene. For et par år siden kunne slike aksjoner lett oppdages, men i dag kreves langt mer sofistikerte metoder.

Sjefen for marinejegerkommandoen forteller at marinejegerne har brukt erfaringer som de har tilegnet seg de siste ti årene, blant annet fra Afghanistan.

– En av fordelene med å bruke patruljebåt er bevegelsesfriheten. Det er også en kosteffektiv måte å jobbe på.

Angrep kan stige. Kommandørkapteinen forteller at samarbeidet mellom spesialstyrker og konvensjonelle styrker har fungert veldig bra.

stan. Stabssjefen, oberstløytnant Nils Frode Vindenes, var ute i sin åttende kontingent. Han har også vært i Libanon og Kosovo. Flere av de 19 offiserene som nå har gitt stafett-pinnen videre til neste kontingent har tilbrakt to til tre kontingenter i Afghanistan, og mange har tjenes-

FOTO: FORSVARET

Erfarne veteraner. Offiserene i den norske kontingentstaben (bildet) som nylig avsluttet sitt bidrag i Afghanistan har mye erfaring fra internasjonale operasjoner. Materielregnskapfører kaptein Anita Roos, har ni kontingenter bak seg i Libanon, Bosnia, Kosovo og Afghani-

– Vi har fått ekstremt mye ut av oppdraget. Dette er en mal for hvordan vi bør operere i en maritim operasjon uansett hvor det måtte være så lenge operasjonen er i et kystnært område. Denne måten å operere på har bidratt til å trygge skipstrafikken, sier Robertsen.

FOH har fulgt nøye med på operasjonene utenfor Somalia. Oberst Lars Kristian Granli, sjef for spesialoperasjonsavdelingen ved Forsvarets operative hovedkvarter, forteller at selv om det er færre piratangrep enn tidligere, er de kjente piratlederne fortsatt aktive og bruker sine nettverk til annen virk-

somhet som eksempelvis våpen- og menneskesmugling. FOHs vurdering er at dersom forholdene på land i Somalia vedvarer, og skipsnæringen og militære styrker trapper ned på mottiltakene, vil piratvirksomheten igjen stige.

– Nå er det viktig at vi viderefører situasjonsforståelsen til de som har overtatt oppdraget, og at vi opprettholder denne situasjonsforståelsen til en eventuell senere deployering, sier Granli.

INA NYÅS MOE
Kommunikasjonsrådgiver

tegjort i Libanon, Balkan og Afghanistan.

– En av grunnene til denne stabens solide resultater er den brede erfaringsbakgrunnen og et fantastisk stå-på-humør. Det er sjelden å oppleve så mange kompetente og profesjonelle medarbeidere i en og samme avdeling,

sier stabssjefe Vindenes.

Hovedoppgavene til kontingentstaben er å følge med på situasjonen i Afghanistan, overvåke ISAFs bruk av norske styrker samt å rapportere hjem til Norge.

I AKSJON: Her er norske spesialstyrker i aksjon under operasjon Ocean Shield utenfor Somalia.

FOTO: FORSVARET

Spesialoperasjoner har fått økt betydning i gjennomføring av fellesoperasjoner både nasjonalt og utenlands de senere år.

Spesialstyrkenes oppdrag

Spesialoperasjoner kan gjennomføres uavhengig av eller koordinert med konvensjonelle styrkers operasjoner, men brorparten av spesialoperasjonene gjennomføres for å bidra til den overordnede kampanjens suksess. Kort reaksjonstid, stor rekkevidde, god utholdenhet, selektiv bruk, høy risiko/gevinst, operasjonssikkerhet og overraskelse er stikkord som beskriver spesialoperasjoner.

Spesialoperasjoner kan utøves i hele konfliktspekteret fra fred via hendelser og episoder til krise og væpnet konflikt. Oppdragene spesialstyrkene løser, kan grovt sett plasseres i tre kategorier: spesiell rekognosering og overvåkning, offensive operasjoner og militær assistanse. Rekognosering og

«SPECIAL-
OPERASJONS-
AVDELINGEN VIL
RASKT KUNNE
FORSTERKES
MED UTPEKT
PERSONELL»

overvåkning innebærer å innhente viktig informasjon som andre innhenningsmetoder ikke kan framskaffe. Offensive operasjoner kan være raid, ildoverfall, gisselredning eller selvstendige sabotasjeaksjoner. I dette begrepet kan man også legge støtte til politiet i fredstid. Med militær assistanse menes støtte til allierte eller andre vennligsinnete i fred, krise og væpnet konflikt.

I daglig drift og ved hendelser, episoder og kriser (før Nato involveres) er det

sjefen for Forsvarets operative hovedkvarter (FOH) som leder militære operasjoner med tildelte styrker, herunder spesialstyrker, i angitt område. FOH Spesialoperasjonsavdeling har på vegne av sjef FOH et kontinuerlig ansvar for planlegging og ledelse av norske spesialoperasjoner og øvelser, både innenlands og utenlands. Avdelingen har døgkontinuerlig vakt, og er forberedt på å bistå politiet ved behov gjennom «System Kontrateror». Spesialoperasjonsavdelingen vil raskt kunne forsterkes med utpekt personell, slik at vi kan håndtere mer omfattende hendelser, episoder og kriser både nasjonalt og utenlands.

Norske spesialstyrker har deltatt på flere operasjoner utenlands, blant annet i Bosnia, i Kosovo og i Afghanistan. Spesialstyrkenes pågående ISAF-oppdrag, er å veilede Crisis Response Unit (CRU), som er en Afghansk spesialpolitienhet i Kabul. Videre har spesialstyrkene deltatt på anti-piratoperasjoner både som en del av EUs operasjon Atalanta og nå senest i Natos operasjon Ocean Shield.

For å gjennomføre spesialoperasjoner er norske spesialstyrker svært ofte avhengig av konvensjonelle enheter som styres fra det operasjonelle nivå, som jagerfly, transportfly, helikoptre og skip. FOH og spesialoperasjonsavdelingen har over tid erfart at det er hensiktsmessig å planlegge og lede norske spesialoperasjoner fra FOH. Ved å være fullt integrert i planlegging og prosesser ved FOH, bidrar spesialoperasjonsavdelingen til å skape forståelse for spesialoperasjonenes hensikt og forventede resultat og derigjennom få den nødvendige prioritet i forhold til de aktuelle fellesoperative ressurser.

Cyber-økonomien i balanse. Økonomisjefen i Cyberforsvaret (CYFOR), Rune Sommer, har all grunn til å smile fornøyd over fjorårets økonomiske resultat. CYFOR har truffet blink med fjorårets budsjett. – Vi hadde et totalbudsjett på 1,6 milliarder i fjor og landet på et regnskapsmessig resultat 0,18 prosent under budsjett, konstaterer kommandør Sommer. Det er ikke første gang CYFOR kommer ut med et regnskap i balanse. Sommer legger ikke skjul på at den gode systemunderstøttelsen i Forsvaret, kombinert med solide lokale rutiner for prognosestyring og tett oppfølging av kostnadsbildet for avdelingene, gjør det enklere å holde seg innenfor rammene.

ALLTID PÅ POST

- Før var det enkelte som lo av oss. Det gjør de ikke lenger.

FORSVARLIG: Oddbjørn Jenshus (foran) og Vidar Johansen sørger for at om lag fem tonn post hvert år blir skannet og kontrollert før den håndteres videre.

Oddbjørn Jenshus og Vidar Johansen er to av 33 som jobber ved Forsvarets arkivtjeneste (ATJ) på Jørstadmoen. De to har en nøkkelrolle ettersom de ivaretar sikkerheten og kontrollen med all innkommende post til Forsvaret som sendes via det sentraliserte postmottaket på 2617 Lillehammer. I fjor kontrollerte ansatte ved ATJ i alt 5,5 tonn med post.

Jenshus og Johansen tar imot oss i selve kontrollslusa – ikledd vernedrakter som minner mer om arbeidsantrekket i NASA enn standarduniformene til Posten.

Terrortrussel. – Hensikten med røntgenskanning og den manuelle kontrollen er selvsagt å forebygge mulige forsøk på sabotasje og terrorhandlinger mot Forsvarets avdelinger og medarbeidere via brev eller pakker med farlig innhold, forteller avdelingsleder Randi Valseth ved ATJ. Hun var med på å lage rutine og sikker-

hetsprosedyrene for arkivtjenesten allerede da avdelingen ble etablert i 2005.

– I begynnelsen var det nok enkelte som lo av oss når de så hvordan vi var kledt opp med verneutstyr i postmottaket, men etter militærbrann-anslagene mot amerikanske myndigheter er det ingen som ler lenger.

Skepsis. Valseth legger ikke skjul på at det var en stor utfordring å integrere alle avdelingene i Forsvaret i en felles arkivtjeneste.

– Ikke minst det å skape forståelse for at vi i det sentrale postmottaket skulle åpne, kontrollere og fordele all post til absolutt alle avdelinger i Forsvaret. Enkelte var nok litt skeptiske i starten, røper Valseth.

– Men alt har gått veldig bra, legger hun til. All post blir kontrollert, stemplet, håndtert og videresendt elektronisk innen 24 timer. Valseth får ikke fullrost sine ansatte for den enestående

innsatsen og lagånden de utviser hver eneste dag for å sikre en forsvarlig og effektiv dokumentflyt innad i Forsvaret.

Åpenhet. Det er ikke bare håndtering av inn- og utgående post som foregår ved Forsvarets arkivtjeneste på Jørstadmoen. Alle begjæringer fra media om innsyn i dokumenter som kan dreie seg om alt fra militære anskaffelser i milliardklassen til reiseregninger på individnivå, må håndteres på en troverdig og etisk forsvarlig måte av medarbeidere med juridisk kompetanse på fagfeltet. Valseth forteller at drøyt 30 journalister abonnerer på Forsvarets postliste som publiseres ukentlig.

Øker. I fjor skannet de ansatte ved ATJ over 400 000 dokument ark og journalførte over 150 000 dokumenter i Forsvarets DocuLive system. Utrolig nok har papirmengden gjennom

postmottaket på Lillehammer steget jevnt og trutt siden oppstarten i 2005 og fram til fjoråret. Først for 2013 ser papirmengden ut til å stabilisere seg på rundt fem tonn i året. Innkomne e-poster til Forsvaret øker i langt større grad. I fjor fikk Forsvaret omlag 40 000 henvendelser på e-post. I likhet med den fysiske sikkerhetssjekken av brev- og pakkepost, gjennomgår selvsagt også alle e-poster til Forsvaret rutinemessige digitale sikkerhetssjekker.

Troverdighet. Det er ikke bare her hjemme at arkivtjenesten har en viktig rolle. De samme reglene for arkivering av dokumenter gjelder for de norske styrkene som deltar i internasjonale operasjoner.

Medarbeidere fra ATJ har derfor også vært i Afghanistan for å sikre arkivene. ATJ gir også opplæring i arkivtjenester i forkant av en utenlandsoperasjon.

– Vi har både et forvaltningsmessig behov og en lovpålagt plikt til å dokumentere Forsvarets virksomhet og å fremstå som ryddig og etterrettelig i alt vi foretar oss. Forsvaret som offentlig etat og en betydelig samfunnsaktør med store offentlige budsjetter, må være transparent og sporbare i vår virksomhetsutøvelse, understreker Valseth til slutt.

ARNFINN ROGNMO
Kommunikasjonsrådgiver

Cyberforsvaret er i godt driv.

Jeg liker det jeg ser

9. desember sto jeg oppstilt foran et utvalg av Cyberforsvarets ansatte og overtok kommandoen fra Roar Sundseth. Jeg sa da at jeg likte det jeg kunne se av avdelingen der den sto oppstilt. Halvannen måned senere står det positive inntrykket like sterkt.

Jeg har hatt gleden av å ta over en organisasjon i godt driv og med godt fokus. Cyberforsvaret er en kompetanseorganisasjon, og jeg er betrygget av å kunne merke meg at vi har meget dyktige ansatte i våre rekker. Enda viktigere er det for meg å se at vi er i prosess med å styrke rekruttering, bli flinkere på å videreutvikle kompetanse og til å ivareta og beholde personell.

Det vil være viktig for Forsvaret i årene som kommer. Og det å rekruttere, utvikle og beholde personell vil være en sentral utfordring for Cyberforsvaret som besitter mye kompetanse som er ettertraktet også utenfor Forsvaret.

«CYBERFORSVARET STÅR MED ETT BEN I NÅTIDEN OG ETT BEN I FREMTIDEN»

Jeg har tatt over en organisasjon som har vært flink til å bygge relasjoner. Vi har et godt forhold til de fleste av våre samarbeidspartnere. Vi skal bruke årene som kommer til ytterligere å styrke dette gode samarbeidet, internt i Forsvaret og mot eksterne partnere. Cyberforsvaret er og skal være en støttespiller for Forsvarets virksomhet.

Det viktigste vi gjør, er å levere de IKT-tjenestene Forsvaret har behov for i fred, krise og krig til støtte for Forsvarets operative hovedkvarter og til forsvarsgrenenes styrkeproduksjon enten den foregår på bakken, på sjøen eller i luften. Vår viktigste virksomhet vil være å ytterligere forbedre vår evne til operativ støtte til nettverksbaseringen av Forsvaret.

Nettverksbaseringen av Forsvaret er fremtiden vår – la det ikke være noen tvil om det. Det er de aller færreste av Forsvarets anskaffelser som ikke i større eller mindre grad er rettet mot denne moderniseringen. Innenfor området nettverksbasering har Cyberforsvaret på mange måter sin viktigste rolle.

Vi skal sikre at alle Forsvarets systemer evner å utveksle informasjon med hverandre og at de ivaretar våre sikkerhetsbehov. Støtte til utviklingen av det nettverksbaserte forsvar er, og vil forbli, vår viktigste aktivitet.

Cyberforsvaret er på mange måter en organisasjon som står med ett ben i nåtiden og ett ben i fremtiden. Vi skal være fremoverlent og ha et fokus på å bringe fremtidens løsninger inn i Forsvaret raskest mulig. Samtidig har vi et viktig løpende oppdrag knyttet til samband – det å muliggjøre ledelse og styring av Forsvaret i fred, krise og krig.

Vi er en kompetanseorganisasjon, og vi har kunnskap og ferdigheter i vår organisasjon til å løse våre oppdrag for Forsvarets beste – i dag og for fremtiden.

Kort oppsummert: Jeg liker det jeg ser.

Himmelen

– **Tror du på** himmel og helvete, spurte min venn. Vi satt tilbaketrent og skuet opp mot en rosa sky som liknet en liten gris med eple i munnen.

– Så klart. Himmelen finnes, men jeg tror ikke på den med engler og basuner eller 40 jomfruer, eller gjenfødelse for den saks skyld. Min himmel er mer tilpasset 2014.

– Du kan ikke bare velge din egen himmel.
– Klart jeg kan, det handler bare om å tro, og jeg tenker å etablere et helt nytt livssyn basert på min alternative himmel.

– Ok. Hva finnes der da?
– Sushi!
– Bare sushi?
– Ja, sushi er jo veldig godt, så det kan du få hele døgnet. De beste sushikokkene står klare til din disposisjon, 24/7.
– Noe mer?
– Ryggmassasje!
– Sushi og ryggmassasje? Baserer du et nytt livssyn på det?

– Du må bare stille deg det eksistensielle spørsmålet: Trenger vi egentlig noe mer enn sushi og ryggmassasje?
– Nei, når du sier det, man kommer jo langt med det.
– Ikke sant? For når man ikke lever lenger, er det jo ikke er så mye annet å ta seg til

heller. Men vi snakker ikke hvilken som helst ryggmassasje, altså. Den er ikke for hard, og ikke for myk. Akkurat passe, og massasjebenkene er sånne med hull til ansiktet for da kan du spise sushi samtidig.

– Sushi og massasje samtidig?
– Jepp, multitasking! Veldig 2014, altså. Griseskyen hadde slukt eplet nå, og tok mer form av en softis med snurr som kom tytende opp av et kjekskremmerhus.
– Skal du etablere en menighet da, som skal ha som mål å nå denne himmelen din?

– Vi trenger jo ikke være så mange der, men det er klart det er hyggelig med litt selskap. Bli du med?

– Jeg vet ikke helt for jeg tenker på det at når du ligger der og blir massert og spiser sushi, så må jo noen jobbe i den himmelen din og gjøre alt i stand til deg.

– Ja?
Softisen hadde smeltet nå, og rant nedover kjeksen. Den var ikke så rosa lenger heller.
– Det er jo det som er helvete!

PÅ TAMPEN

Øystein Bache
Skuespiller,
komiker, kjent fra
radio og TV

TELEFON
23 09 20 30
TIPS • DESK
23 09 20 40

desken@fofo.no
LINJENUMMER I BLÅTT

HOVEDREDAKSJONEN

BESØKSADRESSE: Bygning 65, Akershus festning
POSTADRESSE: Postboks 1550 Sentrum, 0015 Oslo
TELEFON: Sivilt: 23 09 20 30 – Militært: 0510 2030
TELEFAKS: 23 09 20 31
E-POST: fofo@fofo.no – tips@fofo.no
annonser@fofo.no – abonnement@fofo.no

NORD-NORGE-KONTORET

BESØKSADRESSE: Istindportalen, Heggelia
POSTADRESSE: Postboks 1103, 9326 Bardufoss
TELEFON: Sivilt: 77 89 69 99 – Militært: 0580 6999
Mobil: 906 25 318

Journalist
SVEIN ARSTAD
23 09 20 36
sa@fofo.no

Utgavesjef
OLE KÅRE EIDE
23 09 20 42
oke@fofo.no

Redaktør
ERLING EIKLI
23 09 20 33
ee@fofo.no

Fotosjef
ARNE FLAATEN
23 09 20 38
af@fofo.no

Journalist
GRO ANITA FURREVIK
23 09 20 37
gaf@fofo.no

Kontorleder/annonsejef
GUNN-HILDE KOLSTAD
23 09 20 30
ghk@fofo.no

Redaksjonssjef
TORBJØRN LØVLAND
77 89 69 99
tl@fofo.no

Fotojournalist
CHRISTIAN NØRSTEBØ
23 09 20 39
cn@fofo.no

Journalist
ØYVIND FØRLAND OLSEN
23 09 20 34
ofo@fofo.no

Utgavesjef
PAAL RAVNAAS
23 09 20 41
pr@fofo.no

Ansvarlig redaktør
TOR EIGIL STORDAHL
23 09 20 32
tes@fofo.no

Design: MacCompaniet as

Leverandør av norBMS

Teleplan Globe AS • Fornebuveien 31 • 1324 Lysaker, NORWAY
Phone: +47 67 12 70 00 • E-mail: info@teleplan.no • www.teleplanglobe.no

 Teleplan
GLOBE

SØKNADSFRIST 1. MARS

BLI FLYGELEDER

Du har kanskje det som skal til for å bli flygeleder?

Hvert minutt dirigeres mengder av flytrafikk gjennom luften. Med presisjon og fokus får flyene beskjed om hvilken høyde, kurs og hastighet de skal ha. Det er en spennende og ansvarfull oppgave som krever helt bestemte egenskaper.

- Ett års gratis skolegang i USA
- Lønnet praksis i Norge
- Garantert jobb med god startlønn

— LUFTENS —
DIRIGENTER

Lær om yrket og hva som kreves på bliflygeleder.no

AVINOR